

WÄINÖ AALTOSEN MUSEON RAKENNUSHISTORIASELVITYS

Työn tilaaja

Turun kaupunki / Reino Pöyhönen

Ohjausryhmä

Turun kaupunki / Reino Pöyhönen, Paula Aantaa, Tommy Gustafsson ja Pauliina Karjalainen

Turun kaupunginmuseo / Juhani Ruohonen, Satu Pajarre,
Noora Gherghel ja Maarit Talamo-Kemiläinen

Arkkitehtitoimisto Ark'Aboa Oy / Pia Helin

Laatija

Ramboll Finland Oy / Tiina Heikkilä, Liina Luoma, Kirsikka Siik, Niina Uusi-Seppä

Kannen kuva

Wäinö Aaltosen museon joenpuoleinen julkisivu 1970-luvulla / Turun museokeskus, Hede Foto

Suoritusajankohta

Työ on suoritettu ajalla syyskuu 2021 – helmikuu 2022

Päiväys

28.2.2022

Sisällys

1	JOHDANTO	4
1.1	Selvityksen kohde ja yleiskuvaus	4
1.2	Selvityksen tausta ja tarkoitus	4
1.3	Selvityksessä käytetyt menetelmät	4
2	STATUS MAANKÄYTÖSSÄ JA ARVOTETUSSA KULTTUURIYMPÄRISTÖSSÄ	5
2.1	Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö	5
2.2	Aurajokilaakson kulttuurimaisema	5
2.3	Maakuntakaava	5
2.4	Yleiskaava	6
2.5	Asemakaava	6
3	HISTORIAALLINEN TAUSTA	7
3.1	Makasiinikortteleista julkisen rakentamisen edustavaksi kortteliksi	7
3.1.1	Makasiinikorttelit	7
3.1.2	Makasiinikorttelien kaavahistoriaa	8
3.1.3	Teatteri ja virastotalo	8
3.2	Arkkitehdit Matti ja Irma Aaltonen	9
4	RAKENNUSHISTORIA	10
4.1	Suunnittelu- ja rakentamisvaiheet	10
4.2	Alkuperäinen museorakennus	11
4.2.1	Ulkotilat	11
4.2.2	Sisätilat	12
4.3	Merkittävimmät muutosvaiheet	14
4.3.1	Näyttelytilojen laajennus 1969	14
4.3.2	Uusi varapoistumistie 1971–72	14
4.3.3	Uusi sisäporras 1975	14
4.3.4	Valaistusmuutos 1978	15
4.3.5	Varastotilan muutos 1988	15
4.3.6	Huonejakomuutoksia ja käyttötarkoituksimuutoksia 1993	15
4.3.7	Varaston laajennus 2000	16
4.3.8	Kahvilan saneeraus 2000	16
4.3.9	Betonijulkisivun korjaus 2001	17
4.3.10	Lounaanpuoleisen asunnon muutos toimistotilaksi 2009	17
4.3.11	Näyttelysalin muutos 2012	17
4.3.12	Ilmanvaihto sekä vesi- ja viemärilinjat 2000-luvun alussa	17
4.3.13	Katoksen muutos 2016	18
4.3.14	Kattojen uusinta 2017–21	18
4.3.15	Lipunmyynti ja museomyymälä	18
5	RAKENNUKSEN NYKYTILA JA SÄILYNEISYYS	19
5.1	Ulkotilainventointi	19
5.1.1	Pihapiiri ja ympäristö	19
5.1.2	Julkisivut	21
5.1.3	Atriumpiha	23

5.1.4	Katto	25
5.1.5	Ikkunat	26
5.1.6	Ovet ja sisäänkäynnit	28
5.1.7	Näkyvä LVI-tekniikka ja rakenteet	30
5.1.8	Ulkoportaikko	30
5.2	Sisätilainventointi	31
5.2.1	Tilahahmo ja keskeiset elementit	31
5.2.2	Keskeiset materiaalit	32
5.2.3	Aula ja asiakaspalvelutilat	33
5.2.4	Näyttelytilat	39
5.2.5	Toimisto-, kirjasto- ja työskentelytilat	43
5.2.6	Kahvio, Café Wäinö	46
5.2.7	Muita tiloja	48
5.2.8	Kellarikerroksen tilat	49
5.3	Entinen asuinosa	54
5.3.1	Pihapiiri	55
5.3.2	Julkisivut	56
5.3.3	Sisätilat	57
6	KAUPUNKIKUVAALLINEN ANALYYSI	58
6.1	Suhde ympäröivään kaupunkirakenteeseen ja rakennuskohteisiin	58
6.2	Merkitys osana laajempaa yhteiskunnallista taustaa	63
7	ARVOT JA LUOKITUSPERUSTEET	64
7.1	Arvojen määrittely	64
7.1.1	Arkkitehtoniset ja rakennustekniset arvot	64
7.1.2	Historialliset arvot	64
7.1.3	Maisemalliset arvot	64
7.2	Säilyneisyys	64
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	65
8.1	Ominaispiirteet	65
8.2	Säilyneisyys	65
8.3	66	
8.4	Arkkitehtoniset arvot	67
8.5	Historialliset arvot	67
8.6	Kaupunkikuvalliset arvot	67
8.7	Toimenpidesuosituksat jatkosuunnitteluun	67
9	LÄHTEET	68
9.1	Arkistolähteet	68
9.2	Painetut lähteet	68
9.3	Painamattomat lähteet	68
9.4	Sähköiset lähteet	68

1 Johdanto

1.1 Selvityksen kohde ja yleiskuvaus

Wäinö Aaltosen museo sijaitsee Turun kaupungissa Aurajoen itärannalla. Rakennuksen pääjulkisivu avautuu Aurajoen suuntaan. Museon itäpuolella on Valtion virastotalo sekä kaupunginteatteri, joiden kanssa museorakennus muodostaa 1960-luvun julkista rakentamista edustavan kokonaisuuden. Eteläpuolella on Samppalinnan mylly, Urheilupuisto ja Paavo Nurmen stadion. Länsipuolella kaartaa Myllyhahteen väylä sekä Aurajoen ylittävä Myllysilta.

Wäinö Aaltosen museo on valmistunut vuonna 1967 ja sen on suunnitellut arkkitehtitoimisto Irma ja Matti Aaltonen. Myös Wäinö Aaltonen osallistui aktiivisesti museon suunnittelutyöhön. Rakennuksen keskeisiä arkkitehtonisia ratkaisuja ovat tasoittain jaetut näyttelytilat, keskusaula ja atriumpihan ympärille kiertyvä toimisto-osa. Rakennukseen liittyi myös asunto-osa, joka nykyisin on toimistokäytössä.

Rakennus toimii Turun kaupungin taidemuseona, joka esittelee vaihtelevia näyttelyitä sekä nimikkotaiteilijansa tuotantoa. Tämän lisäksi museon ohjelmistoon kuuluu erilaisia tapahtumia. Museon aukioloajan jälkeen aulatilaa on varattavissa juhlaikäyttöön.

1.2 Selvityksen tausta ja tarkoitus

Wäinö Aaltosen museo eli WAM Turun kaupungin taidemuseo on nykytaiteen esittämiseen painottuva museo. Nykytaide ja taiteen tekemisen tekniikat ovat muuttaneet taiteen tekemisen tekniikat, vaan laajenee tilallisiksi immersioiksi kokonaisuuksiksi. Tämä vaatii uutta näyttelytekniikkaa ja joustavia tilaratkaisuja. Museon yleisötyölle on löydettävä tarkoituksenmukaiset ja turvalliset tilat. Lisäksi tilojen on oltava saavutettavissa ja esteettömiä. Wäinö Aaltosen museon rakennuksesta on laadittu kuntoarvio 2017. Sen perusteella merkittävimmät rakennustekniset toimenpiteet tulevat olemaan muun muassa ikkunoiden ja puuvien uusiminen. Kuntoarviossa todetaan, että rakennus on rakennustekniikan osalta tyydyttävässä/välttävissä kunnossa.¹ Lisäksi katon on todettu vuotavan.

Museorakennukselle on nyt laadittu alustava peruskorjaus- ja laajennussuunnitelma. Laajennussuunnitelmasta on valittu ensisijaiseksi vaihtoehto 1, johon kuuluu nykyisen rakennuksen peruskorjaus ja huolto- ja teoskuljetustilojen sekä toimistotilojen uudisrakentaminen. Vaihtoehtoon 2 kuuluu edellisten toimenpiteiden lisäksi laajennus. Museovirasto on edellyttänyt rakennushistoriaselvityksen laatimista lausunnossaan vuonna 2017.

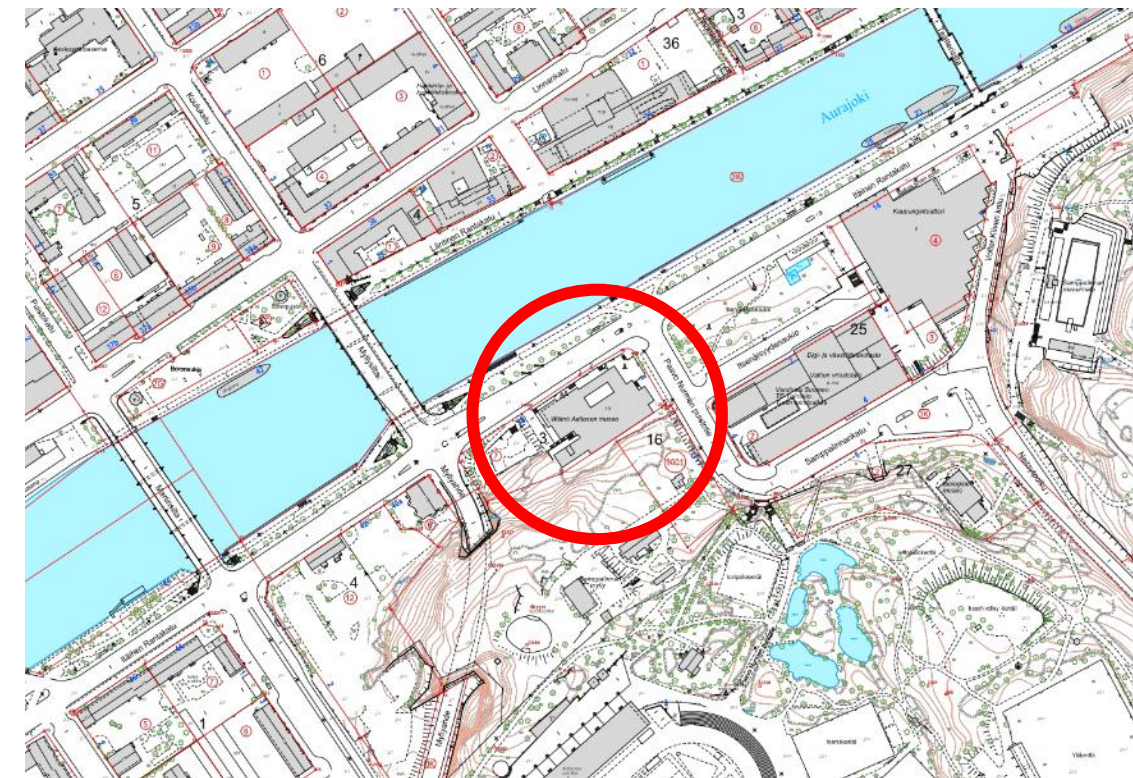
Tämän selvityksen tavoitteena on koota päävaiheet Wäinö Aaltosen museon historiasta, muutosvaiheista ja nykytilasta sekä kuvata rakennuksen ominaispiirteitä ja arvoa. Selvitys pyrkii arvioimaan museorakennusta osana Turun kaupungin historiaa ja kaupunkikuvaa sekä suhteuttamaan sitä 1960-luvun museorakentamisen kehitykseen. Selvitys ei sisällä rakennuksen kuntoarviota tai muita teknisiä selvityksiä.

1.3 Selvityksessä käytetyt menetelmät

Wäinö Aaltosen museorakennuksen ja sen ympäristön historiaa tutkittaessa merkittävin lähde on ollut Turun kaupunkisuunnittelun Samuli Saarisen vuonna 2020 laatima *Itsenäisyydenaukion kulttuuriympäristöselvitys* sekä Marjo Aurekoski-Turjaan Pro-gradu tutkielma *Wäinö Aaltosen museo – taidemuseo tilana, taiteilijamuseo ideologiana* vuodelta 1994. Rakennuksen merkittävimpien muutosvaiheiden tarkastelu perustuu Turun kaupungin kaupunginarkiston piirustusmateriaaliin sekä museon valokuviiin. Kattava lähdeluettelo on tämän selvityksen kappaleessa 9. Lähteet.

Nykytilan kuvaus perustuu 11.10.2021 suoritettuun sisätilatarkasteluun sekä 10.12.2021 suoritettuun maastokatselmukseen. Sisä- ja ulkotilojen katselmusten aikana rakennus ja sen sisätilat valokuvattiin ja havainnoitiin tehtyjä muutoksia sekä arvokkaita säilyneitä rakennusosia. Nykytilan kuvauksen apuna on lisäksi olleen rakennuspiirustukset. Valokuvat, joissa ei ole lähdeviitettä, ovat selvityksen laatijan.

Selvityksen on tilannut Turun kaupunki, jonka yhteyshenkilö tässä työssä on ollut Reino Pöyhönen. Lisäksi kaupungin puolelta ohjausryhmään ovat kuuluneet Paula Aantaa, Tommy Gustafsson sekä Pauliina Karjalainen. Museon puolelta työtä ovat ohjanneet Juhani Ruohonen, Satu Pajarre, Maarit Talamo-Kemiläinen ja Noora Gherghel. Arkkitehtitoimisto Ark'Aboa Oy:tä on edustanut Pia Helin. Selvityksen on laatinut konsulttina Ramboll Finland Oy. Työryhmään ovat kuuluneet Kirsikka Siik, Niina Uusi-Seppä, Tiina Heikkilä sekä Liina Luoma. Kaupungin, museon ja konsultin kesken järjestettiin aloituspalaveri 21.9.2021 ja työpalaveri 24.1.2022. Loppukokous pidettiin 23.2.2022.

Kuva 1. Wäinö Aaltosen museon sijainti. (Pohjakartta: Turun kaupungin karttapalvelu)

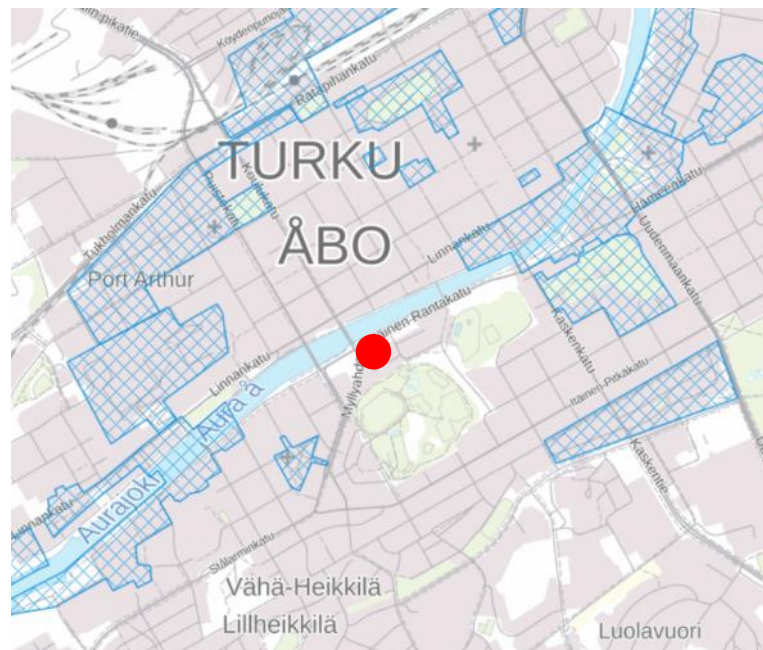
¹ Wäinö Aaltosen museon peruskorjaus ja tilatarveselvitys, 2018; s. 9–10

2 Status maankäytössä ja arvotetussa kulttuuriympäristössä

2.1 Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö

RKY on Museoviraston laatima inventointi, joka on valtioneuvoston päätöksellä otettu maankäyttö- ja rakennuslakiin perustuvien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamaksi inventoinniksi rakennetun kulttuuriympäristön osalta 1.1.2010 alkaen.²

Lähimmät valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt sijoittuvat alle kilometrin etäisyydelle Wäinö Aaltosen museosta.

Kuva 2. Lähiympäristön RKY-alueet (sininen rasteri). Wäinö Aaltosen museorakennus sijoittuu kuvassa punaisen pallon kohdalle. (Museovirasto)

2.2 Aurajokilaakson kulttuurimaisema

Suomen 27 kansallismaisemaa ilmentävät maamme eri osien edustavimpia luonnon- ja kulttuuripiirteitä. Kansallismaisemille ei ole määritelty tarkkoja rajoja, eikä niillä siten ole esimerkiksi lailla määriteltyä roolia kaavoituksessa. Kansallismaisemilla on kuitenkin suuri merkitys esimerkiksi matkailullisesti. Monet niistä ovat erityisiä nähtävyyksiä, joihin kohdistuvat muutokset pyritään pitämään vähäisinä.³

² Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY.

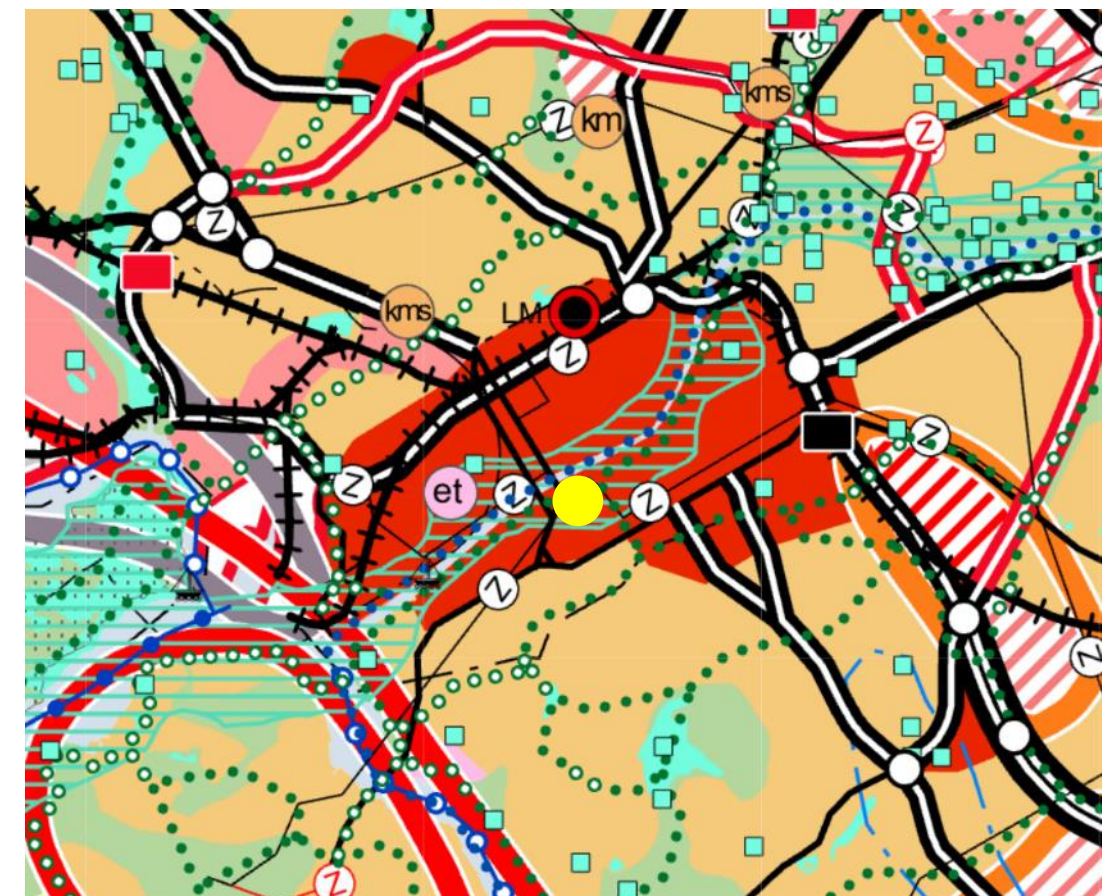
2.3 Maakuntakaava

Alueella on voimassa seuraavat maakuntakaavat:

- Turun kaupunkiseudun maakuntakaava, ympäristöministeriö 23.8.2004
- Taajamien maankäytön, palveluiden ja liikenteen vaihemaakuntakaava, maakuntavaltuusto 11.6.2018
- Luonnonarvojen ja -varojen vaihemaakuntakaava, maakuntavaltuusto 14.6.2021

Wäinö Aaltosen museo sijoittuu keskustatoimintojen alueelle (punainen alue). Suunnittelumääräysten mukaan suunnittelun tulee olla kaupunki- ja taajamakuva eheyttävää ja ominaispiirteet huomioivaa.

Lisäksi rakennus sijoittuu valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle (sininen vaakarasteri) sekä rakennetun ympäristön suojelualueelle (pistekatkoviiva). Turun kaupunginteatteri, valtion virastotalo, Wäinö Aaltosen museo sekä Urheilupuisto muodostavat suojeltavan rakennetun ympäristön kokonaisuuden (SR069). Suojelumääräysten mukaan suunnittelun ja rakennustoimenpiteiden tulee olla kokonaisuuden säilymistä turvaavia ja edistäviä. Kuntien kaavoitus-, rakennusvalvonta- ja muiden viranomaisten tulee toiminnallaan edistää maakuntakaavassa esitetyn suojelun toteutumista.

Kuva 3. Ote voimassa olevien maakuntakaavojen yhdistelmäkartasta. Wäinö Aaltosen museo sijoittuu kuvassa keltaisen pallon kohdalle. (Varsinais-Suomen liitto)

³ Ympäristöhallinnon verkkopalvelu.

2.4 Yleiskaava

Alueella on voimassa Turun yleiskaava 2020, joka on tullut voimaan 28.7.2001 niiltä osin, joihin ei kohdistunut valituksia ja 29.5.2004 koskien niitä osia, joiden valitukset hylättiin. Yleiskaava 2020 on koko kaupunkia koskeva yleispiirteinen yleiskaava.

Yleiskaavassa Wäinö Aaltosen museo sijoittuu julkisten palvelujen ja hallinnon alueelle (PY). Alue varataan pääasiassa julkisten palvelujen, hallinnon, asumisen, virkistyskäytön sekä alueelle tarpeellisen yhdyskuntateknisen huollon ja liikenteen käyttöön. Alue kuuluu myös kulttuurihistoriallisesti, kaupunkikuvallisesti, maisemallisesti tai luonnontilallisesti arvokkaaseen alueenosaan, jolla muutokset tulee tehdä niin, että alueen ominaispiirteitä ei turmella (musta vinorasteri). Museon pohjoispuolella, Aurajoen varrella, kulkee pääviheryhteys (vihreät pallot).

Kuva 4. Vasemmalla ote voimassa olevasta yleiskaavasta ja oikealla ote yleiskaava 2029 ehdotuksesta 24.11.2021, kartta 1 Yhdyskuntarakenne. Otteissa Wäinö Aaltosen museo sijoittuu kuvien keskelle keltaisen pallon kohdalle. (Turun kaupungin karttapalvelu)

Yleiskaavan 2029 laadinta on parhaillaan käynnissä. Kaavaehdotus oli nähtävillä 30.6.-31.8.2020. Kaupunkiympäristölautakunta on 14.12.2021 päättänyt esittää kaupunginhallitukselle yleiskaavaehdotuksen hyväksymistä ja sen asettamista nähtäville. Yleiskaava koostuu kahdeksasta kartasta.

Kartassa 1 Yhdyskuntarakenne Wäinö Aaltosen museo on keskustatoimintojen aluetta (C). Alue varataan Turun kaupunkialuetta palveleville keskustatoiminnoille. Alueen pääasiallisia toimintoja ovat keskustamainen asuminen, julkiset ja yksityiset palvelut, hallinto ja keskustaan soveltuvat ympäristöhäiriöitä aiheuttamattomat työpaikkatoiminnot.

Kartassa 7 Viherympäristö, maisema ja muinaisjäännökset museo kuuluu arvokkaaseen maisema-alueeseen (ma-2). Rakentamisessa, liikenne- ja katusuunnittelussa, virkistyskäytön suunnittelussa ja muissa aluetta koskevissa hankkeissa tulee ottaa huomioon alueen arvokas luonne. Aurajokivarren alueella tapahtuva rakentaminen tulee sopeuttaa maisemallisiin ja kulttuurihistoriallisiin arvoihin. Alueen maisemalliset ominaispiirteet ja rakenteet, kuten rantalaiturit ja puurivistöt, tulee säilyttää.

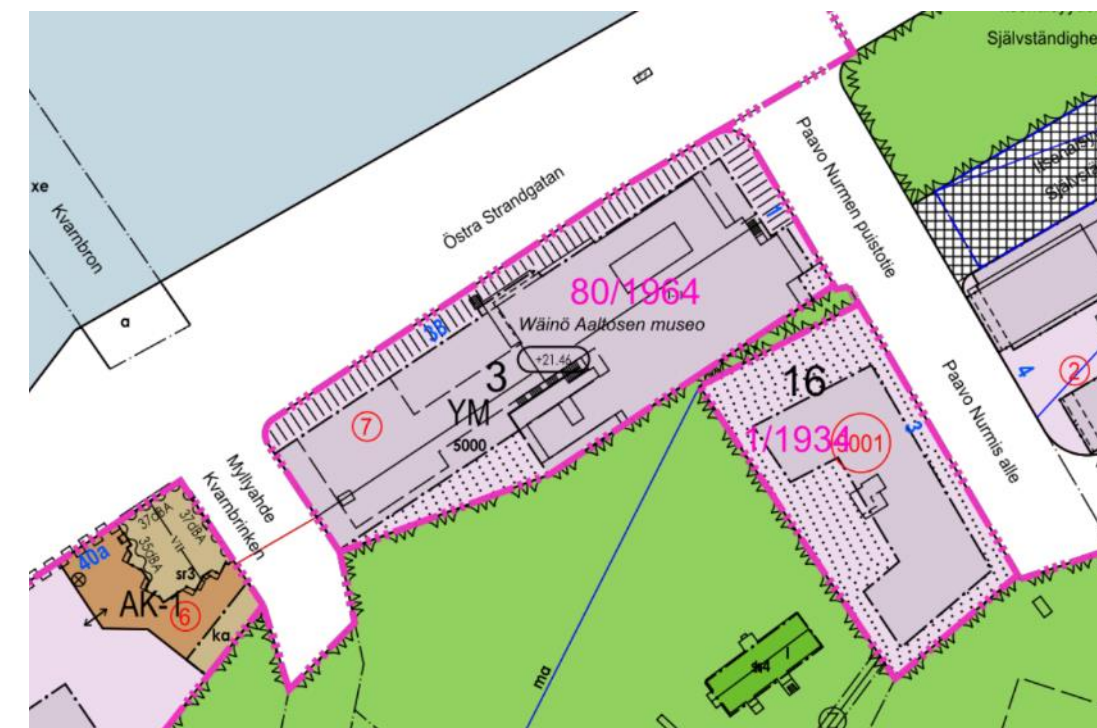
Kartassa 8 Arvokkaat rakennetun ympäristön kohteet Wäinö Aaltosen museo, Samppalinna ja Urheilupuisto on osoitettu arvokkaaksi rakennukseksi tai rakennetun ympäristön kokonaisu-

deksi. Arkkitehtonisesti, kulttuurihistoriallisesti ja/tai kaupunki- tai kyläkuvallisesti arvokas rakennetun ympäristön kohde, jonka ominaispiirteet tulee säilyttää. Arvokkaita rakennuksia ei saa purkaa. Luvanvaraisista toimenpiteistä tulee kuulla museoviranomaista.

2.5 Asemakaava

Wäinö Aaltosen museon kiinteistöllä on voimassa asemakaava (853 80/1964), joka on hyväksytty 24.3.1965. Asemakaavassa Wäinö Aaltosen museo on museoiden ja niihin verrattavien rakennusten korttelialuetta (YM). Rakennusoikeus on 5000 k-m². Tontin katujen puoleiset reunat on osoitettu yleiselle jalankululle varatuksi korttelinosaksi.

Asemakaavan päivitys on tulossa vireille.

Kuva 5. Ote ajantasa-asemakaavasta. (Turun kaupungin karttapalvelu)

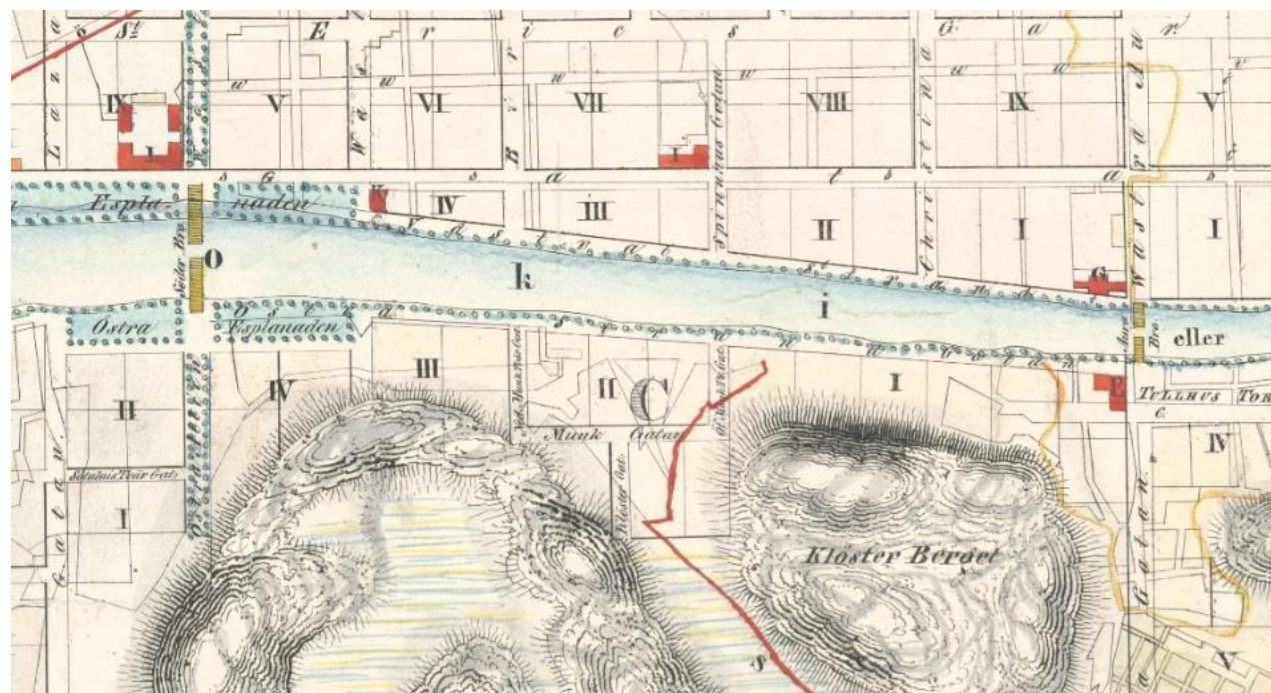
3 Historiallinen tausta

3.1 Makasiinikortteleista julkisen rakentamisen edustavaksi kortteliksi

3.1.1 Makasiinikorttelit

Aurasillan ja Myllysillan välistä ranta-aluetta on käytetty 1600-luvulta alkaen laivojen lastauspaikkana ja satamana. Karttojen perusteella alueella oli varastomakasiineja viimeistään 1700-luvulla. Satama-alueen takana olevat ylärinteet maat olivat viljelykäytössä. 1700-luvun ja 1800-luvun vaihteen molemmin puolin myös rantaa käytettiin viljelyyn.⁴

Vuonna 1828 jokiranta jaettiin Engelin asemakaavassa kortteleihin. Museorakennuksen kohdalla oli kortteli 3, joka jaettiin kahteen suurikokoiseen, jokeen nähden poikittaiseen tonttiin. Kadut kaavoitettiin ympäröimään korttelia joen suunnasta, sekä etelästä ja pohjoisesta. Joenrantaan kaavoitettiin nykyinen Itäinen rantakatu. Jo 1830-luvulla tontin jaettiin pienemmiksi ja aluetta ryhdyttiin rakentamaan. Museorakennuksen kortteli jaettiin viiteen tonttiin. 1800-luvun loppuun mennessä Itäinen Rantakatu oli jo tiiviisti rakennettu. Alueelle muodostui niin sanottu makasiinikortteli, joka muodostui yksityisten kauppiaitten rakennuttamista varastorakennuksista.

Kuva 6. Charta öfver Åbo stad 1828. (Kansalliskirjasto)

Kuva 7. Vasemmalla Charta öfver Åbo stad 1835 ja oikealla vuodelta 1884. (Turun kaupungin kaupunkiympäristötoimiala)

Kuva 8. Rantakatu 1930-luvulla. Kuvan keskellä näkyvä poikkikatu on Volter Kilven katu. (Turun museokeskus, kuvaaja Birger Lundsten)

⁴ Saarinen, S. 2020; s.6

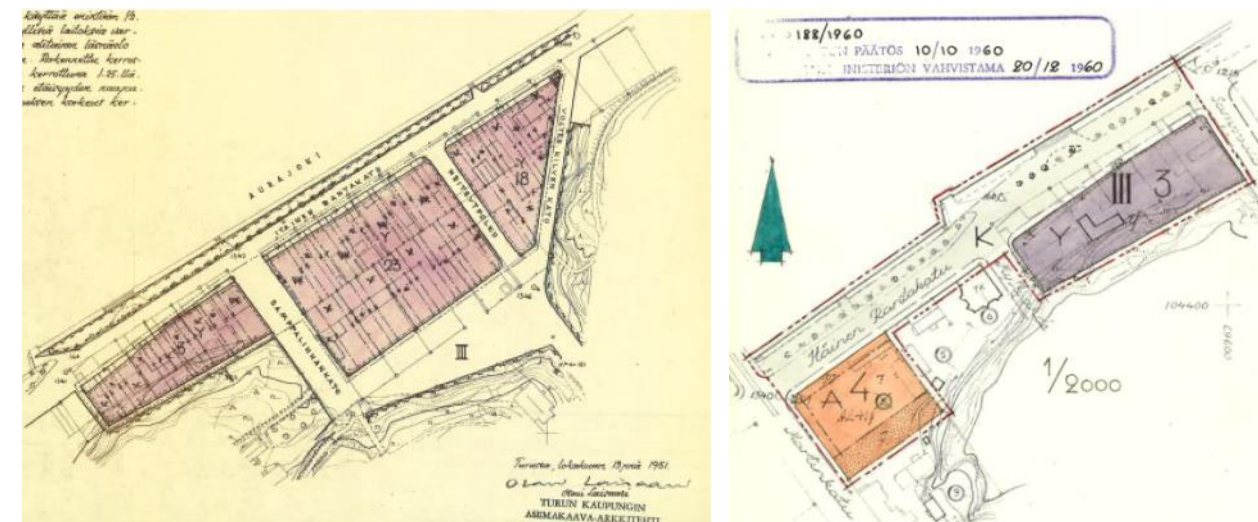

Kuva 9. Wäinö Aaltosen museon tontti vuonna 1957. (Turun museokeskus, kuvaaja C.J. Cardberg)

3.1.2 Makasiinikorttelien kaavahistoriaa

Makasiinikorttelien kaupunkikuvalliseen asemaan ja alueen uudelleen käyttöön alettiin kiinnittää huomiota 1900-luun alussa. Alue oli mukana vuoden 1906 asemakaavakilpailussa, johon sisältyi usean eri kaupunginosan uudelleenjärjestely ja kukkuloiden rakentaminen asuinalueiksi. Kilpailuohjelmassa makasiinikorttelien katsottiin soveltuvan asuin- ja liikekäyttöön. Neitsytpolun varteen suunniteltiin huviloita. Kisan voittaneen työn pohjalta kaupungininsinööri Emil Hindersson laati kaksi vaihtoehtoista kaavaehdotusta. Toisessa makasiinikorttelien käyttö säilyi ja Neitsytpolun varsi oli huvila-alue. Toisessa makasiinikorttelit ja Urheilupuisto olivat kauttaaltaan puistomaista pientaloaluetta. Hinderssonin suunnitelmiin sisältyi myös Neitsytpolun ylittävä siltayhteys Urheilupuiston ja Samppalinnanmäen välillä. 1920-luvulla suunnitelmia tehostettiin Aurajokivarren osalta. Neitsytpolun varteen sommiteltiin edelleen pientaloasutusta vielä 1940-luvulla.⁵

Makasiinikorttelien alue oli 1950-luvulla teollisuusaluetta, jossa oli varastojen lisäksi muun muassa puutavaraliikkeitä ja romuliike. Vuonna 1952 vahvistetulla asemakaavamuutoksella (55/1951) yleisten rakennusten kortteleita laajennettiin kattamaan koko makasiinikorttelien alue. Kaavalla muodostettiin myös nykyisin Wäinö Aaltosen museon kortteli nro 3.⁶ Wäinö Aaltosen museon korttelin asemakaavamuutos 80/1964 vahvistettiin 24.3.1965. Uudessa kaavassa käyttö tarkentui museoksi ja rakennusoikeudeksi merkittiin 5 000 kem². Kaavassa osoitettiin myös tontin sisäiselle jalankululle varatut kulkuyhteydet rakennusalan ympärille katujen varteen. Kaava mahdollisti lisäksi tontille museon vahtimestarille ja talonmiehelle tarkoitettut kaksi asuntoa.⁷

Kuva 10. Vasemmalla asemakaavamuutos 55/1951 ja oikealla asemakaavamuutos 47/1960. (Turun kaupungin kaupunkiympäristötoimiala)

3.1.3 Teatteri ja virastotalo

Makasiinikorttelien uutta käyttöä ja kaavaratkaisua ideoitiin kaupunginteatterin ja virastotalon suunnittelukilpailulla, jonka kaupunki järjesti vuonna 1955. Kilpailun lähtökohtana oli luoda alueelle kaupunkikuvallisesti korkeatasoinen, selväpiirteinen ja edustava kahden julkisen rakennuksen kokonaisuus. Samalla tuli ratkaista myös alueen liikenteellinen kokonaisuus, johon kuuluivat Urheilupuiston ja rakenteilla olleen Samppalinnan Uimastadionin liikenteelliset tarpeet. Kilpailussa tuli ottaa huomioon myös uusi kevyenliikenteen silta, joka oli suunniteltu "Eskelinkadun tienoille". Kilpailun voitti arkkitehtiryhmä Aarne Hytönen, Risto-Veikko Luukkonen ja Helmer Stenros ehdotuksellaan "Teatterilaiva". Ryhmän avustajana toimi arkkitehti Matti Hakala. Voittaneessa kilpailutyössä teatteri ja virastotalo sommiteltiin toistensa suhteen toteutuneen mukaisesti.⁸

Päätös teatterin rakentamisesta tehtiin vuonna 1959 ja rakennus valmistui vuonna 1964. Rakennuksen suunnittelusta vastasivat arkkitehdit Luukkonen ja Stenros. Suunnittelijat kuvasivat vastavalmistuneet teatterin arkkitehtuuria seuraavasti: "Julkisivumateriaalin valinta on lähtenyt louhitusta tummasta kallioseinästä. Suurin osa seinäpinnoista on verhoiltu kuparilla, torniosa samoin kuin seinäpinnat minerit-pintoineen on jäsenneily kupariruotein. Muut seinäpinnat ovat suurikokoista tummaa keraamista julkisivutiiltä."⁹

Virastotalon ensimmäiset lupapiirustukset laadittiin vuonna 1961–62. Pääpiirustukset allekirjoitti Helmer Stenros ja rakennus valmistui vuonna 1967. Julkisivumateriaaleina käytettiin vieheisen teatteritalon tapaan patinoituvaa kuparilevyä pitkillä sivuilla ja päädyissä poltetun tiilen sävyistä laattaa. Teatterista poiketen julkisivujen tummaa hahmoa ei kevennetty vaalein levytyksin. Materiaalivalinnoilla ja porrastuksilla pyrittiin sovittamaan massiivinen rakennus puistomaiseen ympäristöön, nousevaan maastoon ja viereisiin kalliomäkiin.¹⁰

⁵ Saarinen, S. 2020; s.8

⁶ Sievinen, S. 2020; s. 18

⁷ Sievinen, S. 2020; s. 20

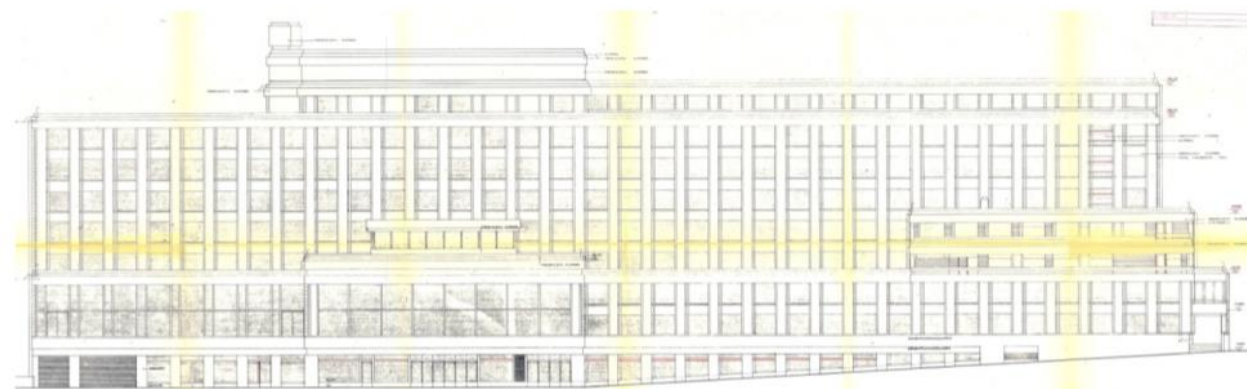
⁸ Sievinen, S. 2020; s. 15–16

⁹ Sievinen, S. 2020; s. 24–27

¹⁰ Sievinen, S. 2020; 31–32

Kuva 11. Uusi teatterirakennus Aleksis Kiven aukion suunnasta. (Turun kaupunginteatterin arkisto)

Kuva 12. Virastotalon julkisivupiirustus Aurajoelle päin 26.8.1966. (Turun kaupunginarkisto)

3.2 Arkkitehdit Matti ja Irma Aaltonen

Matti Aaltonen syntyi Helsingissä 31.3.1921. Aaltonen kirjoitti ylioppilaaksi Kallion yhteiskoulusta vuonna 1939 ja valmistui arkkitehdiksi Teknillisestä korkeakoulusta vuonna 1952. Matti Aaltonen oli akateemikko Wäinö Aaltosen ja laulajatar Aino A. Pietiläisen esikoinen. Lapsuudenkodissaan Aaltonen harrasti kuvanveistoa ja maalasi jonkin verran. Taiteilijaisänsä ohjauksella hän opiskeli myös kuvanveistoa. Matti Aaltonen avioitui samaan aikaan arkkitehtuuria opiskelleen Irma Väisäsen kanssa sodan päätyttyä vuonna 1945. Samana vuonna pariskunta teki opointomatkan ruotsiin. Matti ja Irma Aaltonen olivat jonkin aikaa myös töissä Tukholmassa Alvar Aallon toimistossa. Suomessa pariskunta perusti oman arkkitehtitoimiston, joka toimi vuosina 1954–1972. Matti Aaltonen työskenteli oman arkkitehtitoimiston lisäksi Teknillisessä Korkeakoulussa assistenttina vuosina 1953–1955 ja kaavoituksen opettajana 1960–1962. Helsingin seutukaavaliiton suunnittelijana hän työskenteli vuosina 1953–1955. Oulun yliopiston arkkitehtiosasto professorina Aaltonen työskenteli vuodesta 1962 alkaen. Matti Aaltonen teki yhteistyötä myös arkkitehti Martti Paalasan kanssa.¹¹

Matti ja Irma Aaltonen toimivat läheisessä yhteistyössä kuvanveistäjä Wäinö Aaltosen kanssa ja tekivät useita asemakaavoja taiteilijaisän sankaripatsassuunnitelmiin. Hauta-alueiden suunnittelu sai Matti Aaltosen samalla kiinnostumaan enemmän yhdyskuntasuunnittelusta. Irma ja Matti Aaltonen suunnittelivat hautamuistomerkkejä myös itse. Tunnettuja pariskunnan suunnittelempia muistomerkkejä ovat muiden muassa Karstulan (1957), Petäjäveden (1953) ja Reposaaren (1952) sankarihautamuistomerkit. Muita arkkitehtitoimiston toteutuneita suunnitelmia olivat esimerkiksi Hailuodon moderni kotakirkko (1972) ja Turussa sijaitseva Wäinö Aaltosen museo (1967), jossa Matti Aaltonen toimi myöhemmin intendenttinä.¹²

Matti Aaltonen osallistui urallaan lukuisiin taidenäyttelyihin, mutta sai monesti osakseen kritiikkiä liiasta samankaltaisuudesta isänsä kanssa. Toisaalta hän sai kuvanveistäjänä myös kiitosta: vuonna 1952 Aaltonen voitti kolmannen palkinnon Valtion taidekilpailussa. Aaltosen toinen vaimo Terttu Aaltonen (os. Tenhunen) oli ammatiltaan niin ikään arkkitehti. Matti Aaltonen suunnitteli muistomerkkejä myös toisen vaimonsa kanssa ja Arkkitehtitoimisto Terttu ja Matti Aaltonen perustettiin yliopistoviran rinnalle sivutyöksi vuonna 1972.¹³

Matti Aaltonen toimi myös lukuisissa luottamustehtävissä. Hän kuului muun muassa Suomen kuvanveistäjäliiton ja Suomen arkkitehtiliiton SAFA:n hallitukseen. Aaltoselle myönnettiin myös italialaisen Accademia Thomaso Campanellan kunniajäsenyys sekä Wihurin säätiön ja Eemil Aaltosen säätiön apurahat. Matti Aaltonen menehtyi 25.9.1978, ja Irma Aaltonen 27.10.1998.¹⁴

Kuva 13. Matti ja Irma Aaltonen hääkuvassaan vuonna 1945. (Museovirasto, kuvaaja Pietinen)

¹¹ Arkkitehtuurimuseon arkkitehtikuvaukset

¹² Arkkitehtuurimuseon arkkitehtikuvaukset

¹³ Arkkitehtuurimuseon arkkitehtikuvaukset

¹⁴ Arkkitehtuurimuseon arkkitehtikuvaukset

4 Rakennushistoria

4.1 Suunnittelu- ja rakentamisvaiheet

Aloite Wäinö Aaltosen museon perustamiseksi Hirvensaloon Aaltosen kotitalon ja ensimmäisen ateljeen yhteyteen tehtiin vuonna 1949. Hanketta valmisteltiin vielä 1950-luvun lopussa, jolloin kaupunki suunnitteli kiinteistön lunastamista. Vuonna 1964 Turun kaupunki päätti varata museolle arvokkaan paikan Aurajoen varrelta osana teatteritalon ja virastotalon muodostamaa julkisten rakennusten kokonaisuutta.¹⁵ Perinteisesti museoita oli perustettu vanhoihin mahtirakennuksiin tai rakennettu kauas keskustoista. Wäinö Aaltosen museo haluttiin kuitenkin pysyttää kaupungin keskustaan.

Turun kaupunginvaltuuston päätöksellä 2.3.1964 päätettiin rakentaa museo Matti Aaltosen laatimien luonnosten perusteella. Wäinö Aaltonen, joka oli palkattu tulevan museon intendentiksi, menehtyi museon rakennustöiden aikana toukokuussa 1966. Talorakennusosasto ja museolautakunta jatkoivat tämän jälkeen museokokoelman hankintasuunnitelman laatimista ja sen toteuttamista yhteistyössä Aaltosen perikunnan kanssa.¹⁶

Kuva 14. Museon tontti ennen rakentamista vuonna 1964. (Turun museokeskus)

Arkkitehtisopimus allekirjoitettiin 6.9.1964, minkä jälkeen Irma ja Matti Aaltonen laativat museon lopulliset piirustukset ja työselitykset. Matti Aaltonen toimi tässä vaiheessa Oulun teknillisessä korkeakoulussa arkkitehtiosaston professorina. Myös Wäinö Aaltonen osallistui aktiivisesti rakennuksen suunnitteluun. Rakennuslupakuvat valmistuivat kesällä 1965 ja lupa myönnettiin 18. elokuuta. Tontin louhintatyöt käynnistyivät lokakuussa. Harjannostajaiset pidettiin seuraavana syksynä 28.10.1966. Museon vihkiäisiä juhlittiin Turun päivänä 17.9.1967. Käyttöönottokatselmus pidettiin 19.9.1967, jolloin väestönsuoja ja tontin viimeistely oli vielä kesken. Rakennesuunnittelusta vastasi helsinkiläinen Insinööritoimisto Veijo Koli, Ivi-suunnittelusta DI Arno Kostia Helsingistä ja sähköpiirustuksista niin ikään helsinkiläinen Insinööritoimisto Nissinen. Rakennuttajana toimi Turun kaupungin talorakennusosasto vastaavana työjohtajana rakennusmestari V.Niemi. Pääurakka sekä putki- ja sähkötyöt teetettiin kaupungin omana työnä. Aliurakoitsijoina toimivat mm. Someron Saha (puurakenteiset ikkunat ja ovet), Veljet Suomisen konepaja (teräsrakenteiset ikkunat ja ovet), Suomen puhallintehdas (iv-koneet) ja F.O. Bergman oy (iv-kanavat).¹⁷

Kuva 15. Museorakennus rakenteilla. Taustalla näkyy vuonna 1964 valmistunut Turun kaupunginteatteri. (Turun Museokeskus, kuvaaja Hede-Foto)

¹⁵ Saarinen, S. 2020; s. 38

¹⁶ Saarinen, S. 2020; s. 38

¹⁷ Saarinen, S. 2020; s.8

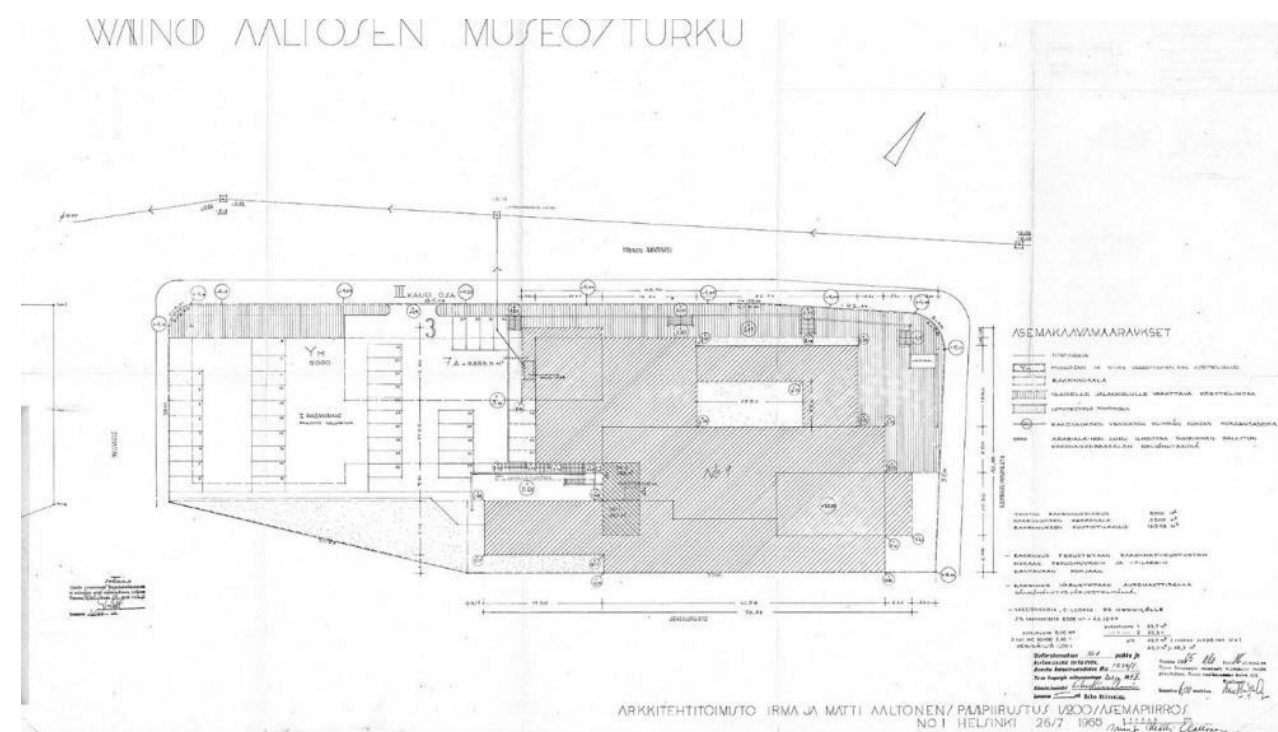
4.2 Alkuperäinen museorakennus

4.2.1 Ulkotilat

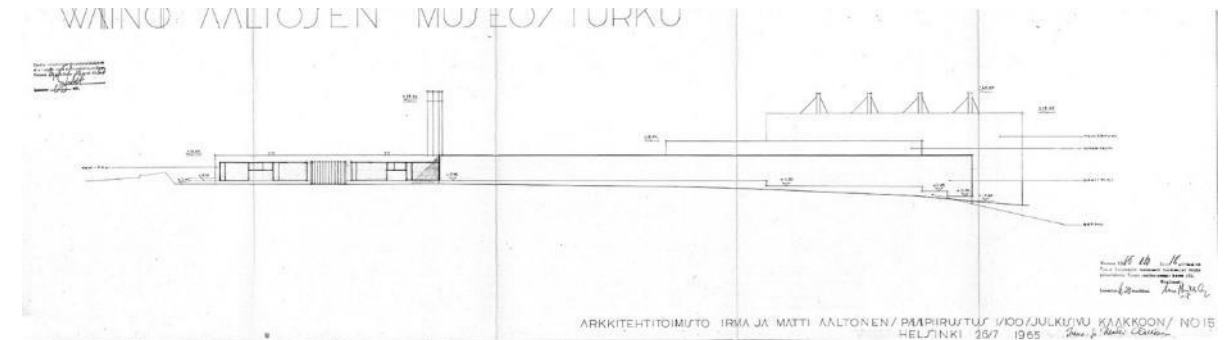
Rinteesen sommiteltu Wäinö Aaltosen museorakennus sijoitettiin Itäisen Rantakadun suuntaisesti tontin pohjoisosaan alkuperäisten rakennuspiirustusten mukaisesti. 40 autopaikkaa käsittävä ja asfalttipintainen pysäköintialue rakennettiin tontin eteläosaan. Tontin kadun puoleiset osat varattiin yleiselle jalankululle ja korotettiin sekä rajattiin betonikaiteisin tukimuurein katualueesta. Tontin puistonpuoleiseen osaan jäi pieni kaistale istutettavaa aluetta.

Alkuperäisissä suunnitelmissa satamanpuoleinen tontinosa varattiin biologiselle museolle ja akvaariolle. Näiden piti yhdessä museon kanssa muodostaa yhtenäinen ja monitoiminen kokonaisuus.

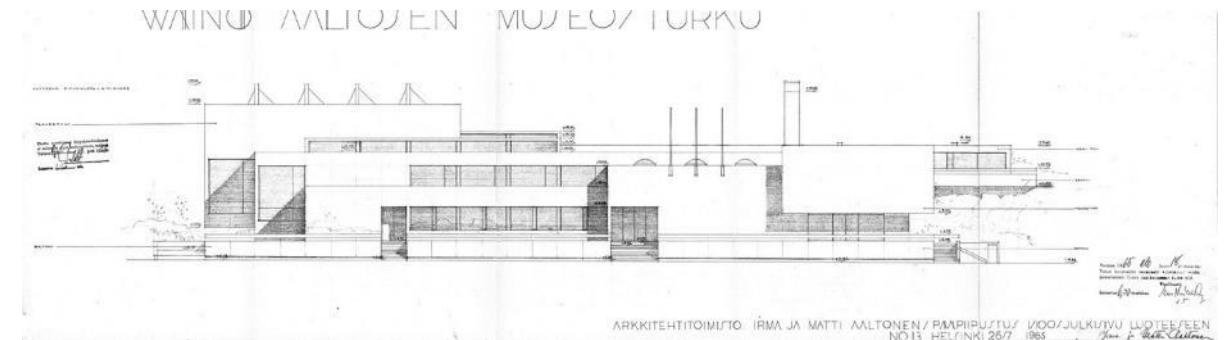
Museorakennuksen pääjulkisivu avautuu Aurajoen suuntaan. Perusmuuri muurattiin betonista. Julkisivut verhoiltiin travertiinilla, kalkkihiekkatiileillä ja kuparilevyillä. Jokainen julkisivu on ulkoasultaan erilainen, joskin kaikkia niitä yhdistää vaaleat julkisivut, suoraviivainen horisontaalisuus ja maastoa mukaileva terassimainen massoittelu. Tasakaton katemateriaalina oli bitumihuopa ja sen päällä kiviaines.

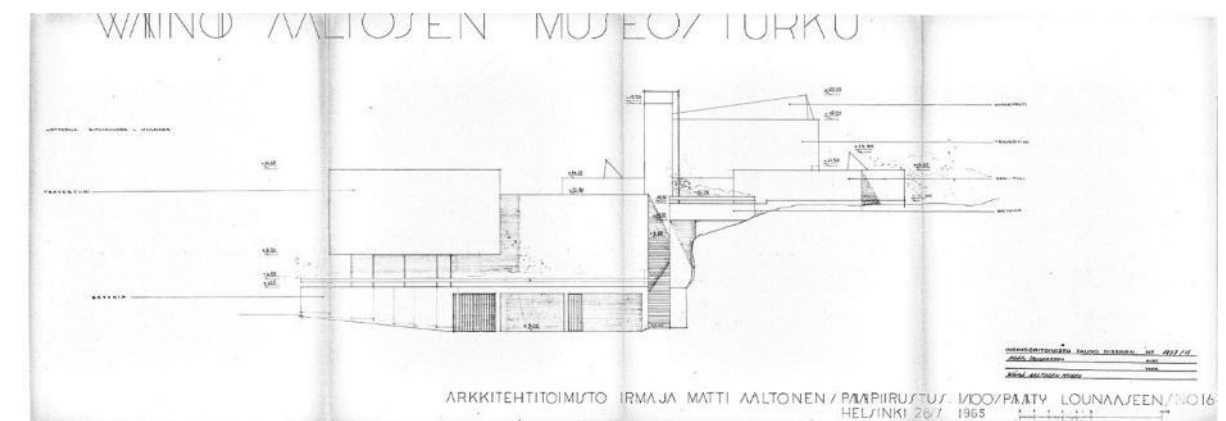
Kuva 16. Rakennuksen asemapiirros 26.7.1965. Asemapiirroksessa näkyy toteutumaton maanalainen paikoitushalli, jonka päälle oli tarkoitus rakentaa museon laajennus. (Turun kaupunginarkisto)

Kuva 17. Julkisivupiirustus Urheilupuistoon 26.7.1965. (Turun kaupunginarkisto)

Kuva 18. Julkisivupiirustus Itäiselle Rantakadulle 26.7.1965. (Turun kaupunginarkisto)

Kuva 19. Julkisivupiirustus Myllylahteelle 26.7.1965. (Turun kaupunginarkisto)

Kuva 20. Julkisivupiirustus Itsenäisyydenaukiolle 26.7.1965. (Turun kaupunginarkisto)

Kuva 21. Museorakennus juuri valmistuttuaan. (Turun kaupunkiympäristötoimialan tilapalveluiden arkisto)

Kuva 22. Rakennuksen Aurajoen puoleinen julkisivu. Julkisivussa dominoivat muusta julkisivusta ulkoneva luentosalimassa (oikealla) sekä korkea veistossali (vasemmalla). Takana oikealla näkyy Samppalinnan mylly. (Turun museokeskus, kuvaaja Hede Foto)

4.2.2 Sisätilat

Pääsisäänkäynnistä saavuttiin avaraan aulatilaan, jonka kadun puoleisessa osassa olivat wc-tilat sekä naulakot. Eteläosassa oli pieni kahvio sekä akvaariotila. Kadun puoleisella seinustalla olivat rivissä pitkän käytävän varrella intendentin huone, kaksi tutkijan huonetta sekä kaksi varastoa. Pohjoisosassa oli kirjasto sekä takahuone. Rakennuksen keskellä oli vesialtaalla varustettu atriumpiha. Kerroksen puiston puoleinen osa varattiin näyttelysali- ja galleriakäyttöön.

Toisen kerroksen eteläpäässä kahvilan yläpuolella oli luentosali.

Siipirakennukseen sijoitettiin asunnot vahtimestarille ja talonmiehelle. Kunkin asunto oli kooltaan 62 m² ja niihin kuului olohuone, makuuhuone, keittiö sekä kylpyhuone. Tilaohjelmaltaan ne olivat toistensa peilikuvat. Olohuoneet avautuivat Aurajoelle päin ja makuuhuone sekä keittiö puiston suuntaan.

Kellarikerroksessa oli erinäisiä varastotiloja ja teknisiä tiloja.

Aaltonen suunnitteli museon sisustuksen tekstityksineen sekä laati luettelon soveltuvista irtokalusteista. Museon sisustuksessa pyrittiin yksinkertaisuuteen ja kalusteiksi hankittiin kotimaista taideteollisuutta edustavien Artekin ja Iskun tuotteita. Aulan kalusteiksi valittiin Mies van de Rohen suunnittelemat Barcelona-tuolit. Museoon hankituista sisustusesineistä kallein oli keskelle aulaa ripustettu komea ja kookas Carlo Scarpan Veninin tehtaalle suunnittelema uniikki kattokruunu.¹⁸ Lattiamateriaaliksi valittiin kalkkikivi.

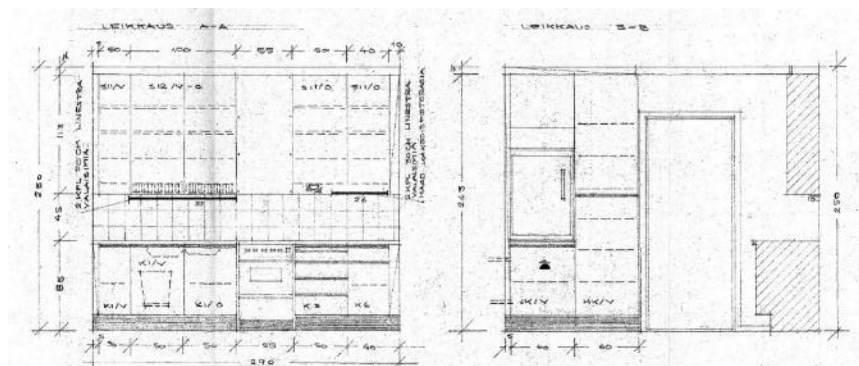

Kuva 23. Näkymä aulasta, jossa näkyy kassapiste sekä takana naulakot. Vasemmalla näky kahvilan tuoleja ja pöytiä. (Turun museokeskus, kuvaaja Kamera-Aitta)

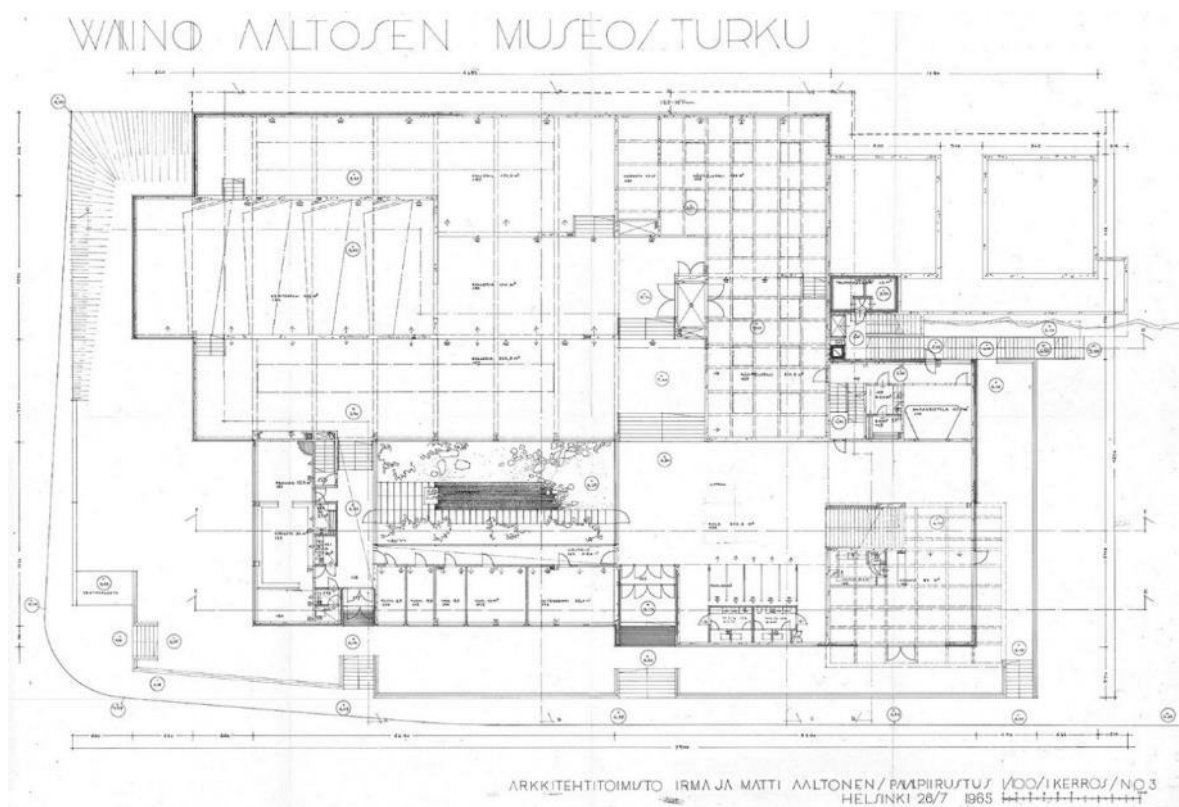
¹⁸ Kornamo, R & Reinikka, S. 2004; s.22–25

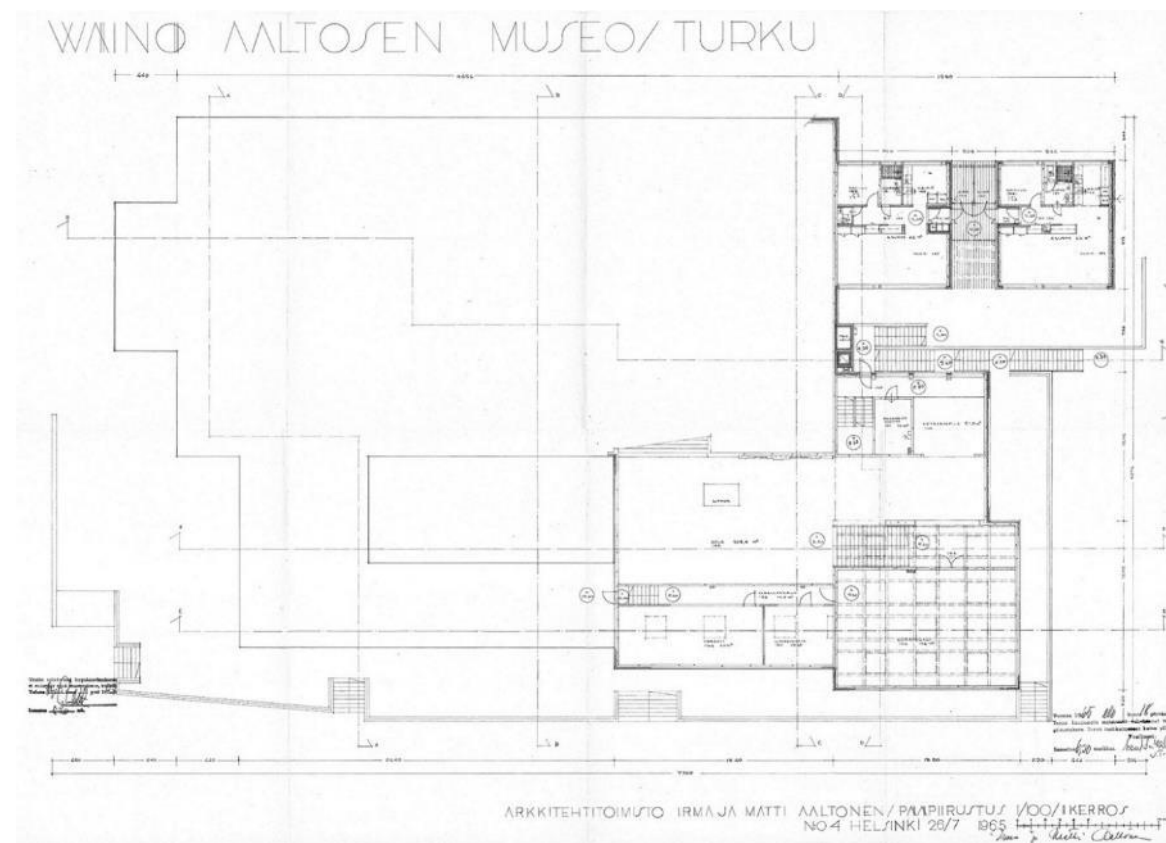
Kuva 24. Vasemmalla aulatilän Barcelona-tuoli ja oikealla Iskun ruutukuviainen nahkasohva. (Turun museokeskus)

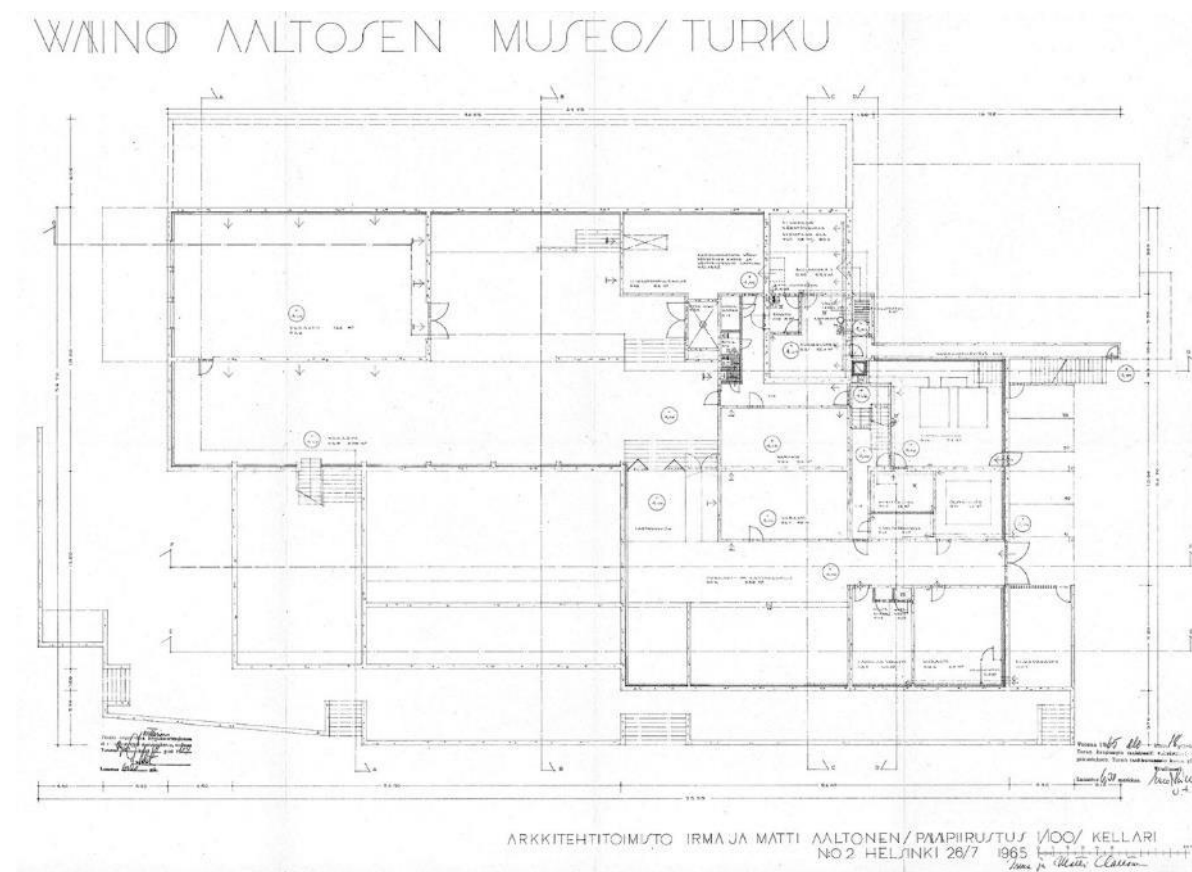
Kuva 25. Ote asuntojen keittiön kalustepiirustuksista vuodelta 1966. Kalusteet osoitettiin maalattavaksi valkoisiksi ja työpöytälevyt luunvalkeaa laminaattia. Seinälaatat Pukkilan 150x150 mustaa laattaa. (Turun kaupunginarkisto)

Kuva 26. Ensimmäisen kerroksen pohjapiirustus 26.7.1965. (Turun kaupunginarkisto)

Kuva 27. Toisen kerroksen pohjapiirustus 26.7.1965. (Turun kaupunginarkisto)

Kuva 28. Kellarikerroksen pohjapiirustus 26.7.1965. (Turun kaupunginarkisto)

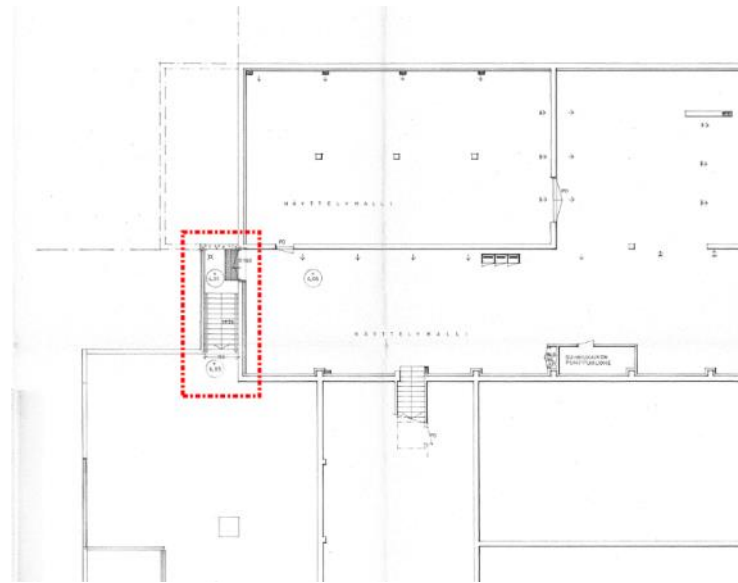
4.3 Merkittävimmät muutosvaiheet

4.3.1 Näyttelytilojen laajennus 1969

Näyttelytiloja laajennettiin kellarikerroksessa varastuhuoneiden tilalle. Alueen pinta-ala oli noin 570 m². Muutostyön yhteydessä ei tehty väliseinämuutoksia ja uusia oviaukkoja.

4.3.2 Uusi varapoistumistie 1971–72

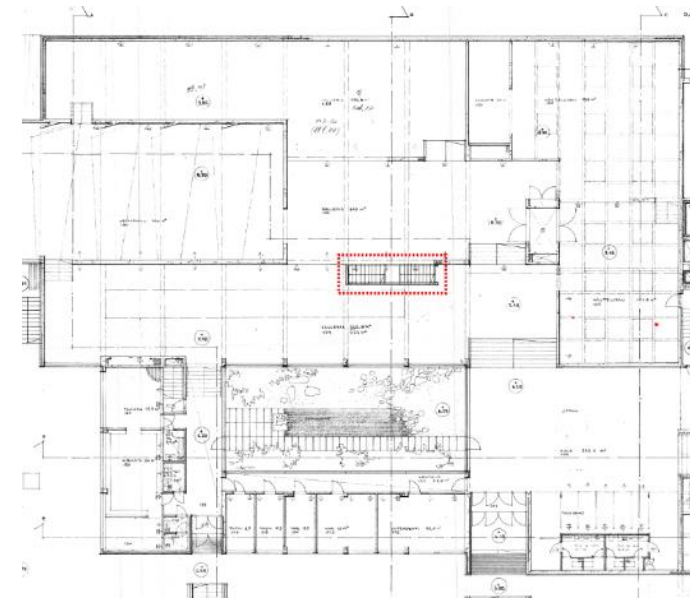
Kellarikerroksesta avattiin uusi varapoistumistie Paavo Nurmen Puistotien puolelle ja rakennettiin betoniportaati. Kulkuaukko on edelleen käytössä. Muutostyön suunnittelusta vastasi Turun kaupungin talorakennusosaston kaupunginarkkitehti P. Tala.

Kuva 29. Ote kellarikerroksen pohjapiirroksista 3.5.1971, jossa uusi porras näkyy punaisella rajattuna. (Turun kaupunginarkisto)

4.3.3 Uusi sisäporras 1975

Vuonna 1975 toteutettiin uusi sisäporras näyttelytilojen välille rakennuksen keskiosassa. Suunnittelusta vastasivat arkkitehdit Terttu ja Matti Aaltonen. Betoniportaati päällystettiin harmaalla Ölannin kalkkikivellä. Kyseinen porras purettiin vuonna 1993. Suunnitelmaan sisältyi myös uudet näyttelyseinämät, taulujen ripustuskiskot, sosiaalitalan uudet kiintokalusteet, kellarin alaslaskettu rutiläkatto sekä ulkoveistosten sijoittaminen museon edustalle ja ulkomuuriin kiinnitettävät opastaulut museolle ja kahviolle.

Kuva 30. Ote pääpiirustuksesta, jossa uusi sisäporras on rajattu punaisella. (Turun kaupunginarkisto)

Kuva 31. Sisäporras kellarikerroksesta kuvattuna. (Turun museokeskus)

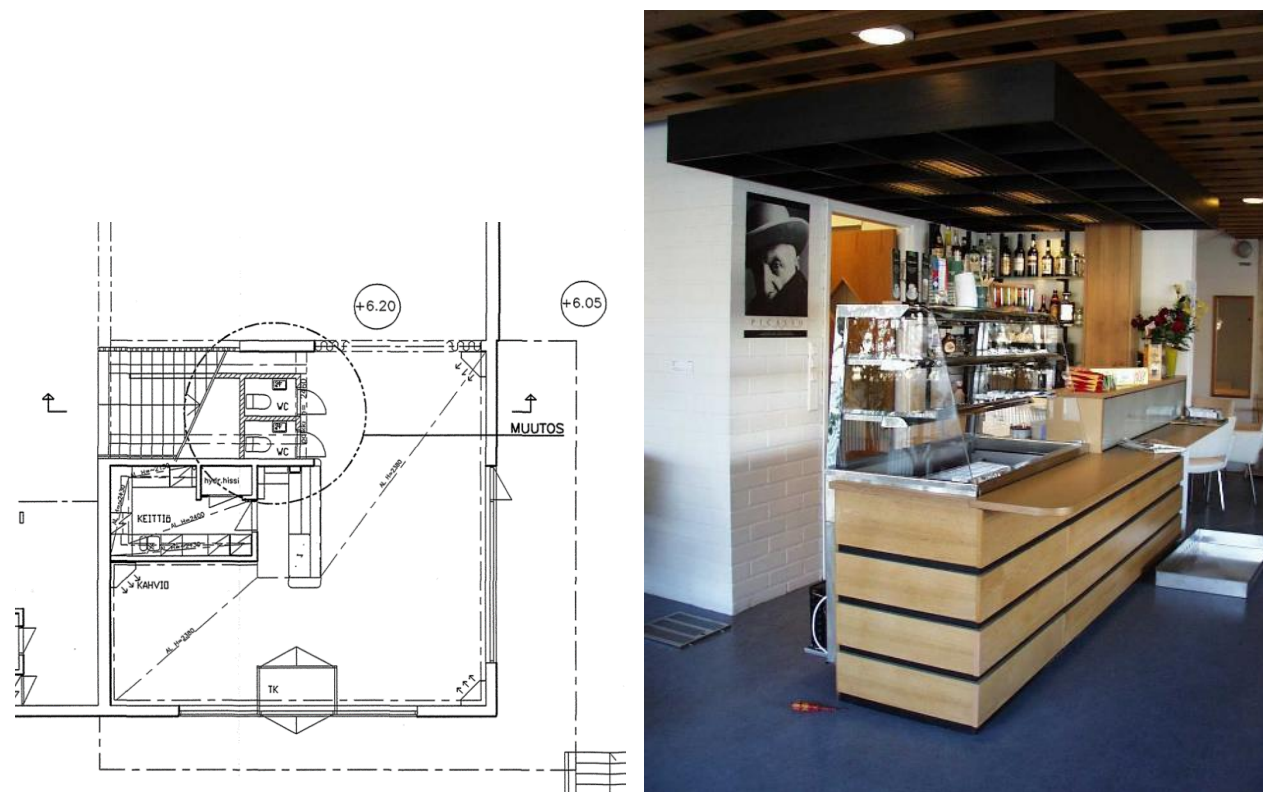
Kuva 32. Vanha portaikko travertiiniseinineen on nähtävissä kellarissa.

4.3.7 Varaston laajennus 2000

Kellarikerroksen lounaispäädyn varastohuonetta laajennettiin ulospäin ja tiloihin asennettiin uusi iv-konehuone. Uusi ulkoseinä verhoiltiin laudoituksella. Suunnittelusta vastasi Turun kaupungin talo-osasto.

4.3.8 Kahvilan saneeraus 2000

Ensimmäisen kerroksen kahvion yhteyteen rakennettiin kaksi erillistä wc:tä portaiden alle. Kahvilan ja asiakaspalvelutilan myyntitiskit uusittiin ja kahvilan ja museontilan välille vaihdettiin taitettava lasiovi alkuperäisten paljeovien tilalle. Suunnittelusta vastasi Turun kaupungin talotoimen Tuija Gerke.

Kuva 36. (vasemmalla) Ote pohjapiirroksista 6.6.2001. (Turun kaupunginarkisto) Oikealla kuva kahvilasta vuonna 2000. Lattiapintana on vielä alkuperäinen preussinsininen muovimatto. (Turun kaupunkiympäristön arkisto)

Kuva 37. Kuva kahvilasta ennen vuoden 2000 muutostöitä. Tuolit ja pöydät ovat alkuperäiset. (Turun kaupunkiympäristön arkisto)

Kuva 38. Valokuva kahviosta vastavalmistuneena. Wc-tiloja ei ollut vielä rakennettu, vaan luentosaliin vievien portaiden alla oli tilaa pöytäryhmälle (kuvassa oikealla). (Turun kaupunkiympäristön arkisto)

4.3.9 Betonijulkisivun korjaus 2001

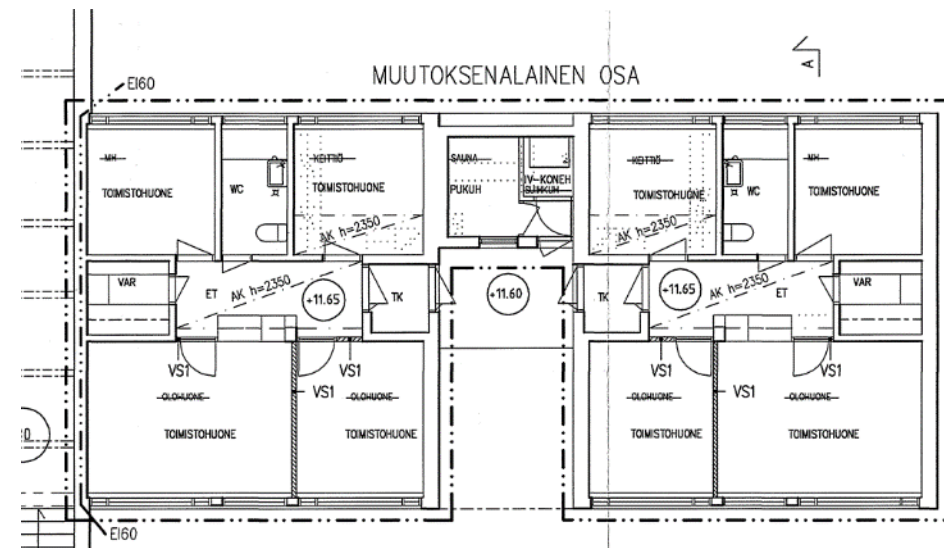
Betonimuuria ja kaiteita sekä portaita kunnostettiin vuonna 2001 tavoitteena säilyttää niiden alkuperäinen ilme. Betonirakenteet olivat tuolloin pahoin vaurioituneet. Osa kaiteista oli murentunut niin, että raudoitus oli tullut paikoitellen ruosteisena näkyviin.

Kuva 39. Kuva betonikaiteesta vuodelta 2000, ennen korjaustöitä. (Turun kaupunkiympäristön arkisto)

4.3.10 Lounaanpuoleisen asunnon muutos toimistotilaksi 2009

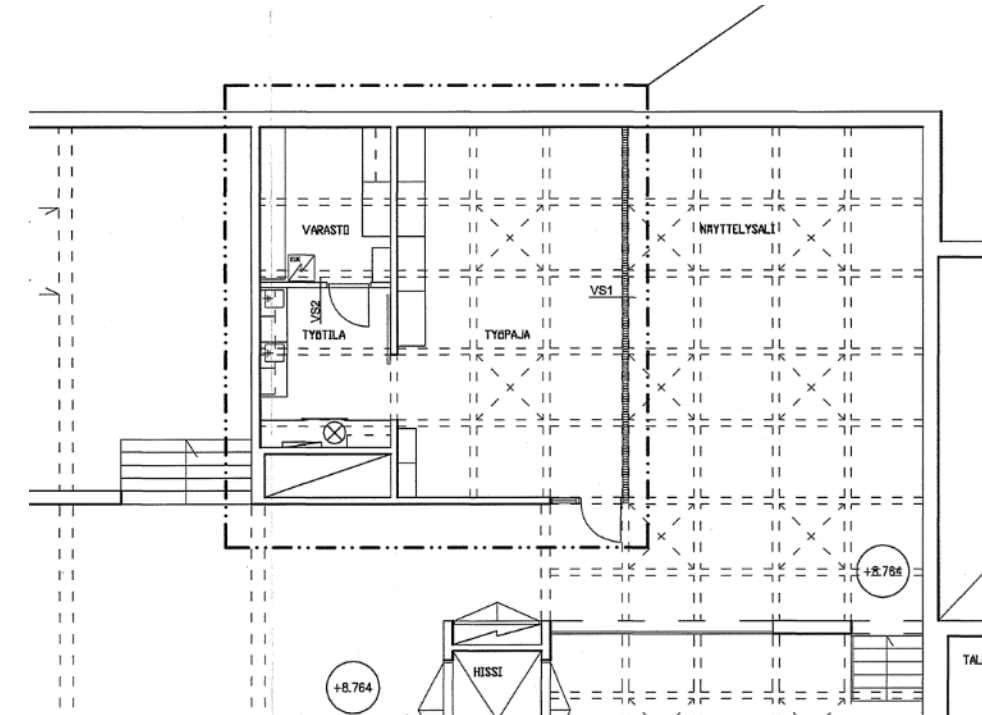
Vuonna 2009 muutettiin museorakennuksen takana rinteessä sijaitsevan erillsrakennuksen lounaanpuoleinen asunto toimistotilaksi. Koillispuoli oli muutettu jo aiemmin, 1990-luvulla. Muutoksen yhteydessä entinen keittiö kiintokalusteineen purettiin. Lattioiden vanhat muovipäällysteet ja puiset jalkalistat purettiin ja lattiat päällystettiin muovipäällysteellä. Seinäpinnat maalattiin ja kipsilevytettiin. Osa vanhoista ovista maalattiin ja osa korvattiin uusilla lasiaukollisilla välivilla. Tasoitepintainen katto osittain maalattiin ja osittain päällystettiin kipsilevyllä. Olohuone jaettiin väliseinällä kahdeksi toimistohuoneeksi. 1990-luvun muutokset mukaan lukien rakennukseen saatiin näin yhteensä neljä toimistohuonetta. Julkisivuihin ei tehty suuria muutoksia: uusi IV-säleikkö asennettiin ulkoseinään sekä uusi poistoilmakatos vesikatolle. Vuoden 2009 muutostyön suunnittelusta vastasi Turun kaupungin talotoimen arkkitehti Tuija Mikkonen.

Kuva 40. Ote pohjapiirroksista 10.12.2008. (Turun kaupunginarkisto)

4.3.11 Näyttelysalin muutos 2012

Vuonna 2012 ensimmäisen kerroksen näyttelysalista iso osa muutettiin työpajaksi. Työpajan ja näyttelysalin väliin rakennettiin väliseinä. Muutostyön suunnittelusta vastasi Turun kaupungin tilaliikelaitoksen rakennusarkkitehti Susanna Rantanen.

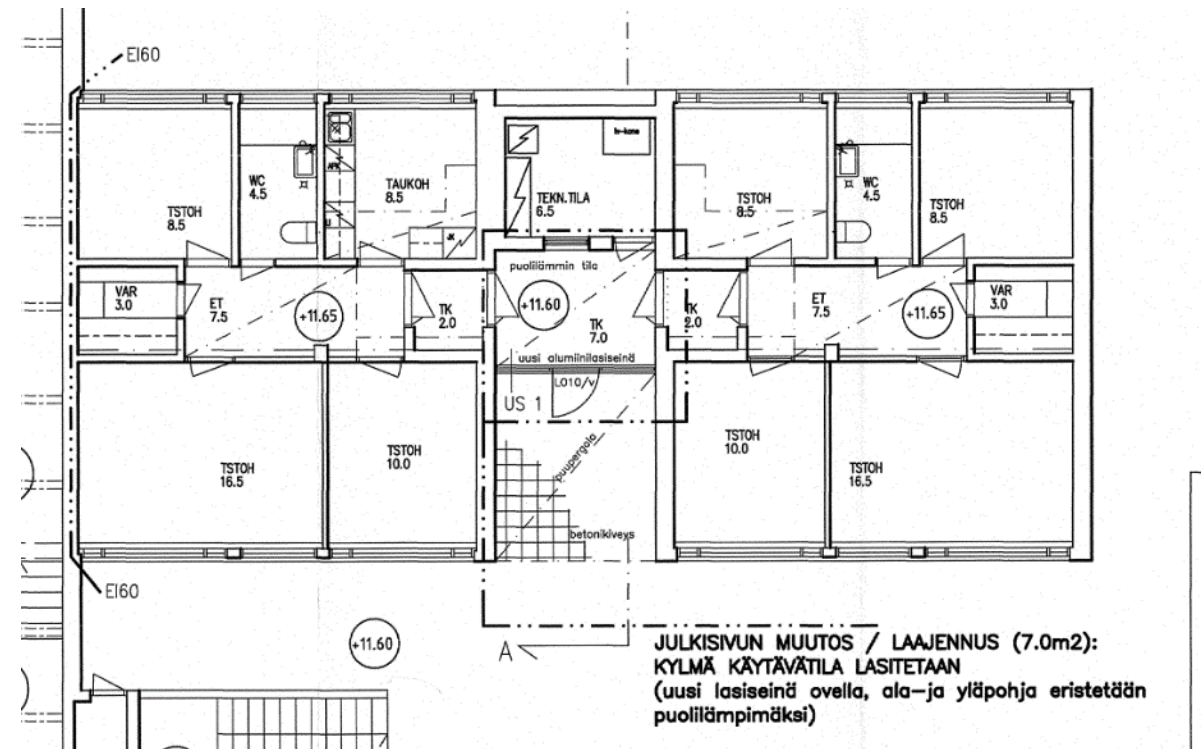
Kuva 41. Ote pohjapiirroksista 30.11.2011. (Turun kaupunginarkisto)

4.3.12 Ilmanvaihto sekä vesi- ja viemäriinjat 2000-luvun alussa

Museon ilmanvaihtoa parannettiin 2000-luvulla ja mm. katolle lisättiin ilmanvaihtokonehuoneita. Museon kellarikerroksessa uusittiin viemäri- ja vesijohtoja 2013–2014 ja uusi ulkoyksikkö sijoitettiin lastausluiskan sivuun. Suunnittelusta vastasi Insinööritoimisto Rainer Heino Oy.

4.3.13 Katoksen muutos 2016

Asuntojen välinen kylmä käytävätila muutettiin tuulikaapiksi. Tilaan asennettiin uusi lasiseinä ovella sekä ylä- ja alapohja eristettiin puolilämpimiksi. Suunnittelusta vastasi Turun Kiinteistöliikelaitoksen arkkitehti Pasi Aaltonen.

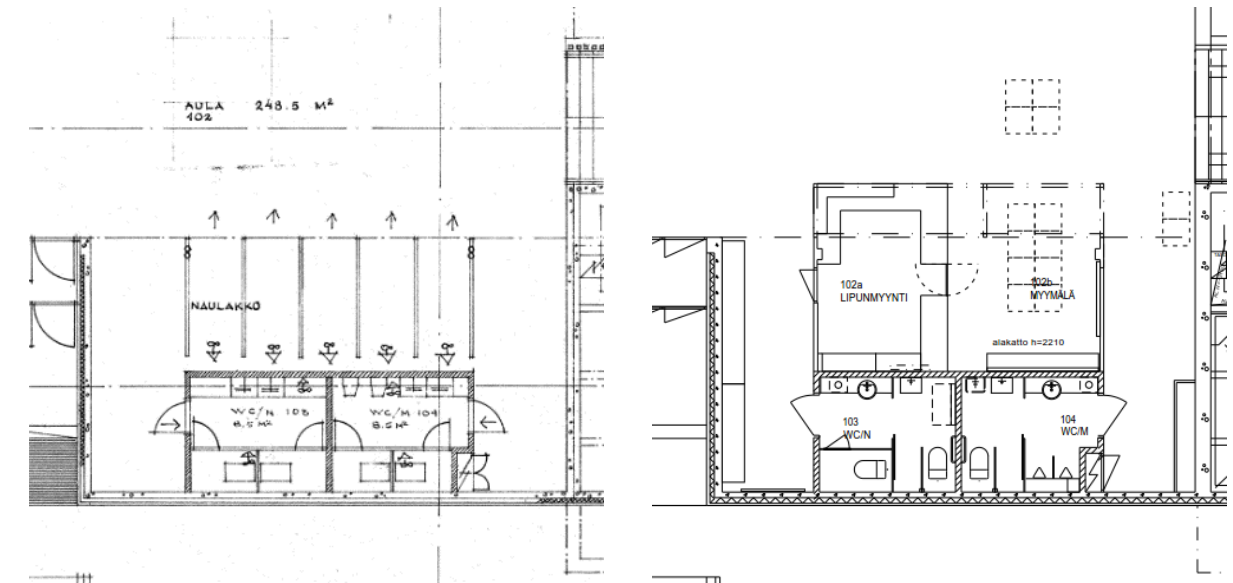
Kuva 42. Ote pohjapiirustuksesta 22.4.2015. (Turun kaupunginarkisto)

4.3.14 Kattojen uusinta 2017–21

Suuren veistossalin osuudelta katto korjattiin vuonna 2017. Syksyllä 2020 uusittiin toimistosii-ven katto ja loput näyttelytilojen katto-osuudet vuonna 2021.

4.3.15 Lipunmyynti ja museomyymälä

Aulassa sijaitseva lipunmyyntipiste ja museomyymälä ovat muuttuneet moneen otteeseen. Nykyinen muoto ja rakenne ovat vuodelta 2016. Piirustuksista päätellen jo vuonna 1996 on lipunmyynti ja myymälä olleet tilajaoltaan nykyistä muistuttavassa muodossa. WC-tilat ovat sijainneet alun perinkin samalla paikalla kuin nyt, mutta vapaasti seisovat naulakorivästöt on poistettu myymälätilojen kohdalta, ja sijoitettu viereisille käytäville. Nykyisen myymälän kalusteista osa on liikuteltavia, jolloin ne voidaan sijoittaa myymälätilan ulkopuolelle aulan puolelle.

Kuva 43. Vasemmalla 1966 ja oikealla nykytila. (Turun kaupunginarkisto)

5 Rakennuksen nykytila ja säilyneisyys

5.1 Ulkotilainventointi

5.1.1 Pihapiiri ja ympäristö

Museorakennus on perustettu pääosin kallioiselle maaperälle. Se on asemoitu ruutukaavan mukaisesti Itäiselle Rantakadulle, ja kuten yleensäkin Aurajoen varren rakennuksissa, sen pääsisäänkäynti ja suurimmat ikkunat ovat jokimaisemaan päin. Museon naapurirakennukset ovat Turun kaupunginteatteri ja virastotalo. Rakennuksen ympäristö on maisemaltaan runsaan puistomainen. Aurajoen vartta rivissä reunustavat lehmukset ja rakennuksen länsipuolella on luonnontilainen Ekoluodon tontti, jolle nousee portaat Itäiseltä Rantakadulta. Museon itäpuolella sijaitsee puistoalue, Itsenäisyydenaukio, ja rakennuksen takaa puolestaan kohoaa luonnontilassa oleva urheilupuisto. Pihapiiriin lasketaan kuuluvaksi myös museorakennuksen sisälle jäävä atriumpiha.

Museon pihapiiri ja ympäristö ovat säilyneet tunnistettavina alkuperäiseen verrattuna. Ympäröivä kasvillisuus, kuten yksittäiset puut ja pensaat, on nykyään luonnollisen kasvun myötä runsaampaa, joten alkuperäiseen verrattuna rakennuksen ympäristö on alkuperäistä rehevämpi. Samppalinnan tuulimylly näkyy kuitenkin edelleen rakennuksen takaa kohoavan puiston yllä. Myös museorakennusta ympäröivä piha-alue on alkuperäisen kaltainen eli huoltopihan puolelta asfaltoitu ja kadun puoleisen julkisivun edessä jalkakäytävä sekä terassialueet ovat laatoitettut, ja idän puoleinen rinne on nurmea.

Museorakennuksen koillisnurkassa on laatoitettu aukio, jolle on sijoitettuna Wäinö Aaltosen veistos Myrsky.

Kuva 44. Länsipuolen julkisivulla ei ole lainkaan ikkunoita kahvilaa lukuun ottamatta. Luonnonvaloa tulvii kuitenkin runsaasti kattoikkunoista. Näkymä lännestä itään.

Kuva 45. Huoltopiha museorakennuksen ja Ekoluodon tontin välissä on asfaltoitu, ja siellä on muutama auto-paikka.

Kuva 46. Asuinosa ja museon välistä portaikkoa hallitseva köynnöshortensia on alkuperäinen kasvi museon pihapiirissä. Asuinosa terassin alapuolelle on betoniin muodostunut "tippukiviä".

Kuva 47. Näkymä urheilupuistosta kohti Wäinö Aaltosen museota ja Aurajokea.

Kuva 48. Näkymä Samppalinnankadulta kohti Aurajokea. Museorakennus ja veistossalin sahalaitaiset ikkunat näkyvät kuvassa vasemmalla.

Kuva 49. (vasemmalla) Näkymä veistossalin ohi kohti virastotaloa. Piha-alue on laatoitettu. (oikealla) Koillisen puoleinen rinne kohoaa jyrkästi kohti Samppalinnan vuorta. Tällä puolen julkisivun vierusta on nurmea.

Kuva 50. Myös kadun puoleisen julkisivun jalkakäytävä on laatoitettu betonilaatoin, mutta ladonta on erilainen kuin terassilla.

Kuva 51. Näkymä veistossalin ikkunasta kohti Aurajokea. Terrassin reunalla on luiska, jota pitkin pääsee esteettömästi kulkemaan museoon. Terrassin nurkalla kasvaa suuria lehtipuita.

5.1.2 Julkisivut

Rakennuksen keskeiset julkisivumateriaalit ovat luonnonvaalea, harmaaseen beigen sävyyn taittuva travertiini, käsittelemätön muottilaudoitettu betoni ja valkoiseksi maalattu kalkkihiekkatiili. Kahi-tiiltä on käytetty museorakennuksen läntisellä julkisivulla sekä entisen asuinrakennuksen julkisivuissa.

Rakennuksessa ei arkkitehtuurin puolesta ole selkeää pääjulkisivua, mikä on ollut tyypillistä 1960-luvun modernistiselle arkkitehtuurille. Rakennuksen massat on jaoteltu epäsymmetrisesti sekä vaaka- että pystysuunnassa.¹⁹ Itäisen Rantakadun puoleinen julkisivu on jaettu kolmeen osaan siten, että vasemmalle jää matala toimisto-osa ja kadulta muurin läpi sivusisäänkäynnille johtava portaikko. Keskellä on museon pääsisäänkäynti sekä sille muurin läpi johtava portaikko. Oikeaa nurkkaa hallitsee korkea, ulosvedetty rakennuksen osa, jossa sijaitsi ennen luentosali, nyt näyttelytila. Sama rakennusosa hallitsee myös lounaanpuoleista julkisivua. Kahvio jää tämän osan sekä rakennuksen jalustana erottuvan muurin väliin. Ulkohahmosta erottuu lisäksi toinen ulosvedetty ja muusta rakennusmassasta korkeampi osa: veistossali koillispuolen julkisivulla. Tällä puolen rakennusmassat porrastuvat jyrkästi rinteeseen mukaan kohti Urheilupuistoa. Lounaan ja luoteen puoleisia julkisivuja reunustaa terassi, jonka kaiteet ja tukimuurit ovat puhtaaksi valettua, muottilaudoitettua betonia. Kadunvarren osuus muurista on lisäksi reliefimäisesti muotoiltu pystysuuntaisin ulokkein. Terassi ja ulkoportaat on päällystetty 300x300 mm betonilaatoin. Varsinainen kaide muodostuu betonielementeistä, jotka on kiinnitetty alaosaan kulmikkain metalliputkin. Kaide ja muuri ovat pinnoittamattomat. Muurin pintaa rytmittävät epä säännöllisesti toistuvat, ulosvedetyt pystymalliset elementit.

Julkisivut ovat alkuperäisen mukaiset, mutta ajan saatossa huokoiset travertiinipinnat ovat tummuneet ja pinttynyt ilmansaasteiden vaikutuksesta. Ulkonäköhaittaa aiheuttaa myös laikkuus, joka johtuu ilmeisesti kiinnitysruuvin kantojen kittauksen jälkeisestä hiomisesta.

Myös kuparisista lipputangoista erittyvää turkoosia väriä on alkanut pinttyä seinään sisäänkäynnin läheisyydessä. Julkisivuja reunustavat betonikaiteiden yleisilme on niin ikään jokseenkin kulunut ja ilmansaasteista pinttynyt. Kaiteita on restauroitu edellisen kerran 1990-luvun alkupuolella, jolloin lopputuloksesta tuli laikukas²⁰.

Kuva 52. Perustuksia ryömintätilassa. Muottilaudoitettu, raudoituksin vahvistettu betoni on paitsi julkisivun muurien, myös sokkeleiden rakennusaine.

Kuva 53. Rakennuksen pintamateriaalit ovat alkuperäisiä tai alkuperäisen kaltaisia. Ulkopinnat, lähinnä travertiinivuoraus, betonimuuri sekä kaide ovat kärsineet sääolosuhteiden vaihtelusta ja ilmansaasteista. Kuvanottohetkellä muurin pinta oli osittain jäässä.

¹⁹ Kornamo, R & Reinikka, S. 2004; 17–18

²⁰ Tieto museon työntekijöiltä maastokäynnillä.

Kuva 54. Lounaispuolen julkisivua: ulosvedetty, travertiinipinnoitettu ylänäyttelysali, jonka alaosassa on kahvio. Tiiliseinän takana on akvaario, ja katutasossa kahvilan terassin alla on jätekatos 2000-luvulla asennetun kalteriseinän takana. Lautamuottiin betonista valettu kaide on päässyt huonoon kuntoon.

Kuva 55. Itäisen Rantakadun puoleista julkisivua pohjoisen suunnasta kuvattuna.

Kuva 56. Travertiinilevyt on kiinnitetty ruuvein. Ruuvinkannat on kitattu ja hiottu siloitteella, joka on hieman eri sävyistä kuin seinä. Kitatut kiinnityskohdat on hiottu, ja ne ovat jääneet seinäpintaa vaaleammiksi.

Travertiini

Travertiinia on käytetty rakennusaineena jo antiikin Roomassa. Italiasta louhittu kiviaines on hienorakenteista, ja se muodostuu maaperän kalkkipitoisen aineksen kovettuessa hitaasti. Travertiinissa on erikokoisia onkaloita, jotka erottuvat pinnassa tummempina, epäsäännöllisinä kuvioina. Onkalot syntyvät, kun kalkkipitoiseen ainekseen sekoittuneet orgaaniset kasvien osat lahoavat hiljalleen pois.

5.1.3 Atriumpiha

Atriumpihan idea tulee jo antiikin ajan atriumista, asunnon keskuksesta, jonka kattona on taivaankansi.²¹ Atriumpihaa on yleensä reunustanut katettu pylväskäytävä, arkadi. Wäinö Aaltosen museon atriumpihaa reunustava, lasiseinäinen käytävätila tuo mieleen modernin version antiikin pylväskäytävästä. Toisaalta suuret ikkunat tuovat mittakaavaltaan mieleen myös japanilaiset, liikuteltavat paperiseinämät, joissa on vastaavanlainen, voimakas ja tumma puitte-jako.²²

Atriumpiha on säilyttänyt suurelta osin alkuperäisen olemuksensa muotonsa ja rakennusmateriaaliensa puolesta. Kasvillisuudessa on tapahtunut muutoksia. Nyt tilan toista päätyä hallitsee valtavan kokoinen alppiruusu. Se on kasvanut paikallaan hyvin pitkään, ei kuitenkaan alusta alkaen. Kiinan puupionit on istutettu vuonna 2002 Anna-Maija Arraksen *Orangerie*-näyttelyn aikaan. Atriumpihalla on ollut paljon kukkivia kasveja, kuten runoilijanarsissia, skilloja ja Darwin-tulppaaneja. Sipulikasveja nousee edelleen jonkin verran nurmen läpi. Vesialtaassa on ollut jossain vaiheessa karppeja ja jopa kilpikonnia.²³

Atriumpihan keskelle sijoitettu vesiallas oli kohdekäyntipäivänä tyhjillään, sillä allas on alkanut vuotaa alla oleviin rakenteisiin, ja on jouduttu sen vuoksi tyhjäämään muutama vuosi sitten. Normaalisti allas on ollut täynnä vettä keväästä syksyyn, ja museokävijät ovat voineet oleskella atriumpihalla. Altaan päätyä on koristanut Aaltosen veistos *Susanna*.

Altaassa on ollut alun perin ilmeisesti kahdenlaiset valaisimet: upotettavat (Idman H10-150) sekä värilevylliset valaisimet (Richter & Borchardt GmbH, malli MS 250). Ainakaan värilevyllisiä valaisimia ei altaassa enää ole.

Kuva 57. (oikealla ylhäällä) Atriumpiha kesällä 1980-luvulla. (Turun museokeskus)

Kuva 58. (oikealla alhaalla) Atriumpiha avautuu joka suuntaan suurten, maahan saakka ulottuvien ikkunoiden kautta. Kuvassa intendenttisiiven toimistokäytävä.

²¹ Kornamo, R. & Reinikka, S. 2004; 37

²² Kormanen, R. & Reinikka, S. 2004; 37

²³ Suullista tietoa saatu esim. Marjo Aurekoski-Turjakselta

Kuva 59. Atriumpiha katolta kuvattuna. Vesialtaan kiveys on ladottu huolella, ja kivet puhdistetaan normaalisti joka vuosi.

Kuva 61. Atriumpihaa.

Kuva 60. (vasemmalla) Tyhjä vesiallas ja rhododendron ja (oikealla) vahtimestari puhdistamassa atriumpihan vesiallasta vuonna 1992. *Susanna*-veistos on paikallaan altaan päädyssä. (Kuva: Turun museokeskus)

5.1.4 Katto

Rakennuksessa on tasakatto, ja katemateriaalina on pääasiassa bitumihuopa. Osa kattopin-
nasta, pohjoisen puoleinen osa, oli kohdekäynnin ajankohtaan vielä vuorattu PVC-muovipin-
noitteella. Tasakaton reunat sekä eri muotoiset kattoikkunarakenteet on pinnoitettu saumatulla
kuparipellillä.

Kuva 62. (kuvat ylhäällä ja alhaalla) Kattorakenteita: mustaa bitumihuopaa ja ulkonevien ”kattolyhtyjen” uu-
sia sekä jo hapettuneita eli tummineoita kuparipeltipintoja. Korkeamana erottuva travertiiniseinäinen raken-
nusmassa on veistossali, ja sen päällä näkyy sahalaistaista, kuparipinnoitettua kattoikkunaa.

Kuva 63. Uutta ja vanhaa kuparilevyä veistossaliosan ja tasakaton liitoskohdassa.

Kuva 64. PVC-muovilla pinnoitettua vesikattoa. Veistossali (vasemmalla) ja galleriatilan ikkunat (oikealla).

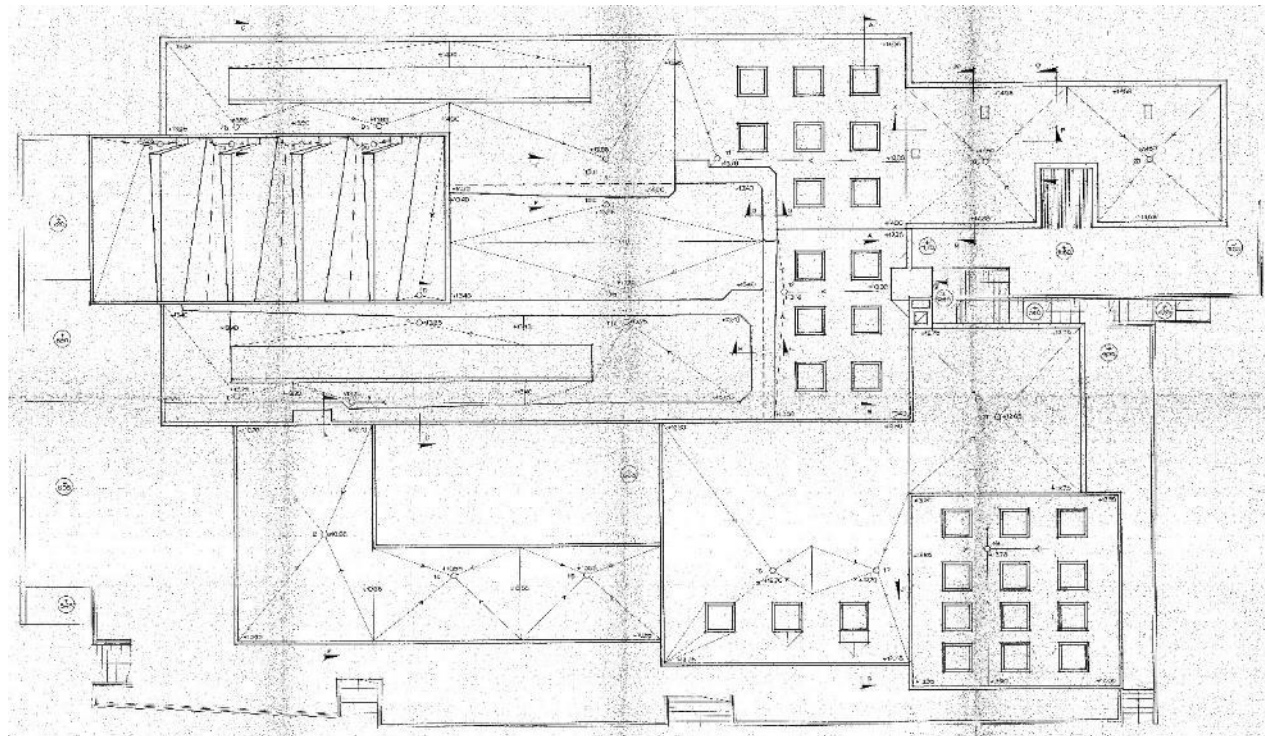
Kuva 65. PVC-muovilla pinnoitettua kattopintaa.

5.1.5 Ikkunat

Rakennuksessa on montaa eri ikkunamallia ja -kokoa, ja ne ovat paitsi olennainen, rytmittävä osa arkkitehtuuria, myös tärkeä valon lähde alun perin veistostaiteelle suunnitellussa museossa. Suurimmat ikkunat ovat Aurajoen suuntaan ja atriumpihalle, jossa niitä voi melkein pä luonnehtia lasiseiniksi. Merkittävä osa ikkunoista sijaitsee katolla. Kaikki ikkunat ovat alkuperäisiä tai alkuperäistä vastaavia. Suurimpien ikkunoiden teräksiset puitteet ovat tummaksi maalatut. Gallerioiden ja veistossalin yllä on pitkänmalliset, profiililtaan sahalaitaiset kattoikkunat, ja näyttelysalien yllä puolestaan on yhteensä 29 kappaletta neliönmuotoisia kuplaikkunoita.

Kuva 66. Vuoden 2018 ilmakuvasta näkee hyvin kattoikkunoiden sijainnin. (Turun kaupungin karttapalvelu)

Kuva 67. Kattopiirustus vuodelta 1966. Kattoikkunat ovat edelleen samoilla paikoilla alkuperäisessä asussaan. (Turun kaupunginarkisto)

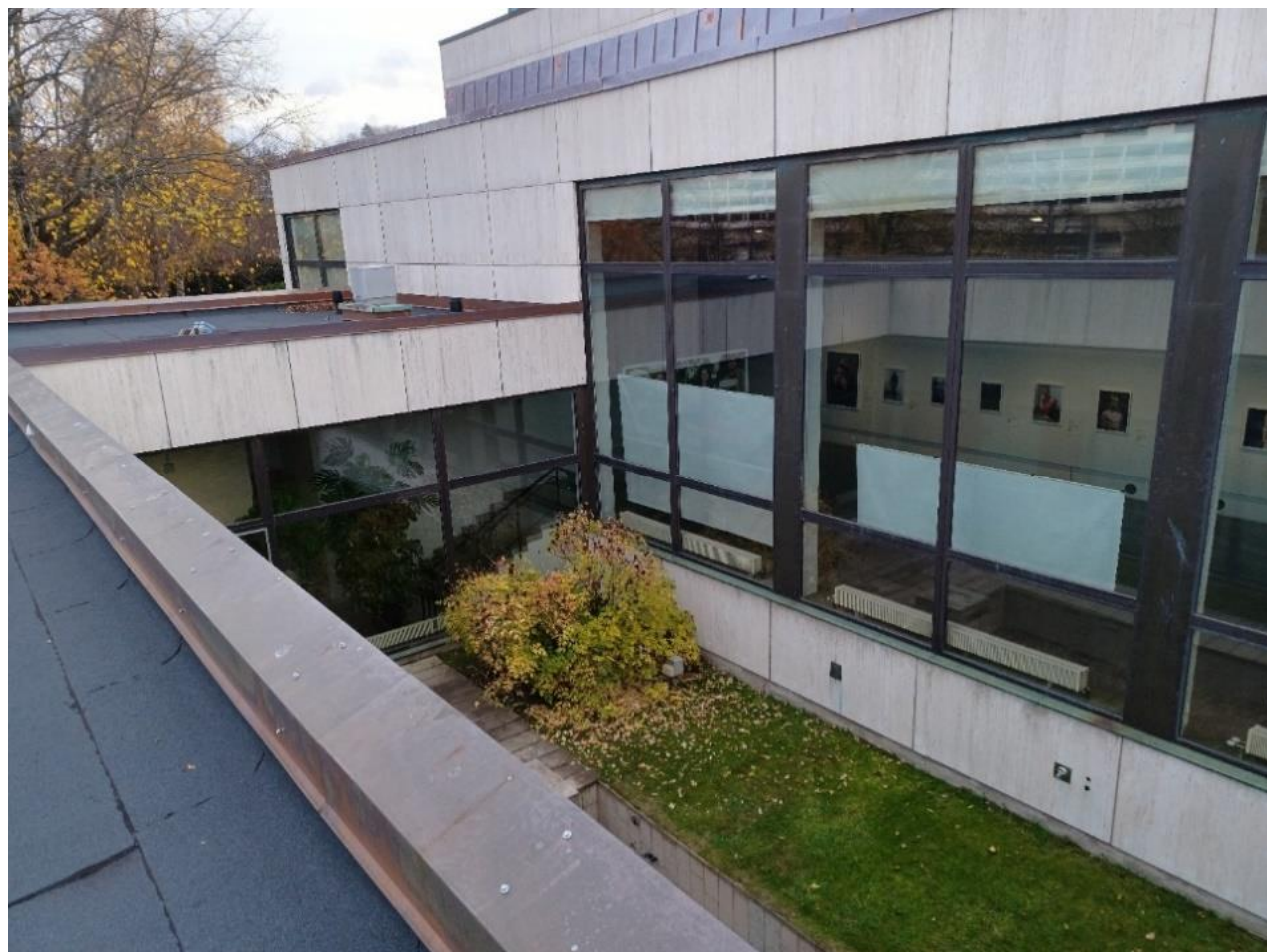
Kuva 68. Veistossalin ja gallerian suuret ikkunat avautuvat kohti Aurajokea.

Kuva 69. Galleriasalin yläikkunat olivat kohdekäyntipäivänä peitettyinä.

Kuva 70. Veistossalin ikkunat.

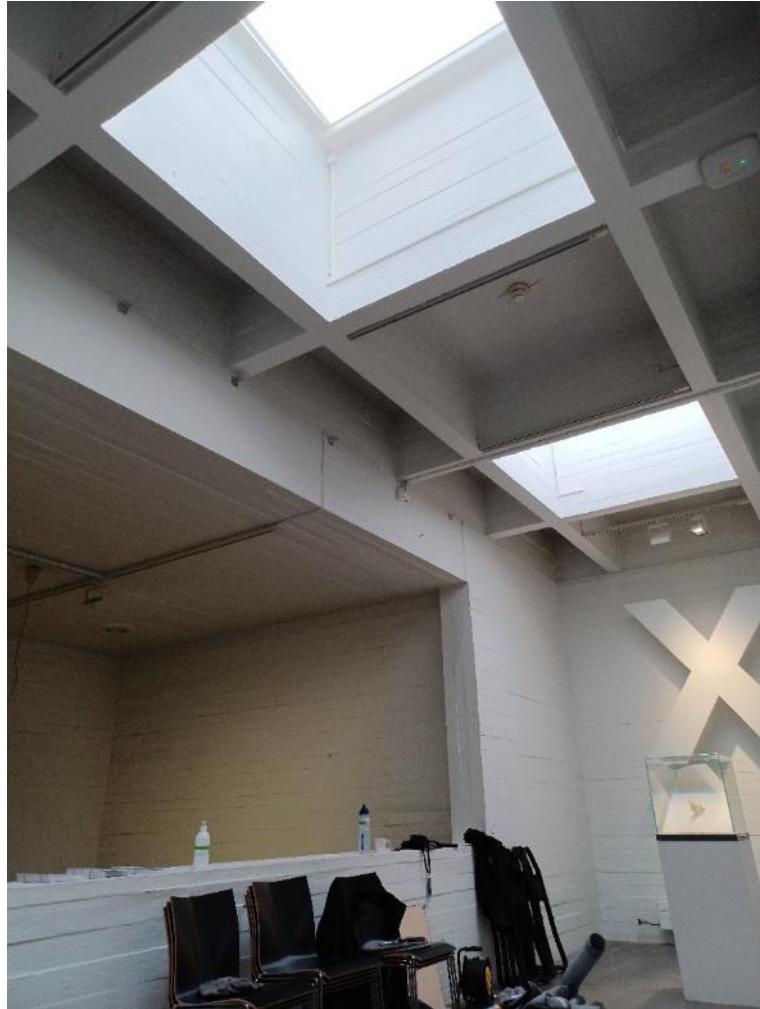
Kuva 71. Suuret ikkunat ovat olennainen osa koko museon olemusta. Atriumpihan ympärillä ne avaavat näkymiä paitsi sisältä ulos, myös atriumpihan ja vesielementin yli.

Kuva 72. Veistossalin (korotettu osa vasemmalla) ja gallerian kattoikkunat ulkopuolelta, ja (oikealla) veistossalin kattoikkunat sisältäpäin nähtynä.

Kuva 73. Kuplaikkunat vesikatolta nähtynä. Näidenkin kaulukset on pellitetty kuparilla. Kuplaikkunasta näkyy puuristikko, jonka läpi valo siivilöityy näyttelysaliin.

Kuva 74. Sisäkaton palkit muodostavat ruudukon, ja luonnonvalo pääsee esteettömästi kuplaikkunoista sisätilaan.

5.1.6 Ovet ja sisäänkäynnit

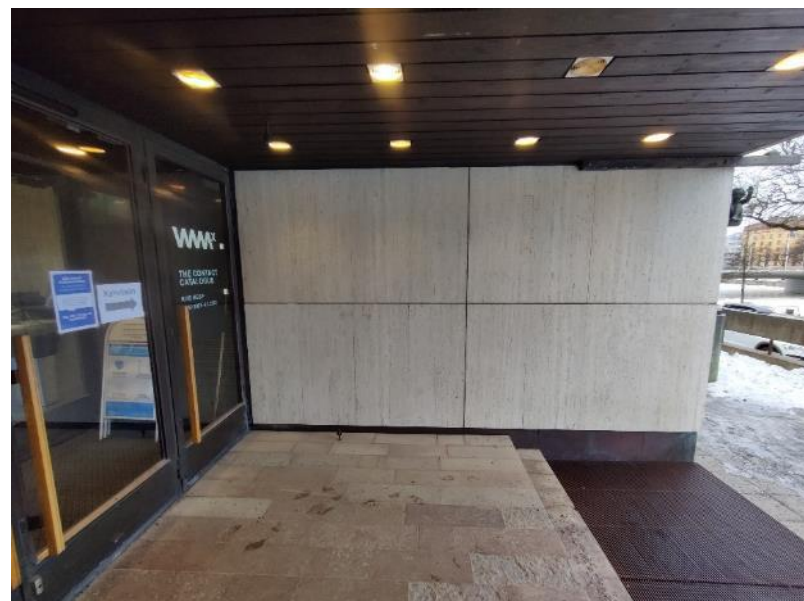
Museon pääsisäänkäynti on sisäänvedetty, pyörein ja upotetuin plafondein valaistu aukko pitkässä julkisivussa. Betonisia portaita nousta kohtisuoraan kadulta, tai jommaltakummalta puolelta rakennusta reunustavaa terassia pitkin. Esteetön kulku on mahdollinen koillisesta, Paavo Nurmen puistotien puolelta. Seinässä ulko-ovien vieressä lukee museon nimi tyylin mukaisesti vähäeleisin kohokirjaimin. Sisäänkäynnin ulkoasu saa vaihtelua suurikokoisista näyttelymainoslakanoista. Tuulikaappiin on sijoitettu molemmiin puolin nykyaikaiset infonäytöt. Sisäänkäynnin ulko-ovet ovat alkuperäiset. Ne ovat yksiläiset, kuparireunaiset ja niiden kädensijoina on pitkät, tammipuiset vetimet.

Kuva 75. Museon pääsisäänkäynti. Portaat on päällystetty betonilaatoin. Seinän travertiinipinnoite jatkuu nurkien yli sisäänkäyntisyvennykseen. (Kuva: Kivi Siik)

Kuva 76. Pääsisäänkäynti tummasävyisine lasiovineen. Travertiinipinta jatkuu nurkan yli syvennykseen, mutta tuulikaappien seinät on pinnoitettu kuparilevyin. (Kuva: Kivi Siik)

Kuva 77. Pitkät, tammipuiset vetimet. Sisäänkäyntisyvennyksen lattiapinta on laatoitettu Gotlannin kalkkikivellä. (Kuvat: Kivi Siik)

Kuva 78. Toimistosiiven sisäänkäynti. Ovet ovat samankaltaiset kuin pääsisäänkäynnillä.

Kuva 79. (vasemmalla) Entisen galleriatilan sisäänkäynti kellarikerroksessa. Tuulikaapin ovi on lisätty muutostöiden yhteydessä. (oikealla) Jätekatoksen ulko-ovi.

5.1.7 Näkyvä LVI-tekniikka ja rakenteet

Rakennuksessa on ollut öljylämmitys, ja siitä luopumisen jälkeen on rakennukseen jouduttu tekemään jonkin verran näkyviä muutoksia sekä sisä- että ulkotiloihin.

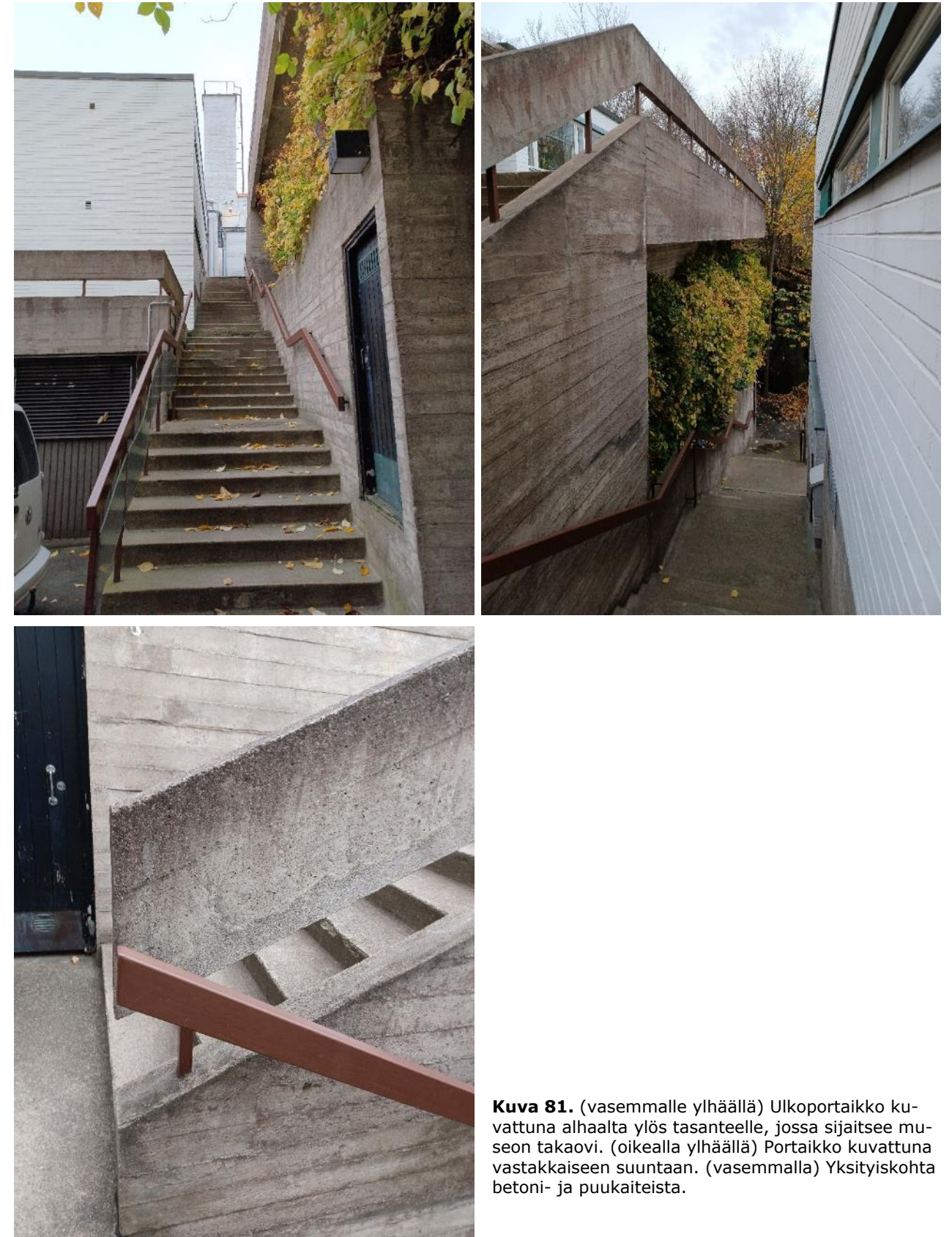
Ilmanvaihtotekniikkaa on lisätty ja nykyaikaistettu, mikä on tarkoittanut myös lisätilan tarvetta tekniikan sijoittamiseksi. Näkyviä laitteita on jouduttu sijoittamaan esimerkiksi katolle ja pihamaalle.

Kuva 80. (vasemmalla) Vanha piippu ei ole enää käytössä, ja on sen vuoksi alkanut rapistua. (oikealla)

5.1.8 Ulkoportaikko

Kapea ja pitkä portaikko johtaa huoltopihalta ylös museorakennuksen takaovelle ja entiseen toimisto-osaan. Ulkoportaikossa näkyy betonibrutalismin estetiikkaa. Suurena pintana käsittelemätön, karhea muottibetoniseinä luo kontrastia vastapäiseen, museorakennuksen valkoiseksi maalattuun tiilipintaan. Rehevä kasvillisuus pääsee oikeuksiinsa harmaan betonin äärellä. Portaikon alimmassa osassa kaiteet ovat vaaleanruskeiksi maalattua puuta (maalain sävy on sama kuin betonikaiteiden tukiputkissa), ja yläosassa kaide on samanlainen kuin kaikilla terasseilla, eli betonilaudoitettu ja kulmikkain tukiputkin tuettu. Portaita on esitetty purettaviksi pois laajennusosan alta.

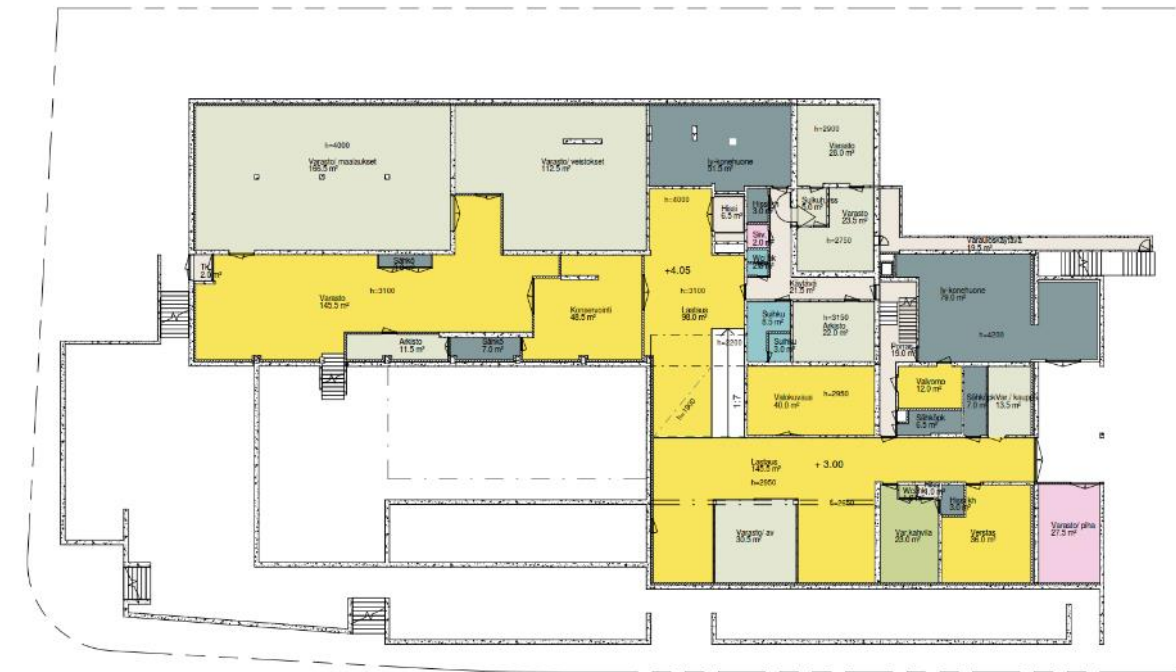
Kuva 81. (vasemmalle ylhäällä) Ulkoportaikko kuvattuna alhaalta ylös tasanteelle, jossa sijaitsee museon takaovi. (oikealla ylhäällä) Portaikko kuvattuna vastakkaiseen suuntaan. (vasemmalla) Yksityiskohta betoni- ja puukaiteista.

5.2 Sisätilainventointi

5.2.1 Tilahahmo ja keskeiset elementit

Museorakennuksen näyttelytilat on tällä hetkellä sijoitettu neljään eri tasoon, joiden välillä pääsee liikkumaan joko portaita pitkin, tavarahissillä tai pyörätuolinostimella. Rakennus ei ole täysin esteetön. 3. kerroksen ylänäyttelysaliin ei pääse kuin portaita pitkin, samoin entiseen asuinosaan ei ole esteetöntä reittiä.

Museon sisätiloissa on pyritty alun perinkin vähäeleisyyteen ja selkeyteen sekä tilahahmon että pintamateriaalien suhteen, mikä on säilynyt yleisilmeessä näihin päiviin saakka. Kalusteet olivat alun perin Iskun peruskalusteita. Aulaa on kuitenkin haluttu korostaa arvokkain elementein, ja *Suomen Neito* -patsaan sekä Wäinö ja Matti Aaltosen yhteisen seinäteoksen (*Tahtoisin, että sydämeni olisi...*) läheisyydessä on alkuajoista asti ollut Artekin Barcelona-tuoleista muodostettu istuinryhmä.²⁴ Wäinö Aaltoselle tärkeä, italialaisen Veninin suunnittelema kattokruunu sijaitsi niin ikään sisääntuloaulan keskellä, mutta on sittemmin siirretty akvaarion edustalle.

- 2 Näyttelyvalmistelutilat
- 6 Kahvilatilat
- 8 Varasto- ja käsiarkistotilat
- 9 Sosiaalitilat
- 10 Siivoustilat, huoltotilat
- 11 Tekniset tilat
- 12 Liikennetilat

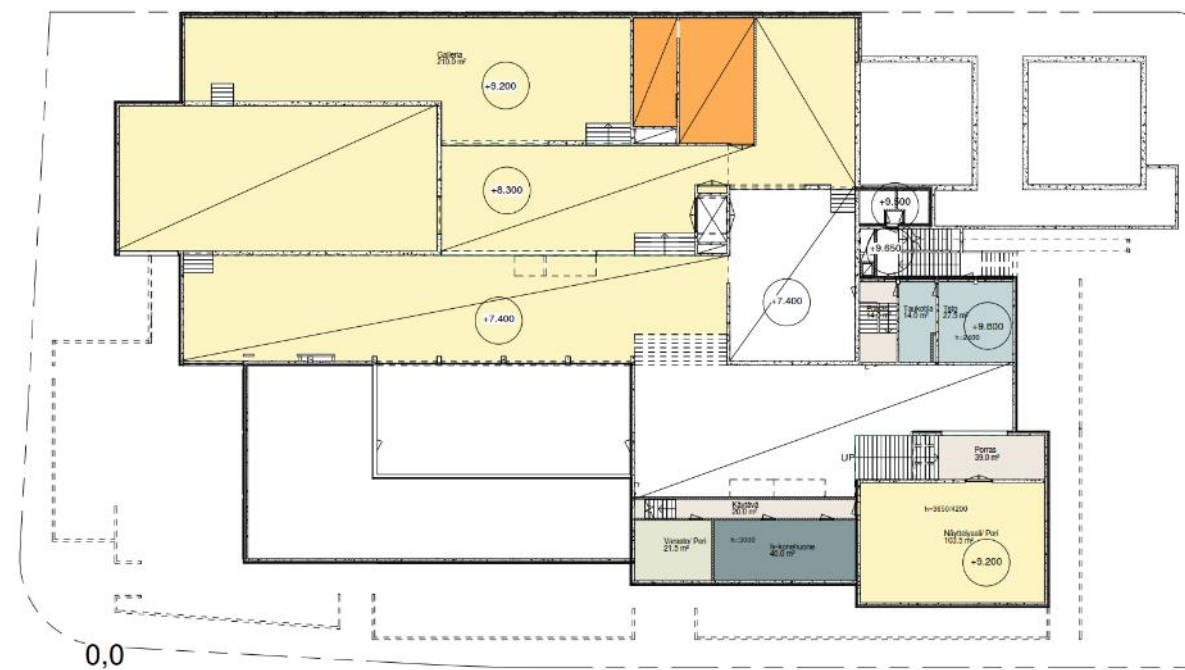
Kuva 82. Kellarikerroksen tilajako. (Lähde: Arkkitehtitoimisto Ark'Aboa Oy)

- 1 Näyttelytilat
- 2 Näyttelyvalmistelutilat
- 3 Pedagogiset tilat
- 5 Aula ja asiakaspalvelutilat
- 6 Kahvilatilat
- 7 Toimisto- ja kokoustilat
- 8 Varasto- ja käsiarkistotilat
- 9 Sosiaalitilat
- 10 Siivoustilat, huoltotilat
- 12 Liikennetilat

Kuva 83. Ensimmäisen kerroksen tilajako. (Lähde: Arkkitehtitoimisto Ark'Aboa Oy)

²⁴ Aurekoski-Turjas 1994; s.83

- 1 Näyttelytilat
- 3 Pedagogiset tilat
- 7 Toimisto- ja kokouksetilat
- 8 Varasto- ja käsiarkistotilat
- 11 Tekniset tilat
- 12 Liikennetilat

Kuva 84. Toisen kerroksen tilajako. (Lähde: Arkkitehtitoimisto Ark'Aboa Oy)

Kuva 85. Toimisto-osan tilajako. (Lähde: Arkkitehtitoimisto Ark'Aboa Oy)

5.2.2 Keskeiset materiaalit

Keskeinen ja näkyvin pintamateriaali sisätiloissa on Gotlannin (tai Öölannin) kalkkikivi, jolla on päällystetty käytännössä kaikki näyttely- ja asiakaspalvelutilojen lattiapinnat joitakin porraskäskelmiä lukuun ottamatta. Kalkkikiven sävy on lämmin, paikoitellen ruskeaan taittuva harmaa, ja kiviaineksessa on siellä täällä fossiileja, trilobiitteja. Gallerioiden välisen portaikon askelmien korjauksessa on käytetty kalkkikiven sijaan granuliittia.

Muottilaudoitettu, valkoiseksi maalattu betoni näkyy sisätiloissa suurina seinäpintoina sekä sisäkatossa. Lisäksi siitä on rakennettu kuplaikkunoiden alla olevat ristikkopalkistot, jossa se toimii samalla veistosmaisena elementtinä.

Toimistotiloissa seinäpinnat ovat enimmäkseen valkoiseksi maalattua tiiltä, ja toimistotilojen sekä intendenttisiiven käytävien lattiat ovat vaaleanharmaata muovimattoa, joka ei ole alkuperäinen pintamateriaali. Tiedossa ei ole varmuudella, mikä tämän maton tilalla on ollut, mutta mahdollisesti niidenkin paikalla, kuten kahvilassa, on ollut preussinsininen muovimatto. Mattoa on nähtävissä vielä toimistosiiven siivouskomerossa, mistä voi arvella sen olleen myös muiden tilojen pintamateriaali.

Kivi-, betoni- ja tiilipintojen lisäksi keskeinen materiaali sisätiloissa on maalaamaton, luonnollisen sävyinen puu. Toimisto-, kirjasto- ja muiden tilojen väliovet ovat tammipuisia laakaovia, ja ne ovat alkuperäiset. Sisäkattoja peittävät useissa tiloissa erilaiset paneloinnit, ja näitä on rakennuksen kaikissa kerroksissa sekä julkisissa että henkilökunnan tiloissa.

Gotlannin kalkkikivi

Kalkkikivi (CaCO_3) on hienojakoista ja huokoista, sävyltään harmaata sedimenttikiveä, joka on muodostunut kuolleiden eliöiden jäänteistä. Kalkkikiveä syntyy kalsiumkarbonaatin saostuessa vedessä.

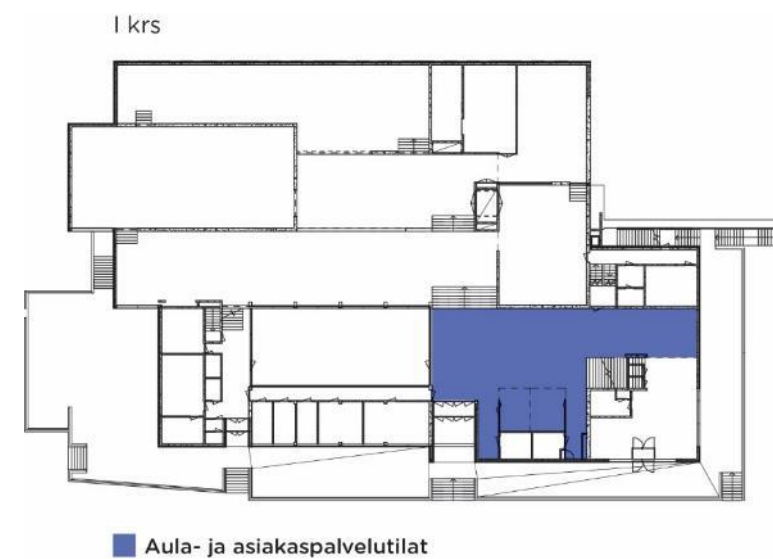
Gotlannin kalkkikivi poikkeaa muista kalkkikivistä monikäyttöisyytensä vuoksi.

WAMissa kalkkivilaatoitin päällystettyjä lattiapintoja on rakennuksen kaikissa kerroksissa.

(Lähteet: wikipedia.org ja nordkalk.fi)

5.2.3 Aula ja asiakaspalvelutilat

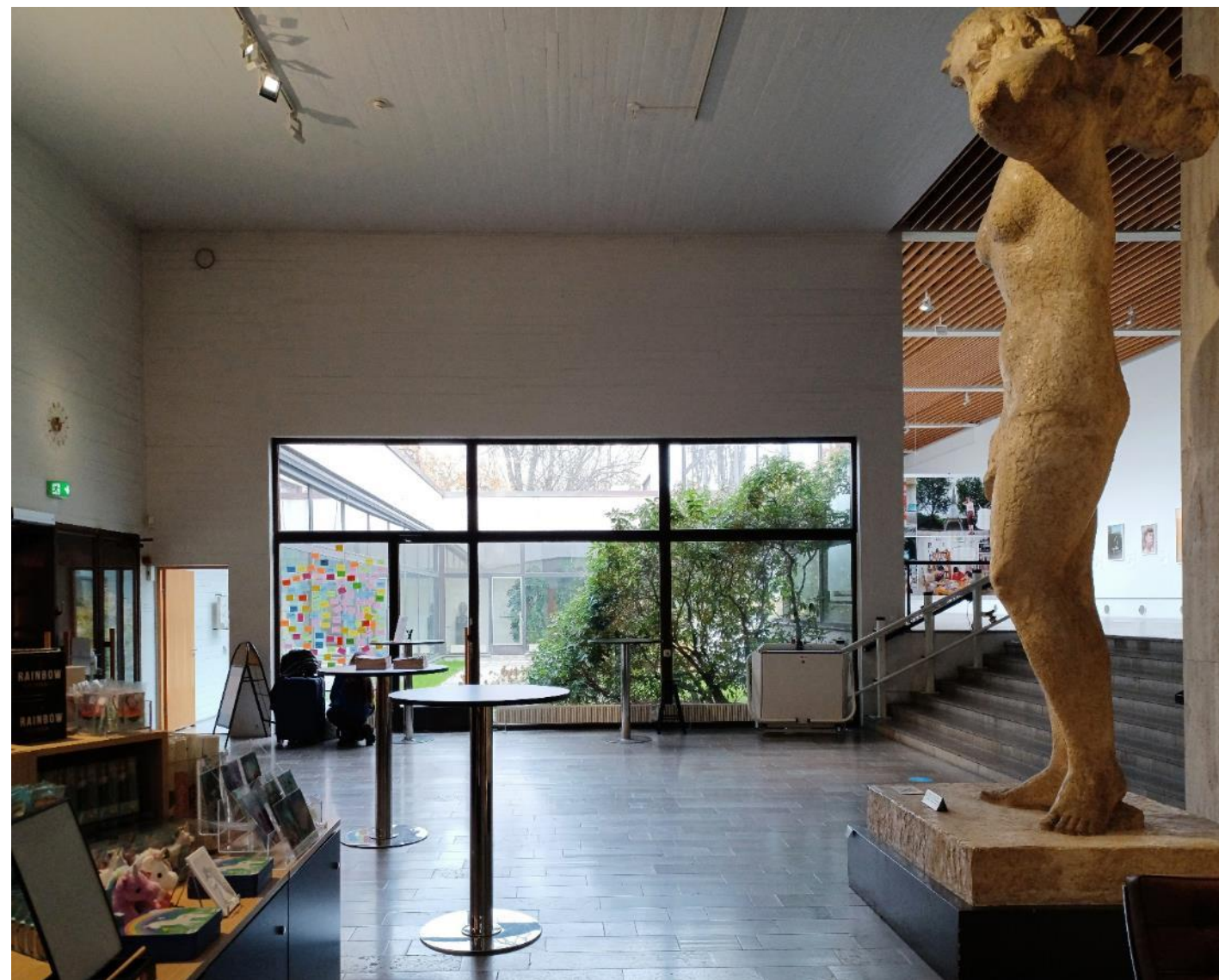
Museon keskusaula avautuu vähäeleisen sisäänkäynnin jälkeen korkeana ja avarana tilana, josta avautuu näkymät näyttelysaleihin, atriumpihalle, akvaariolle sekä ylös entiseen luentosaliin johtavaan portaikkoon. Aula on säilynyt pitkälti alkuperäisen kaltaisena, mutta näkyviä muutoksia on tehty erityisesti 2000-luvulla. Keskellä aulaa sijainnut lipunmyyntipiste on siirretty museokaupan yhteyteen, ja museokauppa puolestaan on rakennettu entisen naulakkotilan paikalle. Museokauppa on muuttunut moneen otteeseen. Nykyisen myymälätilan rakenne on selvästi muusta massasta erillinen. Se on koppimainen, kulmikas ja valmistettu mustaksi maalatusta metallista. Rakenne on yläosastaan auki, mikä avartaa muuten hieman umpinaista vaikutelmaa. Tila on jaettu kahtia siten, että lipunmyynti on 12,5 m² ja myymälä 14,5 m².

Kuva 86. Nykyinen lipunmyynti ja museomyymälä sijaitsevat entisen naulakkotilan paikalla. Kuvassa näkyvät korkeat pöydät ovat väliaikainen elementti.

Kuva 87. Vuoden 1981 näkymä aulasta, jossa näkyy lipunmyyntipiste sekä takana naulakot. Vasemmalla näkyy kahvilan tuoleja ja pöytiä. (Turun museokeskus, kuvaaja Kamera-Aitta)

Kuva 88. (vasemmalla) Sisäänkäynti. Ovet ovat alkuperäiset, kuparilevyin reunustetut lasiovet, joissa on pitkät tammipuiset vetimet.

Kuva 89. (keskellä) Sisäänkäynnin yläpuolella on kello, josta ei ole tarkempaa tietoa, mutta joka on kuitenkin aulassa merkittävässä asemassa näkyvän sijaintinsa puolesta.

Kuva 90. (oikealla) Aulasta on suora näkymä atriumpihalle sekä ensimmäiseen galleriatilaan, jonka seinä on väliaikainen rakenne. Alun perin näkymä on siis ollut myös alemman galleriasalin läpi ylemmän saliin. Aulan keskellä on alun perin sijainnut lippumyymälä. Nykyinen lipunmyyntipiste ja myymälä näkyvät kuvan vasemmassa reunassa.

Kuva 91. Myymälän oikealla puolella oleva käytävä-tila, jossa on lokerot säilytystä varten, sekä alkuperäisiä vaatenaulakoita. Naulakoita on lisätty myös toiselle puolelle käytävää alkuperäisen tyylin mukaisesti. Käytävän perällä oikealla puolella sijaitsee naisten wc.

Kuva 92. Barcelona-tuolit

Kuva 93. Näkymä kahvilan ja ylägallerian suuntaan.

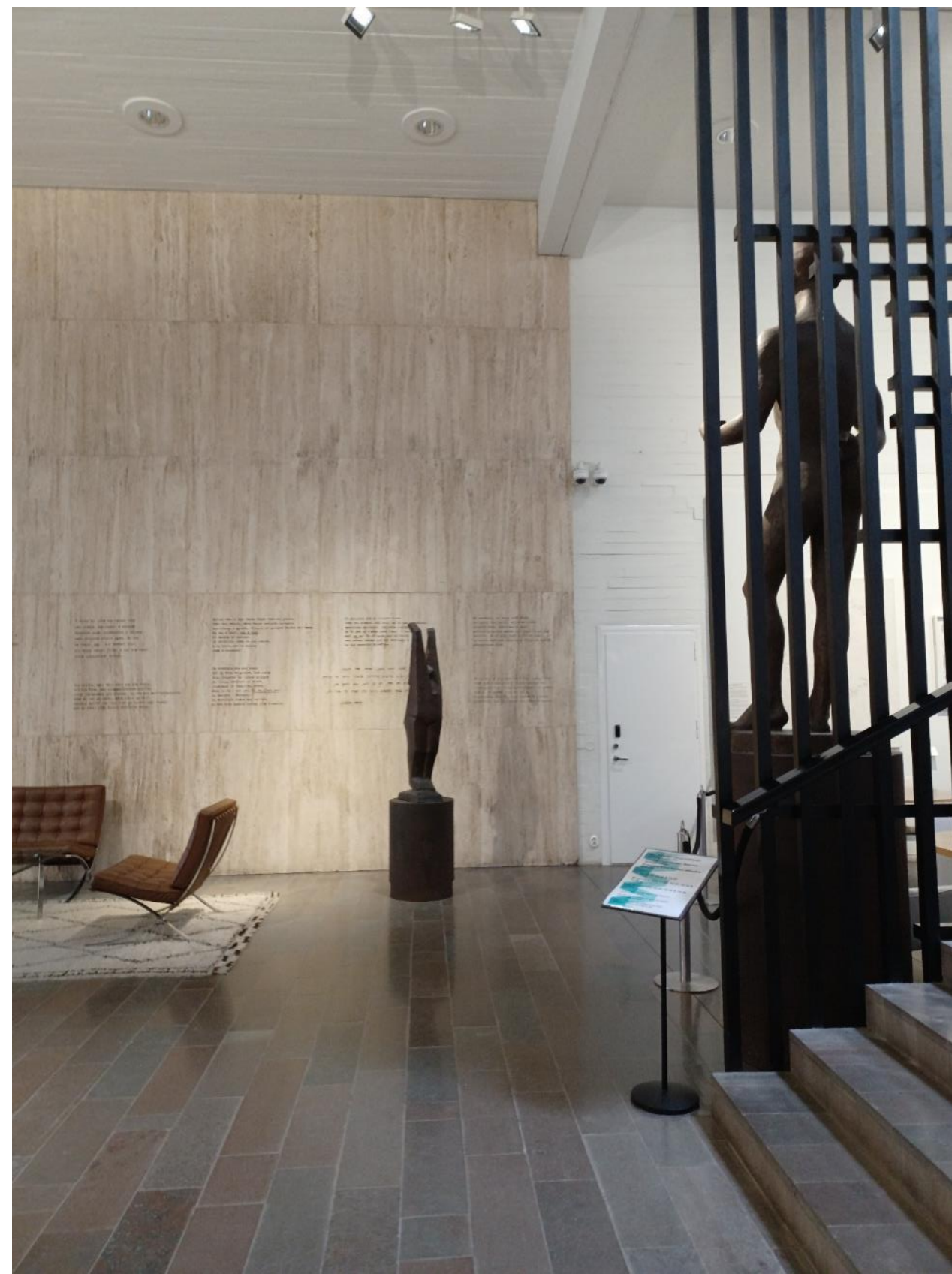
Kuva 94. Näkymä ensimmäiseltä galleriatasanteelta aulaan.

Kuva 95. Näkymä keskeltä aulaa kohti kahvilaa ja yläkerran näyttelysalia (entinen luentosali) johtavaa portaita.

Kuva 96. Näkymä ylänäyttelysaliin johtavien portaiden alapäästä kohti akvaarionurkkausta.

Kuva 97. Travertiini, muottiin valettu betoni, kalkkikivi ja puusäleiköt ovat Wäinö Aaltosen museon arkkitehtuurissa toistuvia elementtejä.

Kuva 98. Näkymä ylänäyttelysaliin vievästä portaikosta kohti aulaa ja atriumpihaa.

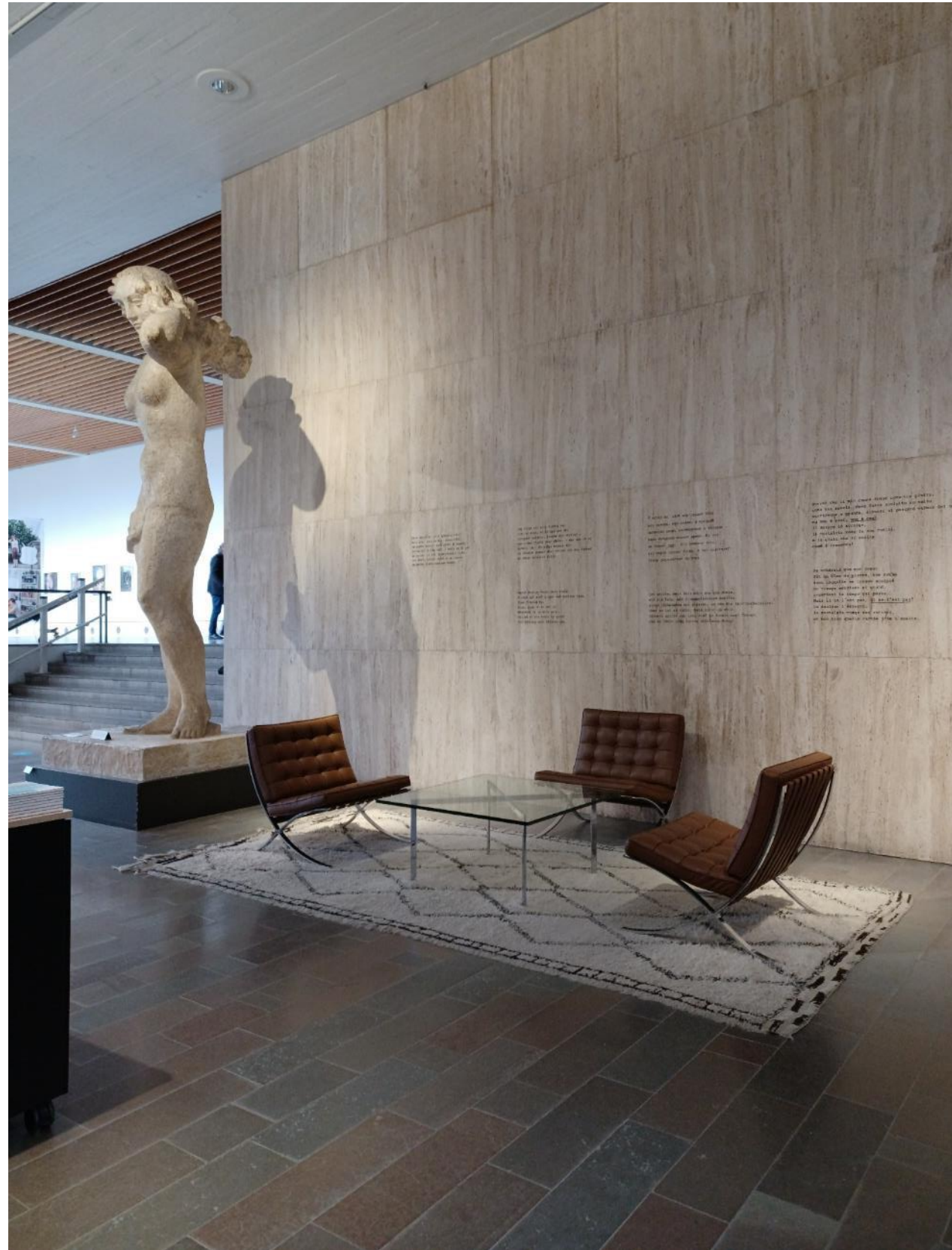

Veninin Polyhedron-valaisin

1960-luvulla oli tapana koristaa arvokkaita julkisia tiloja näyttävin valaisimin. Wäinö Aaltonen oli mieltynyt italialaisen Paolo Veninin valaisimiin, ja toivoi sellaista myös museon aulaan. Carlo Scarpan suunnittelema kattokruunu sijaitsikin ennen keskellä aulaa, mutta on sittemmin siirretty kahvilapöytien päälle akvaarion edustalle. Aaltonen oli tutustunut Veniniin henkilökohtaisesti Italiassa matkustaessaan (Aurekoski-Turjas 1994, 83.). Kattokruunu on valmistettu Muranon lasista.

Kuva 99. Ylänäyttelysaliin johtavaa portaikkoa valaisevat neliönmuotoiset kuplaikkunat. Ylimmältä porrassanteelta voi katsella alas kohti akvaariota.

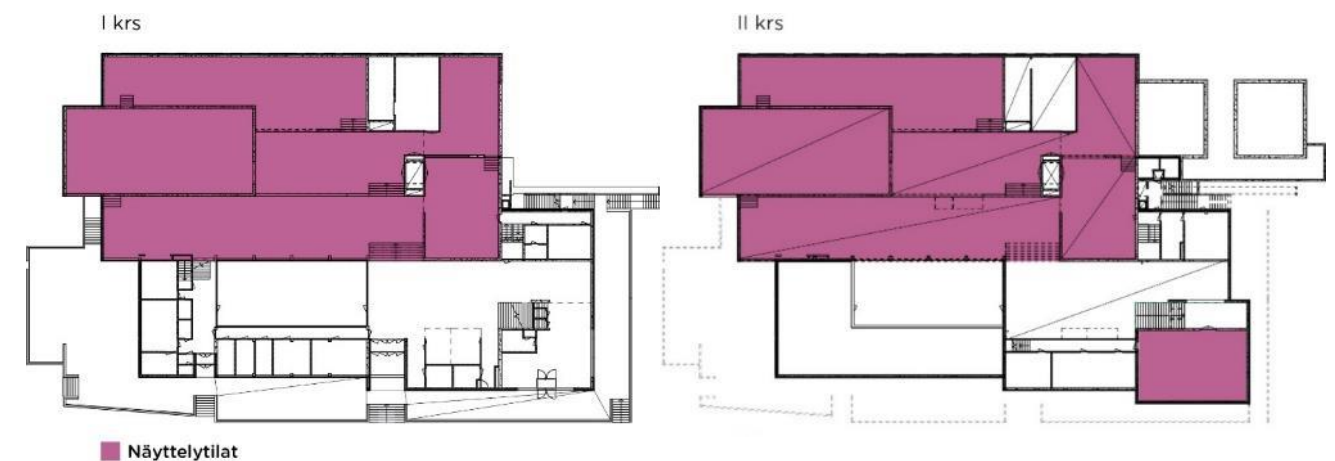

Kuva 100. (vasemmalla) Barcelona-tuolit, matto, veistos ja travertiiniseinän teos (Wäinö ja Matti Aaltonen) kaikki alkuperäisiä.

5.2.4 Näyttelytilat

Wäinö Aaltosen museon näyttelytiloihin kuuluvat ensimmäisen ja toisen kerroksen kolme pitkänmallista galleriaa, korkea veistossali, kaksi näyttelysaliä sekä kolmannen kerroksen ylänäyttelysali, joka oli alun perin luentosalikäytössä. Museon näyttelytiloissa luonnonmateriaaleilla ja -valolla on merkittävä rooli. Gotlannin kalkkikivistä ladotut lattiapinnat ja puusäleiköt kattorakenteina sekä suuret ikkunat julkisivuissa tai pienemmät katossa toistuvat näyttelysalista toiseen. Näyttelytilojen kruunu on kuitenkin katedraalimainen veistossali, jolla on korkeutta peräti 11 metriä. Se on suunniteltu alun perin suurta kipsistä *Rauha*-veistosta varten, joten kookkaat veistokset toimivat siellä edelleen parhaiten.²⁵ Sali on pohjamuodoltaan suorakulmainen, ja sellaisena se näyttäytyy myös rakennuksen ulkopuolella, mutta sisäpuolella kävijää odottaa kuitenkin yllätys, sillä salin sisäseinät ja kattopalkit muodostavat neljä toisiinsa limittyvää "ruodetta". Seinät ovat näiden nostokurkimaisten rakennelmien kohdalta ikään kuin avattu sisäänpäin, ja ylhäällä katossa rakenteet avautuvat ikkuna-aukkojen kautta kohti taivasta. Luonnonvalo siivilöityy epäsuorasti kattoikkunoista. Sommitelmaa on luonnehdittu kurbistiseksi.²⁶

Kun rakennus oli vastavalmistunut, oli jokaiselta galleriatasanteelta avoin näkymä kohti aulaa ja atriumpihaa. Voimakas syvyysvaikutelma on sittemmin ollut käytännön syistä usein peitettyä väliaikaisin seinärakentein. Tilapäiset rakenneratkaisut ovat väkisinikin häivyttäneet museon avaruutta ja pitkiä näkymiä, sekä samalla estäneet valon kulkua atriumpihalta näyttelysaleihin. Nykyaikaisen teoksilla on ripustuksen ja esitystekniikan suhteen erilaisia vaatimuksia kuin 1960-luvulla. Ääni-, valo- ja videoteokset vaativat omia erillisiä, häiriöttömiä ja luonnonvalolta vapaita tiloja. Monet teokset ovat myös materiaaliensa (esim. pigmentit) puolesta arkoja UV-valolle.²⁷ Näyttelytilat ovat kolmella tasolla, joiden välinen korkeusero on metrin luokkaa. Keskimmaisella tasanteella veistossalin kanssa on pienempi galleriatila, joka on myös suunniteltu veistoksia varten. Ylimmän tasanteen pitkänmaallinen tila on suunniteltu maalauksia varten, ja sen valaistuksessa on käytetty ainoastaan keinovaloa.²⁸

²⁵ Aurekoski-Turjas. 1994, 89

²⁶ Kormanen, R. & Reinikka, S. 2004; s.15

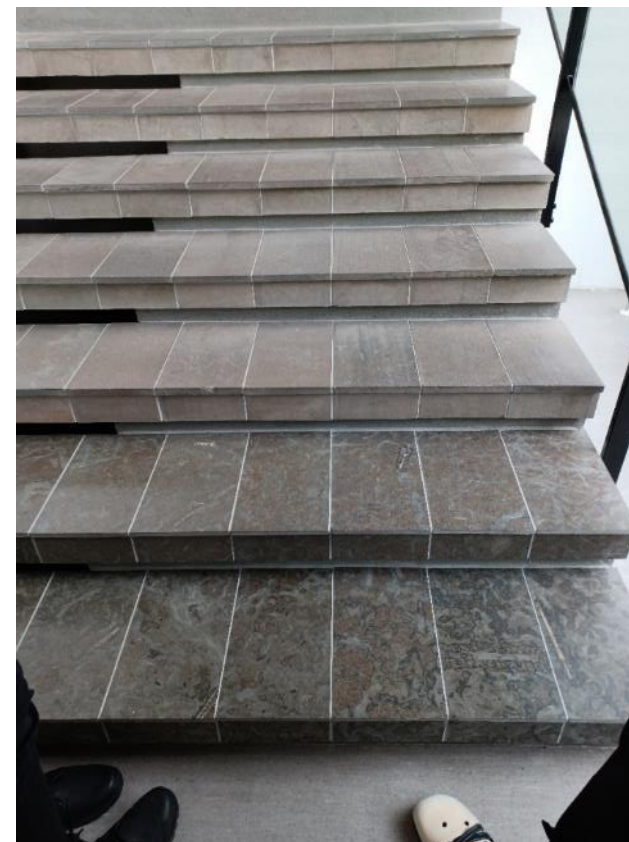
²⁷ Aurekoski-Turjas. 1994; s.87

²⁸ Aurekoski-Turjas. 1994; s.90

Galleriat

Kuva 101. Etummainen, atriumpihan viereinen galleriatila ennen vuotta 1982 ja vuonna 2021. Lattia on suljetun porrasaukon kohdalta kiiltävämpi. Tiloja yhdistävä aukko on peitetty väliaikaisella seinärakenteella. (Vanha kuva ylempänä: Turun museokeskus)

Kuva 102. (vasemmalle ylhäällä) Galleriatiloja on jaettu väliaikaisin seinärakentein.

Kuva 103. (oikealla ylhäällä) Näkymä ensimmäisen kerroksen galleriasalin päästä kohti toimistosiipeä. Atriumpiha on vasemmalla.

Kuva 104. (vasemmalla) Toimistosiiven ja etummaisen gallerian välisen portaikon kaksi alinta askelmaa on pinnoitettu granuliitilla ilmeisesti kalkkikiven puutteessa. Ylemmät askelmat ovat kalkkikiveä.

Näyttelysalit

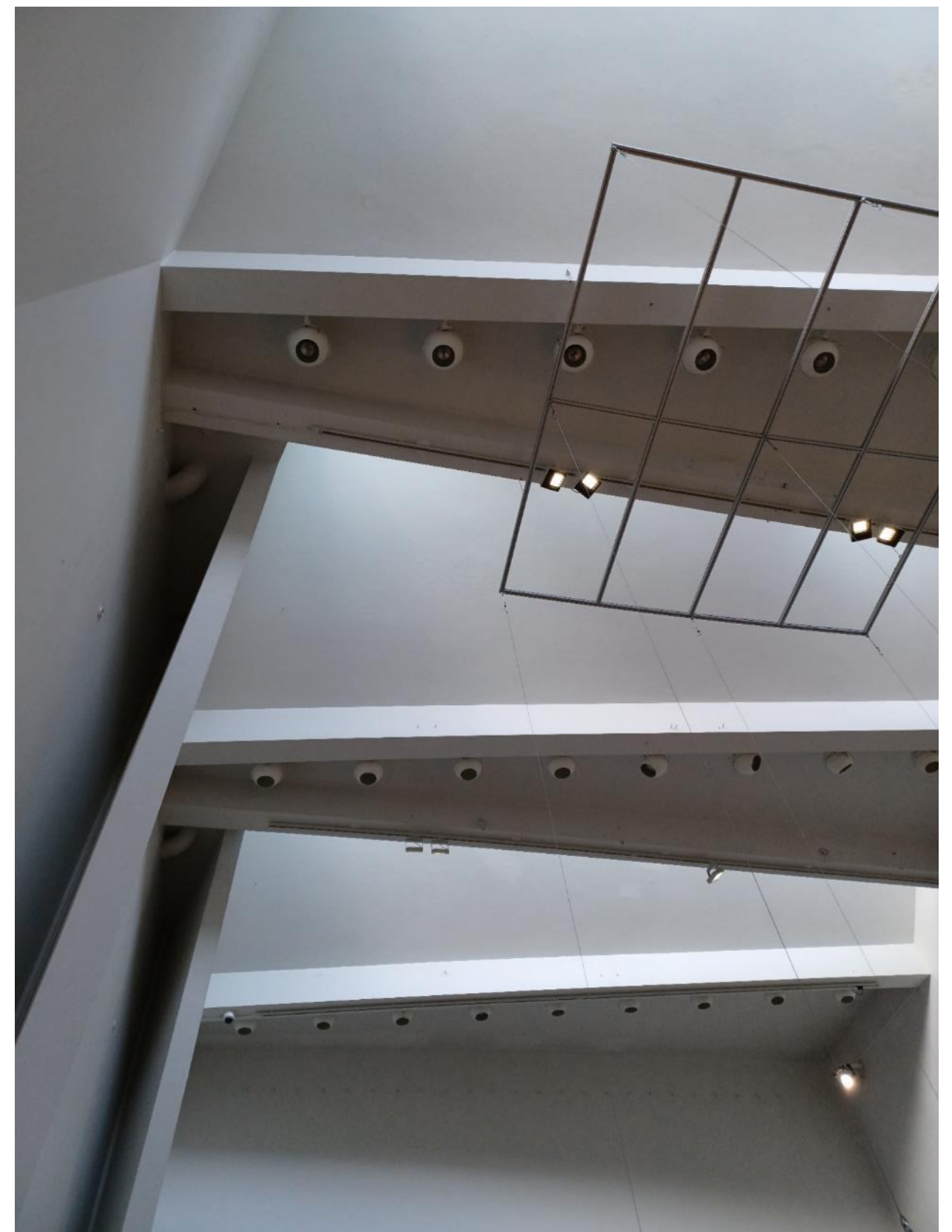
Kuva 105. Valo siivilöityy näyttelysaleihin katossa olevien puusäleikköjen kautta. Valonlähteenä toimivat joko valaisimet tai kuplaikkunoista tuleva luonnonvalo.

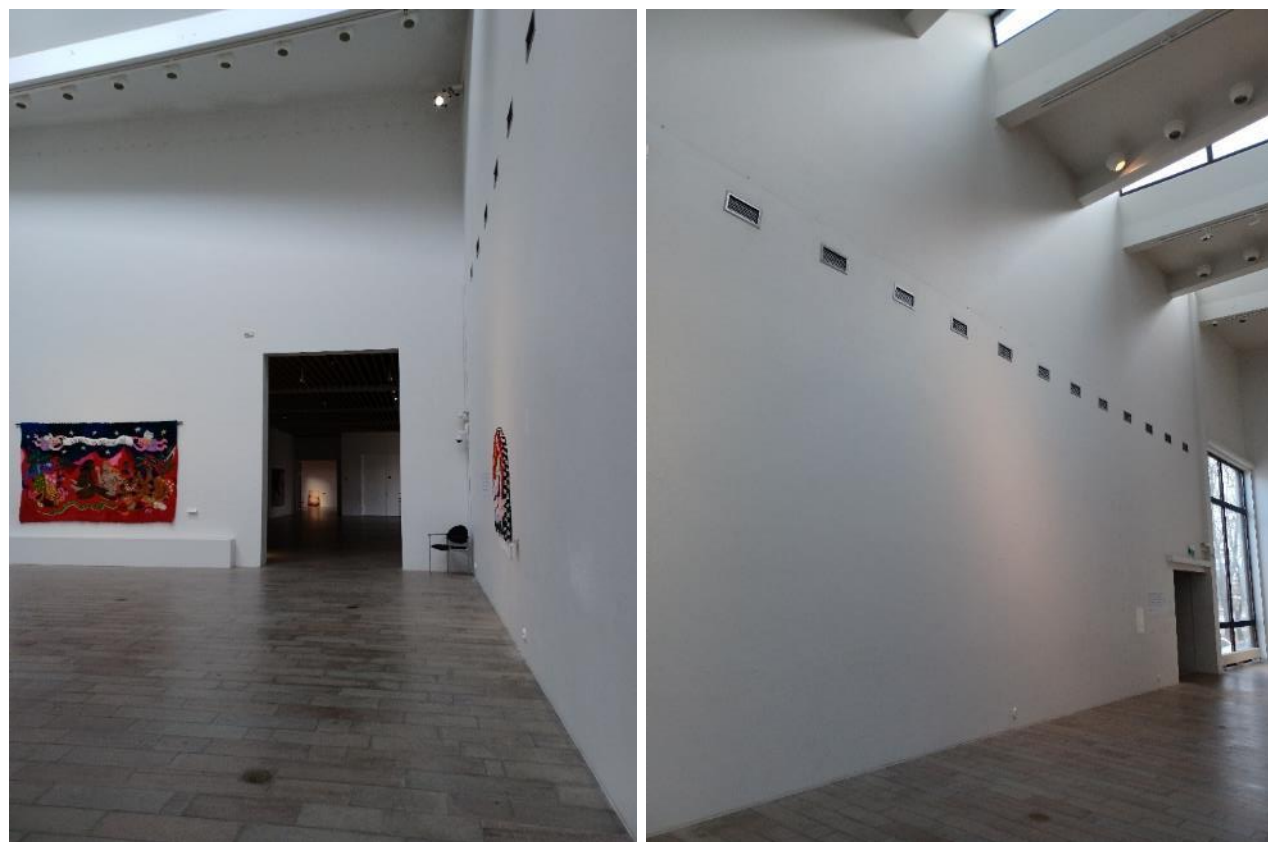
Kuva 106. (vasemmalla) Näkymä taaemmasta näyttelysalista kohti keskimmäistä galleriaa. (oikealla) Näyttelysalin kattoristikkoa, joiden päällä ovat kuplaikkunat on pimennetty.

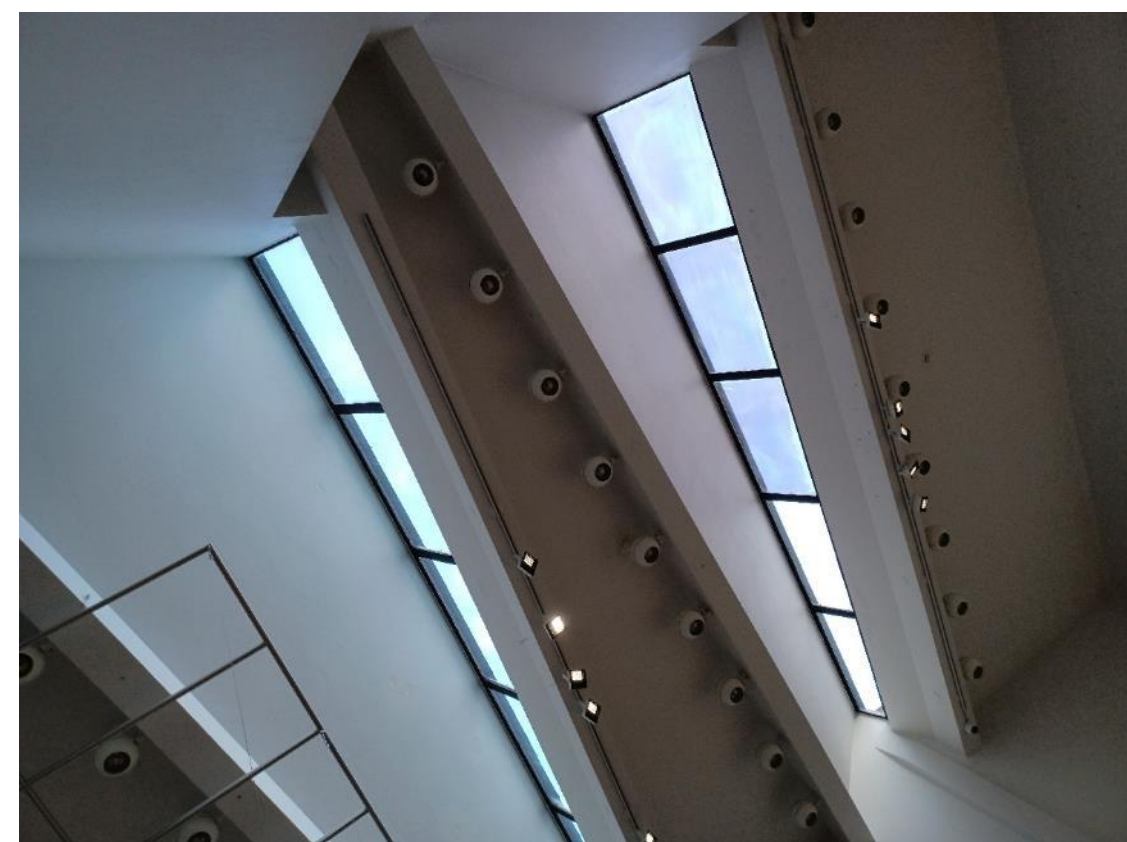
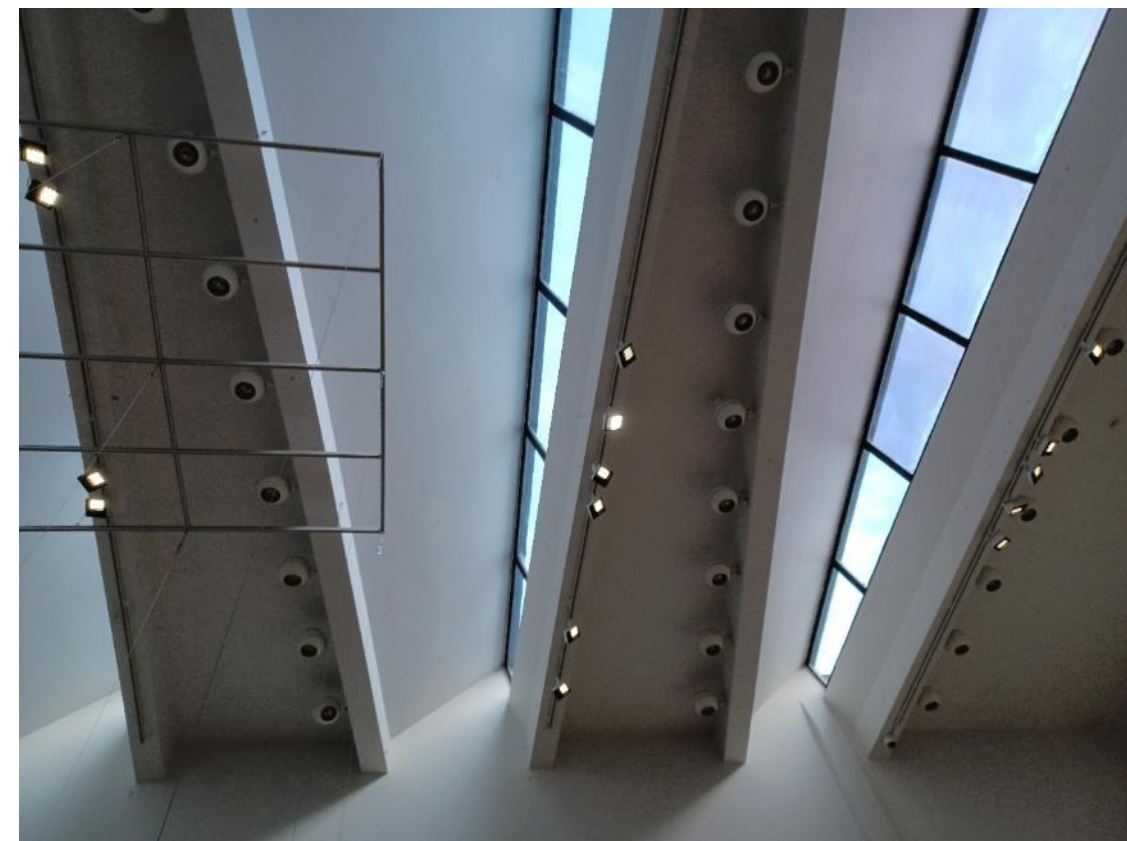
Veistossali

Kuva 107. Veistossalin kattorakenteita. Pyöreät valaisimet ovat alkuperäiset. Metallikehikko kuuluu näyttelyn ripustukseen.

Kuva 108. Veistossalilla on korkeutta peräti 11 metriä. Luonnonvalo tulee saliin epäsuorasti kattoikkunoista sekä Aurajoen suuntaan avautuvasta, suuresta ikkuna-aukosta.

Kuva 109. Veistossalin kattoikkunat.

Kuva 110. Alkuperäistä ja uusittua. Näyttelytilojen yksityiskohtia: Ylhäällä vasemmalla gallerian portaikon kaidedetalji, oikealla alkuperäinen, lattiaan upotettu lämpöpatteri, alhaalla vasemmalla veistossalin uusittu lämpöpatteri ja oikealla uusittu, "uusvanha" pistorasia.

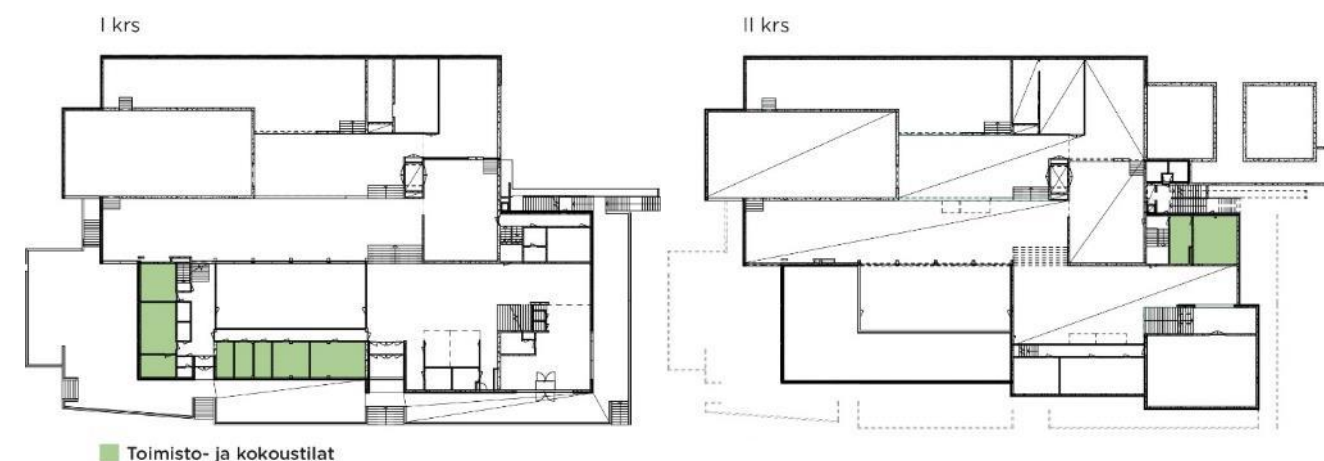
5.2.5 Toimisto-, kirjasto- ja työskentelytilat

Toimistotiloja sijaitsee museotiloista erotetussa intendenttisiivessä, johon kulku on joko siiven omasta sisäänkäynnistä Itäisen Rantakadun puolelta, tai pääaulasta, tai galleriatiloista. Toimistotiloja on myös rakennuksen toisessa kerroksessa lounaispäädyssä akvaarion yläpuolella. Lisäksi rinteessä museorakennuksen takana sijaitseva, entinen asuinosa on nykyään kokonaan toimistotiloina. Asuinosa käsitellään luvussa 5.3.

Toimistotiloja on muutettu jonkin verran käyttötarpeen mukaan. Kirjastoon ja tämän viereiseen arkistohuoneeseen on tehty näkyvä kalustemuutos uusien kirjakaappien myötä 2010-luvulla. Myös lattiapinnat on tiloissa uusittu. Näissä tiloissa, sekä viereisessä toimistohuoneessa ("takahuone") on koko rakennuksen ainoat puulattiat, vaaleat parketit. Toimistohuone oli alun perin Wäinö Aaltosen työhuoneen aikaisessa asussa, mutta se on sittemmin otettu oikeaan toimistokäyttöön. Tilassa sijaitseva takka on alkuperäinen, ja sen tiilissä on merkintä "Kupittaa 1966". Takka on muurattu Kupittaan saven tiilistä.

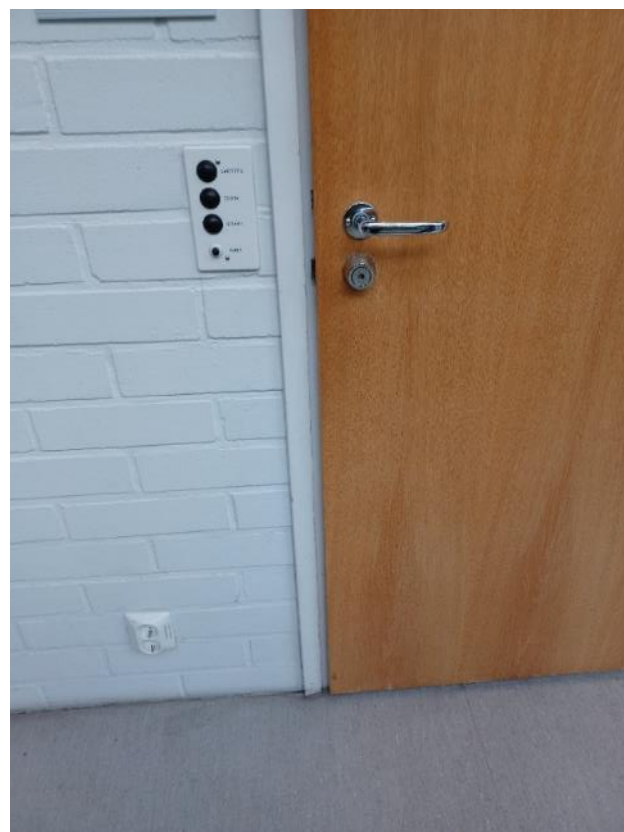
Intendenttisiiven huonejärjestys ja -koko on säilynyt alkuperäisen kaltaisena, mutta pintamateriaaleissa on tapahtunut muutoksia. Huoneissa on nyt vaaleanharmaa muovimatto, joka ei ole alkuperäinen. Toimistohuoneiden sisäkatoissa on nauloin kiinnitetty panelointi, johon on upotettu samanlaiset pyöreät, pienet valaisimet, kuin esimerkiksi sisäänkäyntisyvennyksessä.

Toisessa kerroksessa akvaariotilan yläpuolella sijaitsevassa toimistohuoneessa on selvityshetkellä 4 työpistettä. Huoneen vieressä sijaitsee pieni sosiaali- ja keittiötila. Toimistotila on käynyt läpi useita muutosvaiheita. Se on toiminut aiemmin muun muassa konservaattorin työtilana, työpajatilana sekä kirjastohuoneena vuoteen 2009, jolloin huone otettiin toimistokäyttöön. Huoneessa on alkuperäistä, valkoiseksi maalattua muottibetoniseinää, mutta lattiaan on vaihdettu vaalea muovimatto arviolta 1980- tai 90-luvulla.

Kuva 111. Näkymä toimistokäytävälle atriumpihalta.

Kuva 112. (vasemmalla) Toimistosiiven aulan puoleinen ovi. (oikealla) Toimistohuoneen ovi. Lattian pintamateriaali ei ole alkuperäinen, sen sijaan tammipuiset laakaovet ovat.

Kuva 113. Pienin huoneista sijaitsee sivusisäänkäynnin vieressä, ja ulkotilan puoleista seinää on eristetty kylmyyden vuoksi. Pinnassa on pellavainen kangastapetti.

Kuva 114. Toimistohuoneiden puupaneloiduissa sisäkatoissa on nähtävissä uutta ja vanhaa ilmanvaihdotekniikkaa.

Kuva 115. (vasemmalla) Näkymä toimistihuoneen suuresta ikkunasta kohti Aurajokea. (oikealla) Toimistuhuoneen puupaneloinnissa näkyi paikoitellen vanhoja vesivaurioita, jotka lienevät kattovuodoista peräisin.

Kuva 117. Kirjaston pyöreät kattovalaisimet ovat alkuperäiset.

Kuva 116. (vasemmalla) Alkuperäinen ikkunalaista ja näkymä Aurajoelle. (oikealla) Toimistuhuoneen muovimattoa.

Kuva 118. Arkistihuone.

Kuva 119. Takkahuone, nykyinen toimistohuone, ja Kupittaan saven takka.

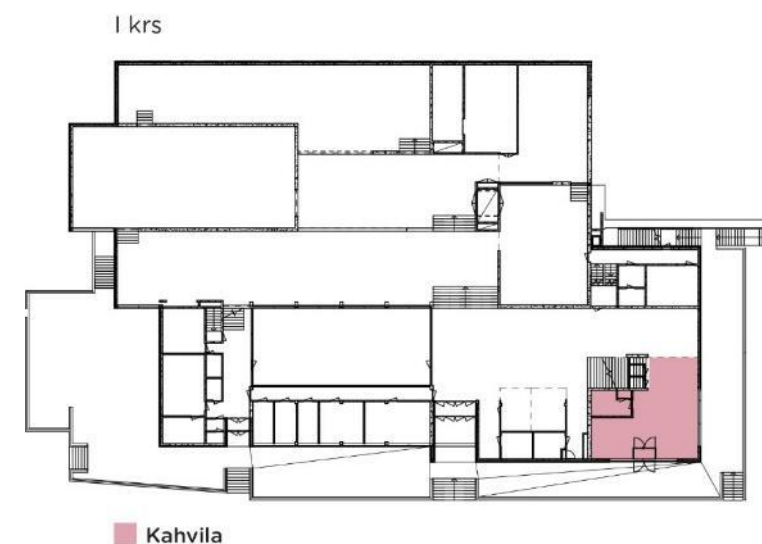
Kuva 120. Akvaarion yläpuolella sijaitseva toimistohuone.

5.2.6 Kahvio, Café Wäinö

Kahvilaan kuljetaan joko sen oman sisäänkäynnin kautta Itäisen Rantakadun puolelta, tai museon aulasta. Aulatilaa ja kahvilan välillä on lasinen, liikuteltava seinä, jonka avulla kahvilan saa suljettua museon puolelta.

Café Wäinö on ollut värikäs tila valkoisessa rakennuksessa: tuolit olivat alun perin punaisia ja valkoisia, ja lattia on ollut preussinsininen. Kahvilassa on tehty merkittäviä muutostöitä 2000-luvun alkupuolella, ja esimerkiksi lattia on korvattu vaalealla muovimatolla, mikä on muuttanut tilan ulkoasua merkittävästi. Kahvion sisäkattoa peittää puinen ristikko, joka poikkeaa muiden tilojen kattosäleiköistä ja ristikoista, mutta on yhtenäinen sisäarkkitehtuurin kanssa.

Kahvion pöydät ovat alkuperäisen kaltaiset, mutta istuimia on vaihdettu muutamaan otteeseen. Pyöreät valaisimet ovat vanhat, mutta kuvista päätellen eivät aivan alkuperäiset. Vastavalmistunutta kahvilaan ovat valaisseet Arteen jalkalamppu sekä kattoristikkoon upotetut, pienet pyöreät plafondit, jotka ovat edelleen paikallaan. Myyntitiskiä on muutettu jonkin verran, mutta se vastaa ilmeeltään alkuperäistä.

Kuva 121. Café Wäinön terassi. Betonilaatat ovat päässet huoonon kuntoon veden lätäköitymisen ja routimisen vaikutuksesta. Kahvilatilassa näkyvät valaisimet ovat alkuperäiset. (Kuvälähde: [WAMin.internetsivut.](http://WAMin.internetsivut/))

Kuva 123. Kahvila vastavalmistuneena. (Kuva: Turun kaupunkiympäristön arkisto)

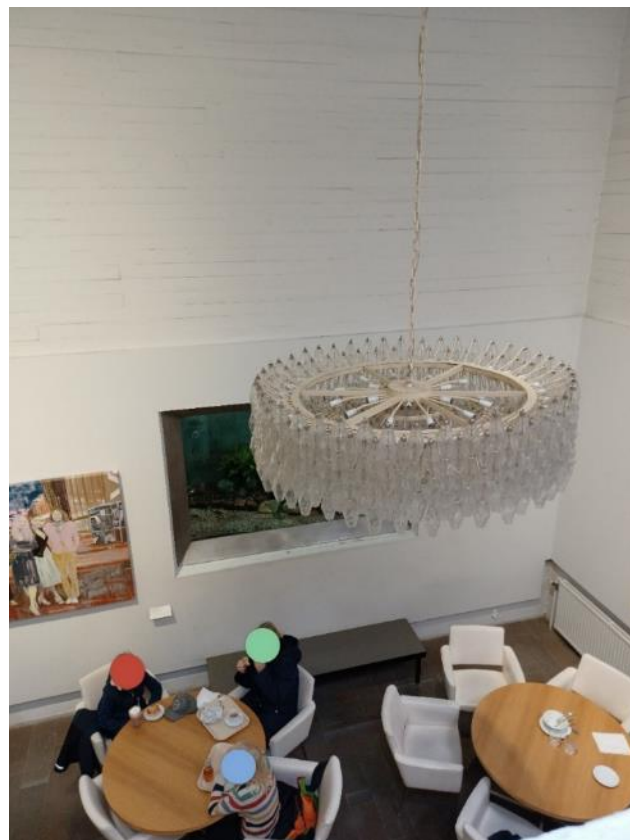
Kuva 122. Kahvila nykyasussaan.

Kuva 124. Kahvila. Lasiovet voi sulkea museon ollessa kiinni. Taustalla näkyy akvaario, joka on alkuperäinen elementti museossa.

Kuva 125. Kahvilanäkymä. Taustalla näkyy rakennuksen terassi, Itäinen Rantakatu ja Aurajoki.

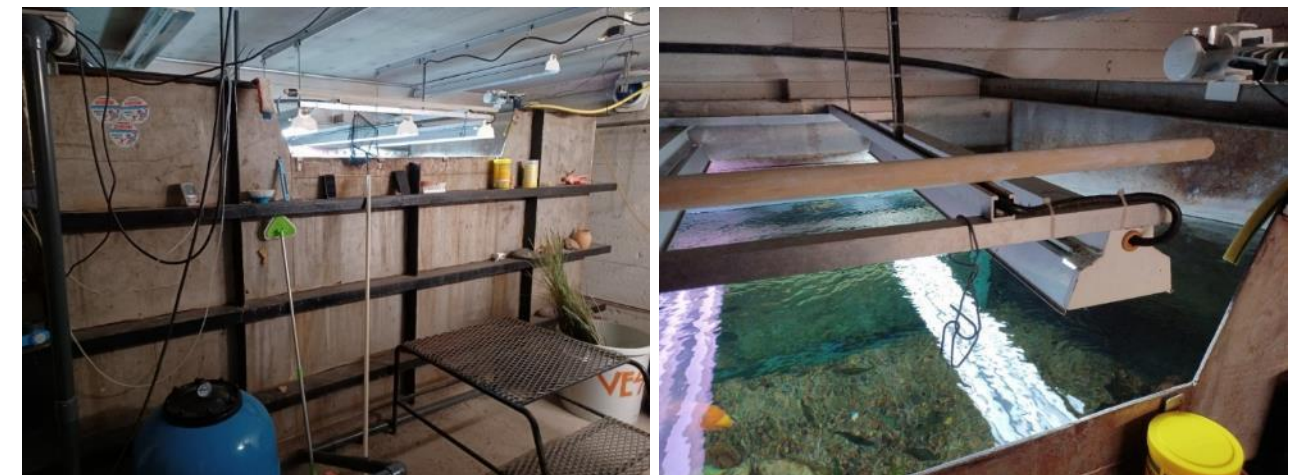

Kuva 126. Kahvilapöydät museon puolella. Akvaario ja Polyhedron-valaisin ovat museon alkuperäisiä elementtejä.

5.2.7 Muita tiloja

Muihin sisätiloihin kuuluvat akvaarionhoitohuone, sosiaalitilat, wc-tilat sekä siivous- ja huolto-tilat. Kellaritilat käsitellään erikseen.

WC-tilojen alkuperäisestä asusta ei ole löytynyt valokuvia selvitystä varten, mutta se on tietävästi muistuttanut toimistosiiven henkilökunnan wc-tilaa. Pintamateriaaleina on ollut tumma ja valkea klinkkeri sekä puu.

Kuva 127. Akvaarionhoitohuone ja akvaario ylhäältä päin.

Kuva 128. Akvaarionhoitohuoneen viereisessä keittiössä on lähinnä tiskausmahdollisuus. Oven takana on suihkuhuone.

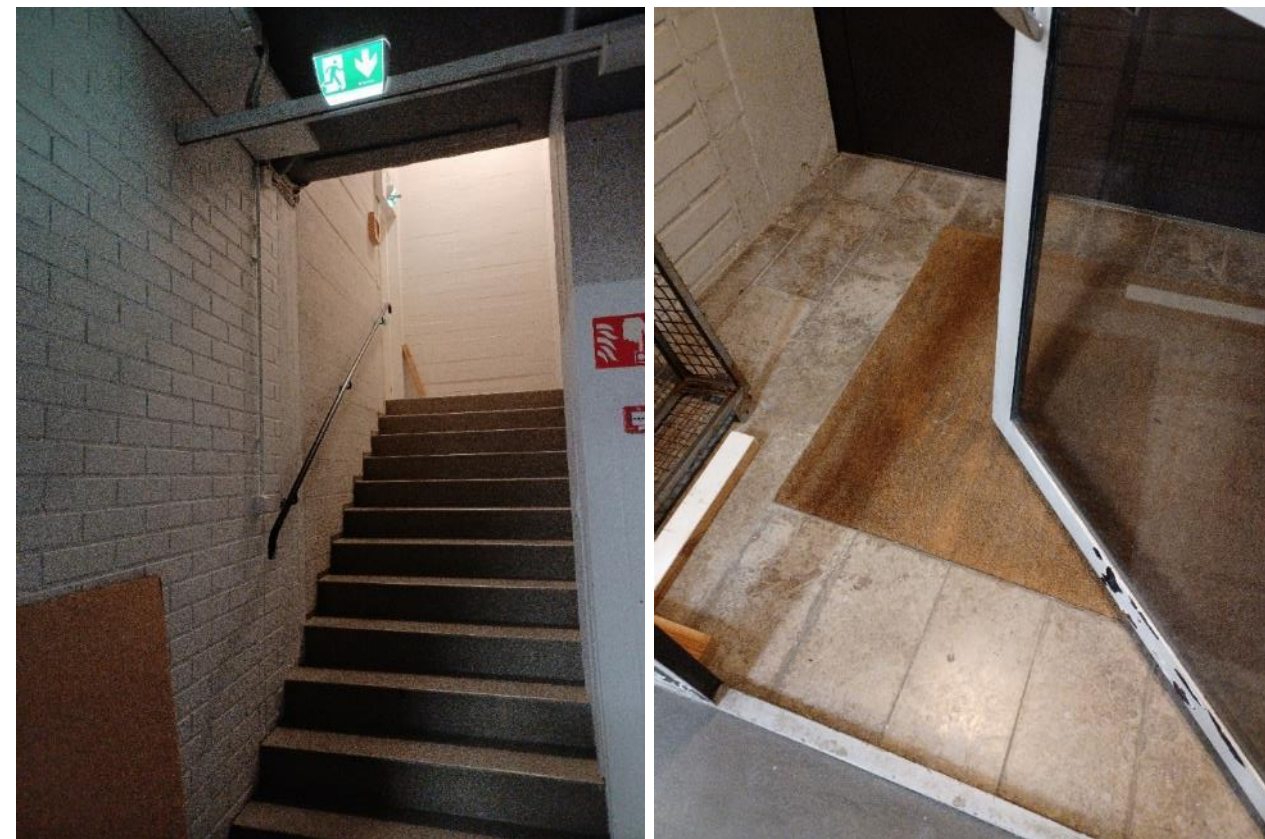
Kuva 129. Pääaulan naulakoiden vieressä olevat yleiset käymälätilat on uusittu 2000-luvulla. Sävyt eivät vastaa alkuperäisiä.

Kuva 130. Siivouskomeron lattiassa on jäljellä muovimattoja, joka on työntekijöiden muistikuvan mukaan todennäköisesti samaa kuin kahvilassa on ollut.

5.2.8 Kellarikerroksen tilat

Kellariin laskeudutaan joko intendenttisiivestä galleriatasanteiden välisen portaikon vierestä tai koillispuolen julkisivulla sijaitsevalta aukiolta, mutta varsinainen pääsisäänkäynti varsinkin tavari liikennettä ajatellen on rakennuksen lounaisjulkisivulla, huoltopihan puolella. Henkilökunta pääsee kellariin myös tavarahissillä joko 1. kerroksen näyttelysalin vierestä tai kahvilan keittiötilasta. Kellaritilat ovat nekin porrastetusti kahdessa kerroksessa.

Kuva 131. (vasemmalla) Kellariin vievä portaikko intendenttisiiven kohdalla. (oikealla) Myös kellarin koillispuolen sisäänkäynnin tuulikaapin lattia on Gotlannin kalkkikiveä. Täältä oli ennen kulku gallerioihin, jotka nyt ovat varastotiloina.

Arkisto- ja varastotilat

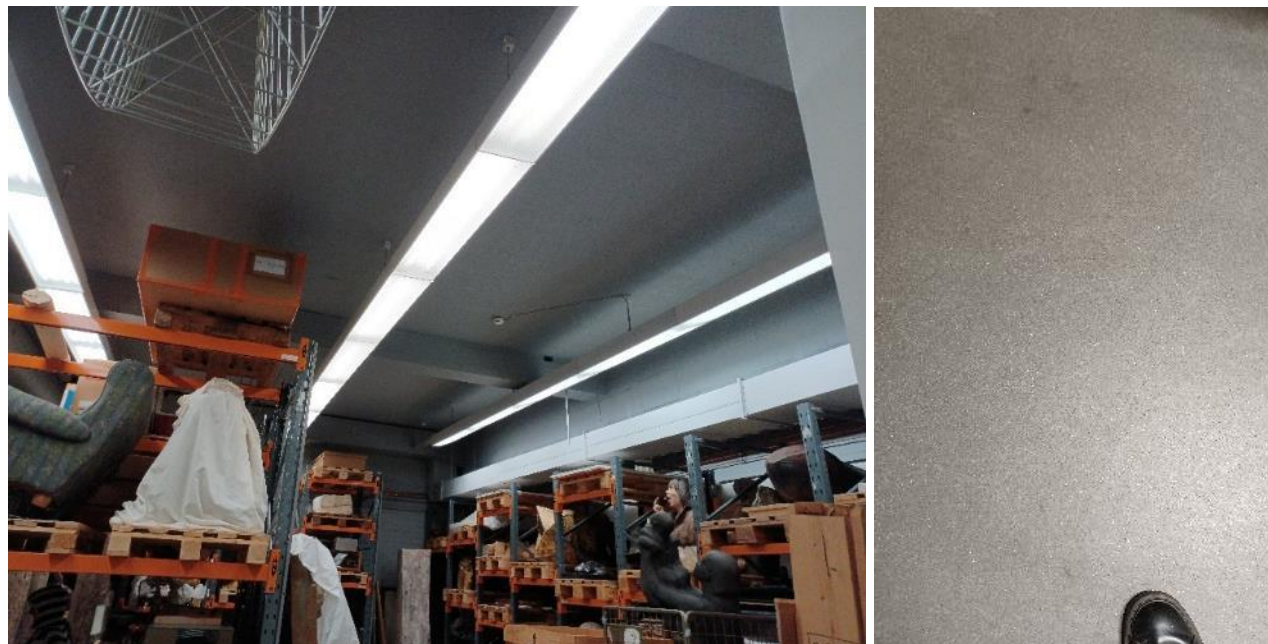
Arkisto- ja varastotiloihin kuuluvat teosvarastot, arkistohuoneet, muita varastotiloja sekä alkuperäinen väestönsuojatila, joka toimii nykyään myös arkistona, mutta on hätätilanteen sattuessa mahdollista tyhjentää. Kellaritiloissa on lukuisista muutostöistä huolimatta edelleen näkyvissä alkuperäisiä seinärakenteita ja pintamateriaaleja, kuten valkoiseksi maalattuja tiili- ja muottibetoniseiniä. Nykyään suurin osa varastotilojen pinnoista on kuitenkin sävyltään harmaita. Lattiat ovat joko himmeäpintaista kumimattoa tai harmaaksi maalattua betonia, ja varastojen seinä- ja kattorakenteet on maalattu pääosin harmaiksi. Toisen teosvaraston kattoon on kiinnitetty metallikiskot, joiden avulla maalauksia saa liikuteltua helposti ja kevyesti.

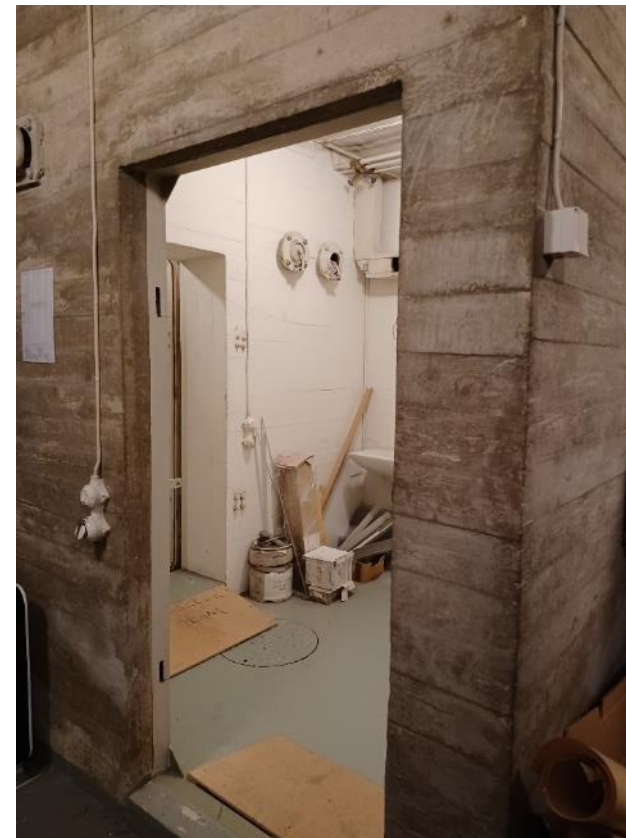
Kuva 132. (Vasemmalla) toimistosiiven puoleisen portaikon viereisen seinän takana oleva arkistihuone ja (oikealla) sosiaalitilan vieressä sijaitseva arkistihuone.

Kuva 134. (vasemmalla) Teosvarasto maalauksille ja (oikealla) entinen galleria samassa tilassa. Pitkät loisteputkivalaisimet ovat alkuperäiset. (Oikeanpuoleinen kuva Turun museokeskus)

Kuva 133. (vasemmalla) Teosvarasto veistoksille ja (oikealla) varastojen lattiamateriaali on karheapintaista kumimattoa.

Kuva 135. Väestönsuojatila toimii arkistovarastona.

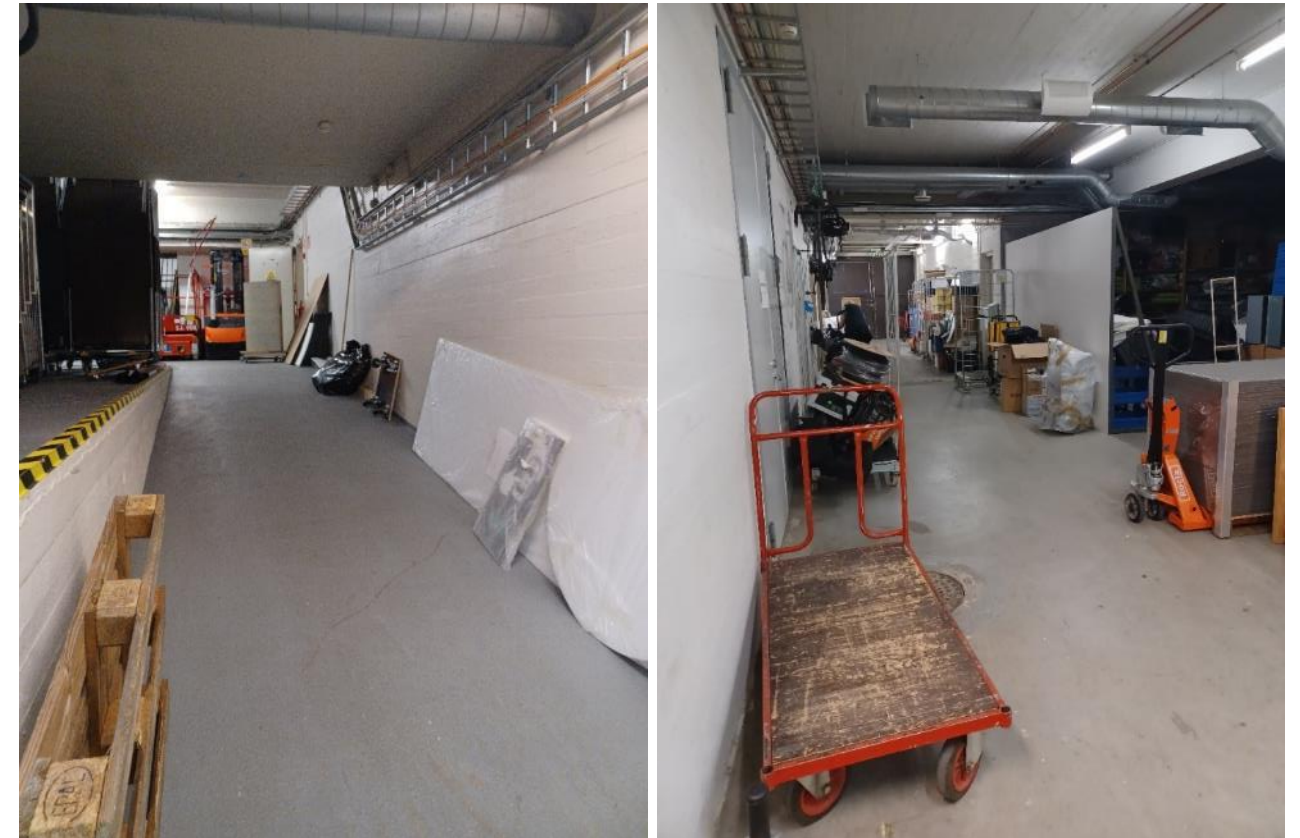
Näyttelyvalmistelutilat

Näyttelyvalmistelutilat vievät suurimman osan kellarin pinta-alasta (525,5 m²), ja niihin kuuluvat konservointi-, verstaas ja valokuvaustilat, jonkin verran varastotiloja sekä teosten kuljetukseen liittyvät lastaustilat. Myös museomestarin valvontahuone katsotaan kuuluvaksi näyttelyvalmistelutiloihin.²⁹

Tilojen välillä on korkeuseroa, joten teoksia kuljetetaan luiskaa pitkin tavarahissille. Kuten varastotiloissa, on täälläkin samalla tavoin nähtävissä alkuperäisiä elementtejä, kuten betoni-muotti- ja tiiliseiniä. Vanha portaikko, joka on vienyt nykyisten konservointitilojen vierestä 1. kerroksen näyttelytiloihin, on selvästi nähtävissä. Portaikon seinä on pinnoitettu travertiinilla.

Kuva 136. Vanha portaikko travertiiniseinineen on nähtävissä kellarissa (ks. luku 4.3.3).

Kuva 137. (vasemmalla) Kellaritilat ovat kahdessa tasossa. Kuvassa näkyvää luiskaa pitkin taideteokset tuodaan ulkoa sisälle ja tavarahissille. Luiskan yläpäässä aukon korkeus on kuitenkin liian matala monille suuri-kokoisille teoksille. (oikealla) Kellarikäytävää kohti lännen puoleista uloskäyntiä.

Muita kellarikerroksen tiloja

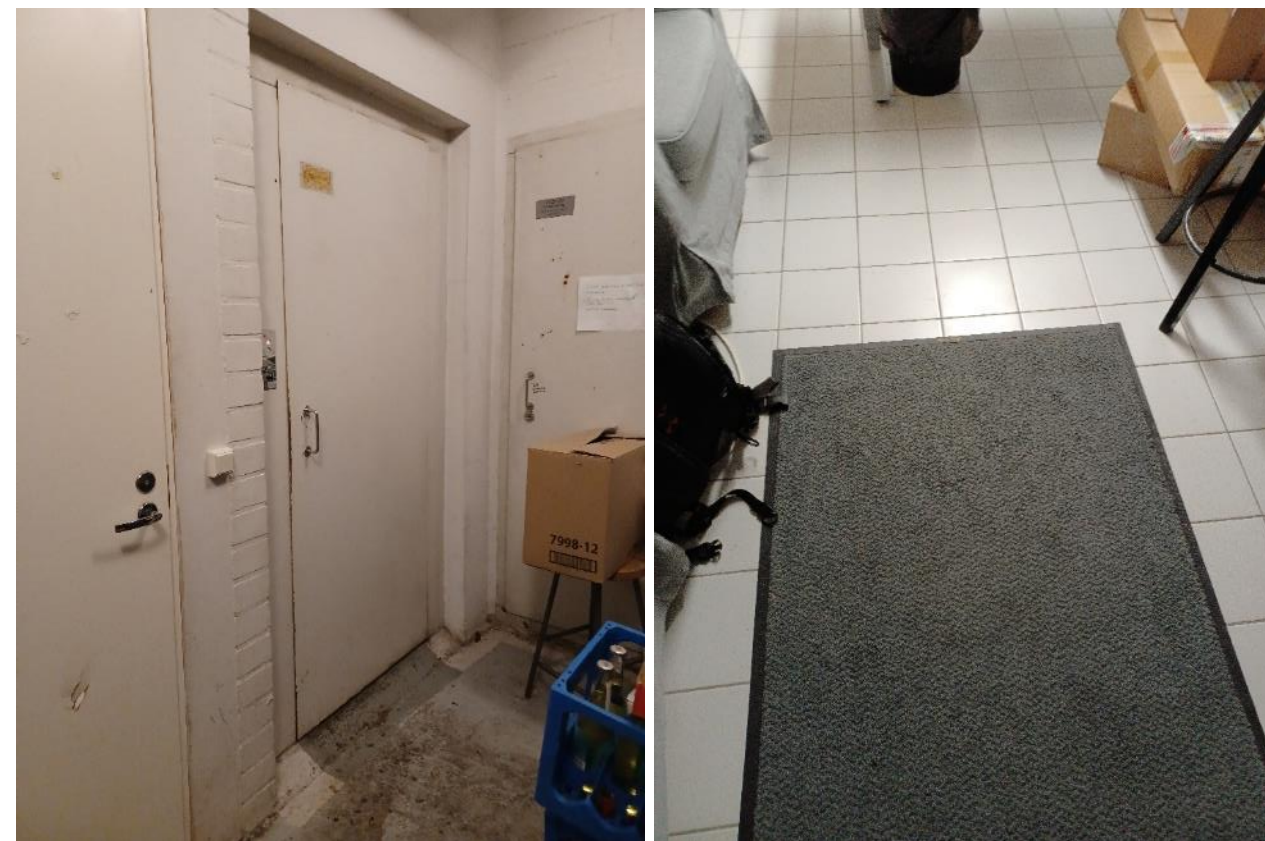
Muihin kellaritiloihin lukeutuvat sosiaalitilat, siivous- ja huoltotilat, tekniset tilat, kahvilan tilat sekä pihavarasto. Alkuperäisyyttä on näissäkin tiloissa nähtävissä melko paljon. Alkuperäisiä rakenteita ja pintamateriaaleja on säilynyt kaikissa tilatyypeissä. Wc-tilassa on samaa kuusi-kulmaista klinkkeriä kuin asuinosaan kylpyhuoneissa ja 1. kerroksen henkilökunnan wc-tilassa. Muutamat puiset, paneeleista rakennetut väliovet ovat alkuperäisiä. Sosiaalitilan katossa on samanlainen puupanelointi kuin 1. kerroksen toimistohuoneissa.

Muutoksia on tehty esimerkiksi sosiaalitiloihin: Keittiö on uusittu, ja sosiaalitilan lattia ja kylpyhuone on uudelleen laatoitettu, kuin myös valvomon lattia.

²⁹ Arkkitehtitoimisto Ark'Aboa. 2017; s.21

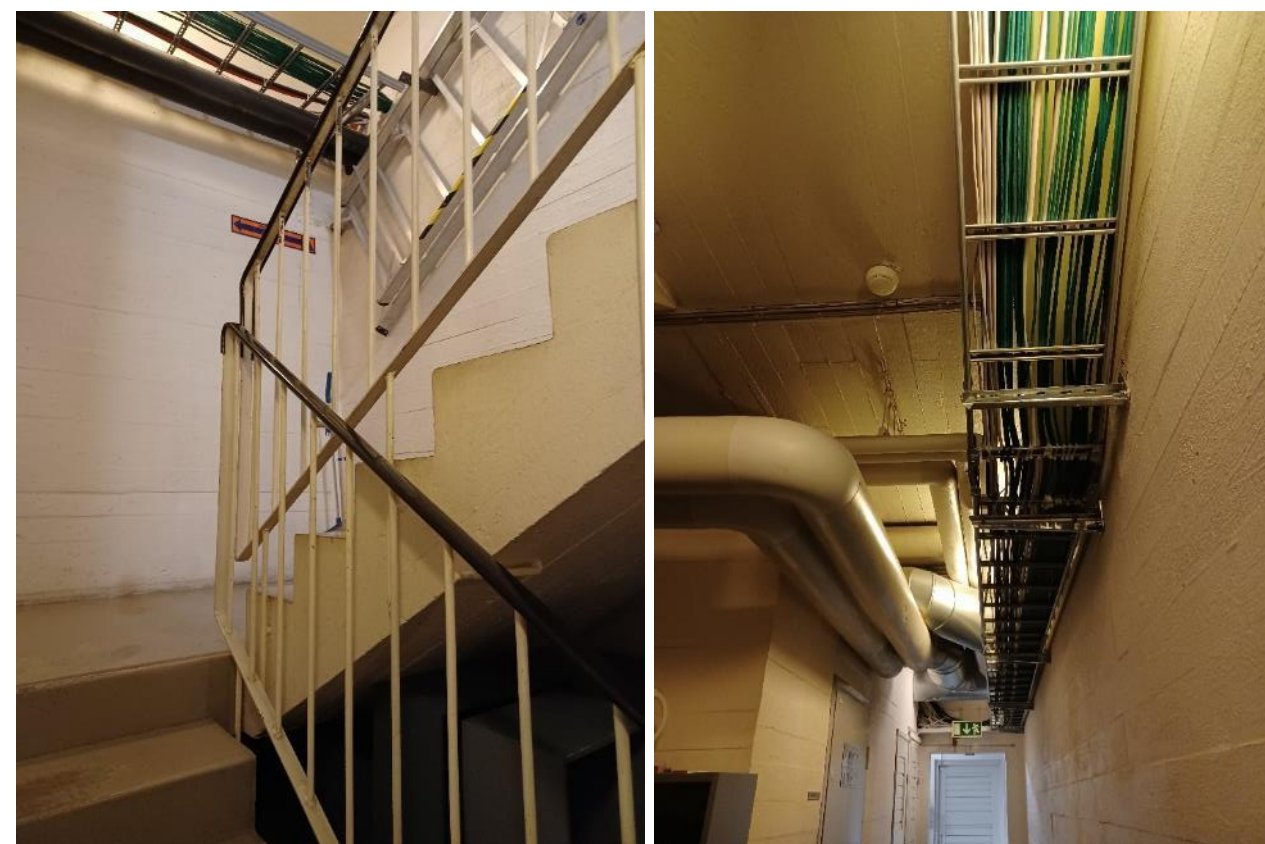
Kuva 138. Wc:n ovet ja pinnat ovat alkuperäisiä.

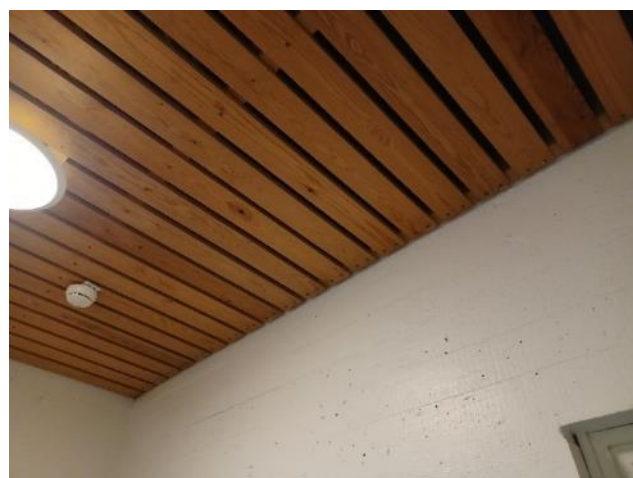
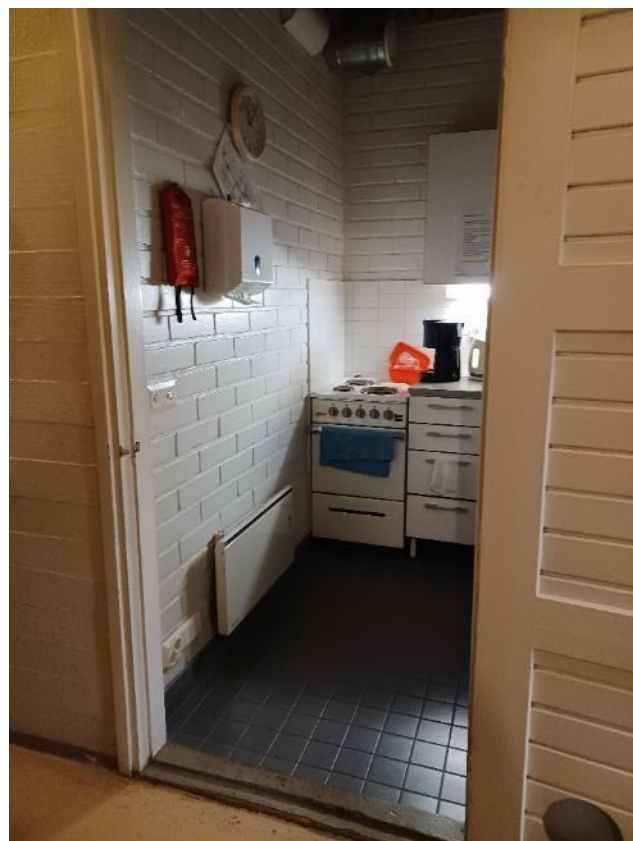
Kuva 140. (vasemmalla) Kahvion varastossa sijaitseva hissi ja (oikealla) valvomon uutta laattalattiaa.

Kuva 139. Verstastila.

Kuva 141. (vasemmalla) Portaikko, joka on alkuperäisessä asussaan ja (oikealla) kellarikäytävää, niin ikään alkuperäisessä asussa. Putkien ja sähköjohtojen määrä on lisääntynyt vuosikymmenien aikana.

Kuva 142. (vasemmalla ylhäällä) Sosiaalitilan keittiö.

Kuva 143. (oikealla ylhäällä) Sosiaalitilan suihkutila.

Kuva 144. (vasemmalla) Sosiaalitilan kattopanelointia.

Kuva 145. Pihavarasto.

Tekniset tilat

Kuva 146. IV-konehuoneet, joiden tekniikka on pääasiassa uutta.

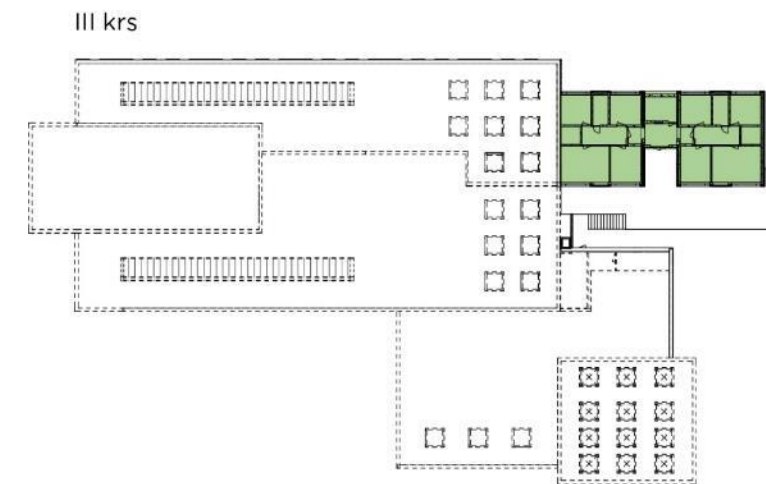

Kuva 147. Pintakäsitlemätön, höylätty puupanelointi toistuu museon tiloissa (vrt. toimistohuoneiden katot), ja kellaritiloihin siitä on tehty tyyliin sopiva, seinään upotettu komero, johon on piilotettu sähkötekniikkaa.

5.3 Entinen asuinosa

Museorakennuksen kolmannessa kerroksessa sijaitsee entinen vahtimestareiden asuinosa, joka on museosta erillinen, oma rakennuksensa. Kulku asuinosaan on joko huoltopihalta nousevaa portaikkoa pitkin, tai museorakennuksen 2. kerroksen takaovesta, tai vaihtoehtoisesti Urheilupuiston puolelta asuinosan takaa.

Alun perin vahtimestarille oli suunniteltu 64 neliömetrin suuruista asuntoa erotettavaksi museorakennuksen kellarikerroksesta. Suunnitelmat kuitenkin muuttuivat, joten päätettiin rakentaa oma asuinosa ylärinteeseen.³⁰

Kuva 148. Rakennuksen luoteispuolen julkisivua (oikealla). Takana keskellä museorakennuksen veistossali.

³⁰ Aurekoski-Turjas. 1994; s.81–82

5.3.1 Pihapiiri

Matala rakennus sijaitsee museorakennuksen takana Samppalinnan vuoren ja Urheilupuiston rinteessä. Rakennuksen pääjulkisivulla ei ole kasvillisuutta, vaan betonilaatoitettu terassipiha. Terassia reunustaa vastaavanlainen betonikaide, kuin museorakennuksella.

Kuva 149. Rakennuksen takaa nousee etelää kohti luonnontilainen puistoalue.

Kuva 150. Laatoitettu terassi.

Kuva 151. Rakennuksen päädyssä on portti, josta pääsee kulkemaan etupuolen terassille.

Kuva 152. Terassi nähtynä museon huoltopihalta. Ulkoportaikko vasemmalla. Köynnöshortensia on levittäytynyt pitkin seinää terassin alapuolelle.

5.3.2 Julkisivut

Julkisivumateriaali rakennuksessa on valkoiseksi maalattu kahi-tiili. Sokkeli on muottilaudoitettua betonia. Yksityiskohdissa on käytetty kuparia sekä tummaksi petsattua puuta. Rakennus on muodoltaan symmetrinen: sisäänkäynti on rakennusmassojen keskiosassa, ja kahteen asuntoon on kuljettu omista sisäänkäynneistä. Tasakatto korostaa rakennuksen matalaa vaikutelmaa.

Ikkunat ovat alkuperäiset, puupuitteiset kitti-ikkunat. Ne ovat suuret ja asemoitu vieriviereen nauhamaisesti. Ikkuna-aukkojen väleissä on tummia puurimoista tehtyjä detaljeja. Matalissa julkisivuissa ikkunoiden osuus pinta-alasta on suuri.

Hiljattain toteutettu suuri muutostyö julkisivuissa on sisäänkäynnin kattaminen rimarakenteisella, aaltomuovilla peitetyllä katoksella, johon on kiinnitetty myös valaisimet. Uuteen sisäänkäyntikäytävään on lisätty metalli- ja lasirakenteiset ulko-ovet, jolloin on muodostunut uusi tuulikaappi.

Kuva 153. Toimisto-osan sisäänkäynti.

Kuva 154. Kuva sisäänkäynnistä vuodelta 2015, ennen tuulikaapin rakentamista.

Kuva 155. Uusi tuulikaappi.

Kuva 156. Takajulkisivua (etelään).

Kuva 157. Etelän puoleista julkisivua rakennuksen takana. Museon veistossalin kattorakenteet näkyvät kuvassa rakennuksen katon reunan yläpuolella oikealla.

5.3.3 Sisätilat

Käyttötarkoituksen myötä on sisätiloihin tehty suuria muutoksia. Entinen sauna on muutettu pesuhuoneeksi, ja asuinhuoneet toimistohuoneiksi, jolloin esimerkiksi pintamateriaalit on vaihdettu. Kylpyhuoneet ovat lähes alkuperäisessä kunnossa ruskeine klinkkerilattioineen ja kylpyammeineen.

Rakennuksessa sijaitsi ennen talonmiehen ja isännöitsijän asunnot, ja oikeanpuoleinen asunto on ollut alkuperäisessä käytössä 2000-luvun alkuun asti. Huonejakoa on muutettu siten, että lännenpuoleisen asunnon keittiö on muutettu toimistohuoneeksi. Suuret huoneet on jaettu välieläin neljäksi toimistohuoneeksi.

Sisätiloissa alkuperäistä näkyy muutamissa pinnoissa. Tuulikaappien seinien panelointi ovat alkuperäiset, samoin kaikki ikkunat ja ikkunalaudat. Ulko-ovet ovat alkuperäiset. 1960-luvun alkuperäistä tyyliä edustavat kylpyhuoneet, joissa on punaruskea, kuusikulmainen klinkkerilattia ja osittain neliön muotoisin laatoitettua ja osittain maalattua seinäpintaa. Wc-tiloihin on tehty putkitöitä ja esimerkiksi vedensekoittajat on vaihdettu uudenaikaisiin, mutta kylpyammeet ovat alkuperäiset.

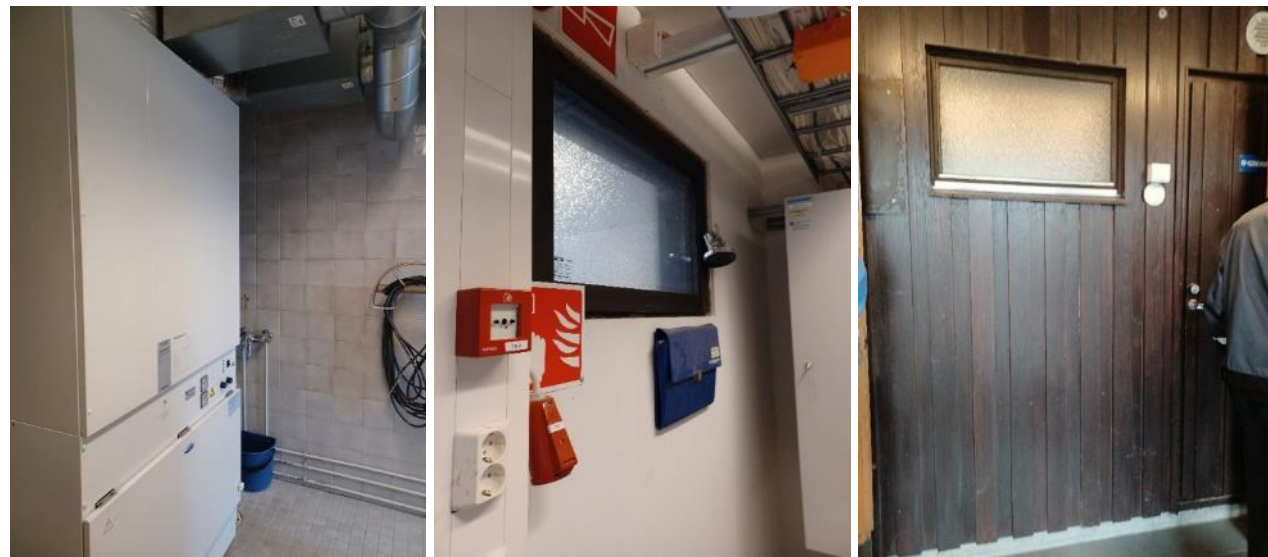
Kuva 158. Keittiön pinnat ja kaapistot on vaihdettu. Ikkunat ja ikkunalaudat ovat alkuperäiset. Suurista ikkunoista on näkymä kohti ja Sappalinnan vuorta.

Kuva 159. Kylpyhuoneet ovat lähes alkuperäisessä kunnossa. Lattiat ovat perinteistä kuusikulmaista, tumman punaruskeaa (Pukkilan) klinkkeriä.

Kuva 160. (vasemmalla) Alkuperäistä panelointia eteisen komeron ovissa ja (oikealla) alkuperäiset paneeli-
liivet.

Kuva 161. Nykyisen pesuhuoneen tilalla on ollut aiemmin sauna, ja alun perin tilassa on ollut kaksi varastoa. Ulkoseinän tummaksi petsattu panelointi on alkuperäinen.

6 Kaupunkikuvallinen analyysi

6.1 Suhde ympäröivään kaupunkirakenteeseen ja rakennuskohteisiin

Wäinö Aaltosen museo sijaitsee Aurajoen eteläpuolella, Itäisen Rantakadun varrella puustoisessa rinteessä. Rakennuksen eteläpuolella maasto nousee Urheilupuistoon. Museorakennuksen ja Myllyhahteen välissä on rakentamaton alue ja museon ympäristö on muutenkin tällä hetkellä väljästi rakennettu. Aurajoen vastarannalta katsottaessa museon takana näkyvä Sampo-palinnan tuulimylly muodostaa maamerkin.

Aurajoen vastarannalla rakennuskanta on massoitteeltaan korkeampaa ja kooltaan yhtenäistä verrattuna Itäisen Rantakadun rakennuksiin. Läntisen Rantakadun varrella rakennukset sijoittuvat suoraan linjaan kadun varteen, kun Itäisen Rantakadun varrella kadun varteen sijoittuu myös rakentamattomia alueita, puistoja ja pysäköintialueita. Museon itäpuolella on Itsenäisydenaukio, jonka ympärillä sijaitsevat Valtion Virastotalo sekä Turun kaupunginteatteri. Itsenäisydenaukiolle tullaan rakentamaan Turun uusi musiikkitalo, josta tulee luultavasti melko hallitseva elementti kaupunkikuvassa Aurajoen etelärannalla.

Wäinö Aaltosen museo on massoitteeltaan matalahko, terassimainen ja pitkänomainen rakennus, joka mukailee etelään nousevaa maastoa. Ympäröivä puusto on rakennusta korkeampaa ja etenkin kesällä lehtevään aikaan museo jää kaukomaisemassa Aurajoen yli katsottaessa Itäistä Rantakatua reunustavan puurivin taakse. Rakennus ei hallitse maisemaa vaan pikemminkin sopeutuu siihen. Vaalea julkisivu luo kuitenkin kontrastia ympäröivään kasvillisuuteen kesäaikaan. Museon entinen asunto-, nykyinen toimistosiipi sijoittuu rakennuksen takaosaan jääden lähes näkymättömiin kadulta katsottuna.

Museon länsipuolella sijaitse rakentamaton tontti, jolle oli 1960-luvun suunnitelmissa määrä rakentaa biologinen museo. Tontti on sittemmin toiminut alustana lukuisille taideteoksille ja näyttelyille. Vuonna 2009 valmistunut teos *Ekoluoto* on taiteilija Hannu Säilän ja Elisa Laineen luoma ympäristötaideteos, taidepuisto. Siihen kuuluvat alueelle istutetut luonnonvaraiset kaupunkimiljöössä menestyvät kasvit sekä kierrätysmateriaaleista valmistetut elementit, kuten portaat, kaiteet, kivenlohkareet ja laatat. Taidepuistossa on ollut esillä muun muassa Turun kulttuuripääkaupunkivuonna 2011 Jan-Erik Andessonin *Sipulisauna*, ja selvitystyön aikaan *Ekoluoto*lla on esillä Antti Laitisen osallistava taideteos *Nail Trunk*, joka liittyy kesän 2021 WAMin päätilanäyttelyyn. *Ekoluoto*-ympäristötaideteoksen läheisyydessä on muutaman auton pysäköintipaikka sekä sähkömuuntaja.

Kuva 162. Havainnekuva uudesta musiikkitalosta. Wäinö Aaltosen Museo reunimmaisena oikealla, uusi musiikkitalo keskellä. (Turun kaupunki)

Kuva 163. Wäinö Aaltosen museon sijainti ilmakuvassa. Museon ympäristö on väljästi rakennettua ja puustoista.

Kuva 164. Wäinö Aaltosen museon naapurirakennukset: virastotalo ja Turun kaupunginteatteri. Virastotalon eteen rakennetaan uusi musiikkitalo. Näkymä vastarannalta, luoteesta kaakkoon. WAM rajautuu pois kuvasta oikealla.

Kuva 165. Näkymä Aurajoen vastarannalta. Museorakennuksen oikealla puolella, tien toisella puolella on asuinkerrostalo. Myllysilta näkyy kuvan oikeassa laidassa. Museon takana kohoaa Urheilupuisto ja Samppalinnan tuulimylly.

Kuva 166. Näkymä Aurajoen vastarannalta. Museon takana kohoaa Urheilupuisto ja Samppalinnan tuulimylly. Vasemmalla näkyy virastotalo, jonka eteen rakennetaan uusi musiikkitalo.

Kuva 167. Näkymä Myllysillalta kohti Itäistä Rantakatua, museorakennusta ja Urheilupuistoa.

Kuva 169. Itäisen Rantakadun suuntainen näkymä. Museo oikealla, Aurajoki vasemmalla.

Kuva 168. Näkymä Ekoluodon tontilta kohti Itäistä Rantakatua ja Aurajokea. Museon kahvila oikealla.

Kuva 170. Portaat johtavat Ekoluodon tontille. Puiden takaa pilkottaa museorakennuksen asuinosa.

Kuva 171. Näkymä Itäiseltä Rantakadulta Ekoluodon tontin yli kohti Urheilupuistoa. Museorakennus vasemmalla ja sen asuinosa puiden takana.

Kuva 172. Näkymä rakentamattomalta Ekoluodon tontilta kohti museorakennusta. Osa museorakennuksesta ja sen asuinosa jäävät puiden taakse.

Kuva 173. Näkymä museon pohjoisnurkalta, tien toiselta puolelta kohti kaupunginteatteria. Oikealla Itsenäisyydenaukio, jonne rakennetaan uusi musiikkitalo.

Kuva 174. Itäisen Rantakadun suuntainen näkymä museon pohjoisnurkalta. Kuvassa näkyvät portaat johtavat terassille ja sitä pitkin museon sisäänkäynnille.

Kuva 175. Näkymä Paavo Nurmen puistotien yli kohti museorakennuksen koillisjulkisivua.

Kuva 177. Näkymä Urheilupuistosta kohti Aurajokea. Museon asuinosa ja sen terassi kuvassa oikealla, takana korkea osa, jossa on näyttelysali ja kahvila.

Kuva 176. Museorakennus Urheilupuiston puolelta kuvattuna. Etualalla asuinosa. Lehdettömään aikaan rakennuksen yli näkee Aurajoen vastarannalle, mutta kesällä näkymä on sulkeutunut.

7 Arvot ja luokitusperusteet

7.1 Arvojen määrittely

Kohteen arvoja ja ominaispiirteitä on tässä työssä tarkasteltu kolmen määrittelyperusteen kautta: kohteella voi olla a) arkkitehtonisia/rakennusteknisiä, b) historiallisia ja/tai c) maisemallisia/kaupunkikuvallisia arvoja. Lisäksi on tarkasteltu rakennuksen säilyneisyyttä suhteessa alkuperäisiin ominaispiirteisiin tai johonkin merkittävään ja tunnistettavaan kohteen historiaan liittyvään vaiheeseen.

Alla on esitetty arvojen määrittelyjen perusteluina toimineet näkökohdat, sekä niiden pohjalta esitetty arvoluokitus.

7.1.1 Arkkitehtoniset ja rakennustekniset arvot

- *arkkitehtuuri*
Rakennus tai alue edustaa tyylipuhtaasti jonkin ajan tai tietyn tunnetun arkkitehdin rakentamisen tyyliä tai tekemisen tapaa esteettisesti ja/tai toiminnallisesti.
- *rakennustekniikka*
Rakennus tai alue edustaa joko tyyppillisesti tai vaihtoehtoisesti täysin poikkeuksellisesti jonkin rakennusteknisen innovaation tai teknologian kehitystä.

7.1.2 Historialliset arvot

- *asutushistoria*
Alue tai rakennus edustaa jonkin ajan tyyppillistä asuinrakentamista.
- *teollisuuden, kaupankäynnin, ja liikenteen historia*
Alue tai rakennus edustaa jonkin ajan merkittävää teollisuus- tai liiketoimintaa, tai liikennöinnin muotoja.
- *sivistyshistoria*
Rakennus edustaa alueen koulutuksen tai muunlaisen sivistyksen levittämisen historiaa.
- *aatehistoria*
Rakennus tai alue edustaa alueella poliittista kehitysvaihetta.
- *henkilöhistoria*
Rakennus on toiminut alueella merkittävänä pidettävän historiallisen henkilön kotina tai työpaikkana.
- *sosiaalihistoria*
Alue edustaa jonkin tietyn aikakauden sosiaalisen luokan arkielämän muodostumista kokonaisuutena (esim. pihapiirit kokonaisuuksina sisältäen rakennukset, kasvillisuuden ja yhteydet ympäristöön).
- *kulttuurihistoria*
Yleistermi kaikelle sille historialle, jossa ihmisen toiminta on merkittävää ja näkyvää; alueella tai rakennuksessa näkyvät useammat edellä mainitut historian piirteet tai muu merkittävä ihmisen ja yhteiskunnan toiminnan ominaispiirre.

- *geologinen historia*
Alueella on havaittavissa jääkauden yms. luonnon muutosten historia.

7.1.3 Maisemalliset arvot

Rakennus on tärkeä osa maisemallista kokonaisuutta tai muodostaa tärkeän kohteen osana maisemaa kauempaa katsottuna.

7.2 Säilyneisyys

Kohteita on lisäksi arvioitu säilyneisyyden pohjalta seuraavilla tavoilla:

- *Hyvin säilynyt kohde*
Alue tai rakennus on säilynyt alkuperäisenä, tai muutokset ovat niin pieniä, että alkuperäinen ilme säilyy.
- *Kohtalaisen hyvin säilynyt kohde*
Alueella tai rakennuksessa on voitu tehdä kohtalaisen paljon muutoksia, mutta pääpiirteisään sen hahmo on säilynyt ennallaan ja se on kokonaisuutena tunnistettavissa aikakautensa edustajaksi.
- *Merkittävästi muutettu kohde*
Rakennuksen ulkoiseen hahmoon tai alueen rakenteeseen on tehty merkittäviä muutoksia. Alkuperäisiä tai alkuperäisen kaltaisena kunnostettuja rakennuksen tai alueen osia on kuitenkin mahdollista

8 Johtopäätökset

8.1 Ominaispiirteet

Wäinö Aaltosen museon ominaispiirteitä ovat vaaleat julkisivut, suoraviivainen horisontaalisuus ja maastoa mukaileva terassimainen massoittelu, jotka ovat tyypillisiä aikakauden museoarkkitehtuurille. Pohjakaavaltaan museo noudattaa vapaasti jatkuvan tilajäsentelyn periaatetta. Siinä galleriat on porrastettu eri tasoille, aulatilasta on mahdollista päästä kaikkiin näyttelysaleihin ja näyttelytilojen läpi voi kulkea johdonmukaisessa järjestyksessä. Näyttelysalit kiertävät rakennuksen keskellä olevan aulan ja sisäpihan ympärille ja suuren gallerian päädyssä on veistossali suurine kattoikkunoineen. Veistossali on rakennuksen korkein osa.

8.2 Säilyneisyys

Wäinö Aaltosen museon ja sen lähiympäristön tarkastelu osoittaa, että rakennus on säilyttänyt ominaispiirteensä hyvin. Alkuperäiset suunnitteluperiaatteet ja materiaalit ovat osoittautuneet kestäviksi. Eri muutosvaiheiden tuomat ajalliset kerrokset kohdistuvat pääasiassa sisätiloihin.

Rakennuksen julkisivuissa on tehty ainoastaan vähäisiä muutoksia. Niiden pintamateriaalit (travertiini, muottilaudoitettu betoni, maalattu kahi-tiili, betonilaatat, sisäänkäynnin kalkkikivi ja kupariyksityiskohdat) sekä ovet, ikkunat ja kaiteet ovat alkuperäisiä tai alkuperäisen kaltaisia. Yksi näkyvistä muutoksista on huoltopihan puolella, lounaispuolen julkisivulla tehty muutostyö, jätekatosta suojaava kalteriseinä, joka on säilyttäen ruskea ja yleisilmeeltään melko huomaamaton. Niin ikään kellarikerroksen lounaispään varastohuonetta on laajennettu ulospäin uutta IV-konehuonetta varten. Uusi ulkoseinän osa on verhoiltu laudoituksella.

Rakennuksen sisätiloissa on tehty lukuisia käyttötarkoituksen muutoksia sekä tilajakoon kohdistuvia muutoksia. Näistä merkittävimpiä ovat olleet näkyvyytensä puolesta kellarin sulkeminen yleisöltä ja galleriatilojen muuttaminen varastotiloiksi sekä tämän myötä portaikon sulkeminen galleriasta, aulan myymälätilojen muutokset, wc-tilat tämän vieressä sekä kahvilan muutostyöt. Myös asuinosa on muuttunut merkittävästi muutoksessa asuinkäytöstä toimistotiloiksi.

Sisätilojen pinnat museotiloissa ovat pääosin alkuperäisiä. Muutoksia on tehty muutamiin lattiapintoihin toimistotiloissa, kirjastossa ja kahviossa. Toisaalta alkuperäisiä materiaaleja on säilynyt yleisölle näkymättömissä paikoissa, kuten kellaritiloissa ja siivouskomoissa. Sisätiloissa on tehty jonkin verran pieniltä vaikuttavia muutoksia, joilla on kuitenkin suuri vaikutus kokonaisilmeeseen. Esimerkiksi metallisten listojen vaihtaminen alkuperäisestä messinkisestä alumiiniseen on jo merkittävä ulkonäkömuutos, joka usein toistuessaan voi alkaa hallita ja hävittää alkuperäistä ilmettä.

Säilyneisyyden perusteella rakennuksen eri osat voidaan jakaa kolmeen kategoriaan:

- A) Alkuperäisenä säilynyt tai pieniä muutoksia kokeneet tilat
- B) Vähäisiä muutoksia kokeneet tilat
- C) Merkittäviä muutoksia kokeneet tai kokonaisuudessaan muuttuneet tilat.

A-kategoriaan luetaan kuuluviksi aula, atriumpiha sekä näyttelytilat. Nämä tilat ovat säilyttäneet alkuperäiset käyttötarkoituksensa. Tiloissa on saatettu tehdä vähäisiä muutoksia, mutta ne ovat niin pieniä, että alkuperäinen ilme on säilynyt.

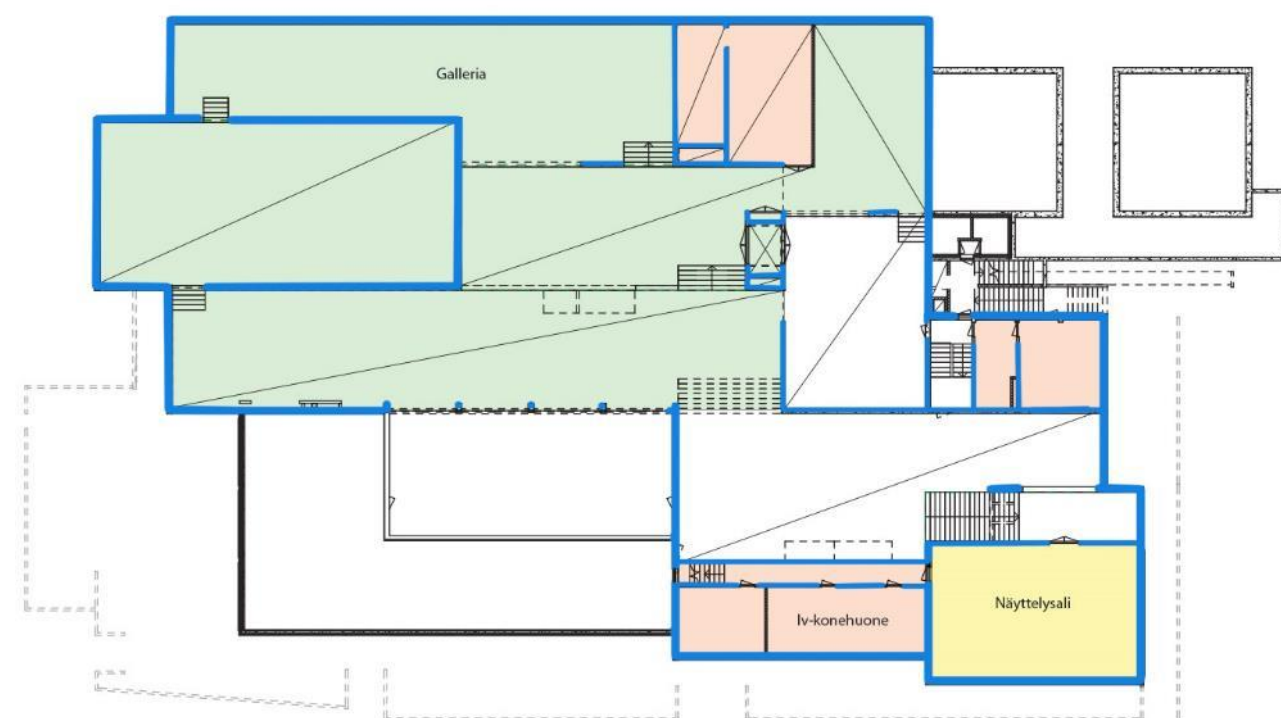
B-kategoriaan kuuluvat toimisto- tai intendenttisiipi, kahvio, entinen luentosali sekä kellaritiloja. Toimistosiivessä tilajako ja käyttötarkoitus on alkuperäinen, mutta pintamateriaaleja on uusittu. Kahvio on säilynyt paikallaan, mutta se on muuttunut ulkoasultaan. Entinen luentosali toimii nykyään näyttelytilana, mutta siellä on säilynyt alkuperäisiä pintoja sekä tärkeänä alkuperäiselementtinä kattoikkunat. Kellarikerroksessa on B-kategorian tiloja, joissa on uudistettu pintoja, tai käyttötarkoitus on muuttunut jonkin verran. Esimerkiksi valokuvaushuone ja vers-tas olivat alun perin varastotiloja.

C-kategoriassa ovat entinen asuinosa, työpaja, lipunmyynti ja wc-tilat sekä kellarikerroksessa erityisesti varastotilat, valvomo ja IV-konehuoneet. Näiden tilojen käyttötarkoitus on muuttunut alkuperäisestä ja/tai tilojen ulkoasua on uusittu merkittävästi. Lipunmyyntipiste on muuttanut muotoaan useaan otteeseen, ja alun perin sen paikalla oli naulakot. Ensimmäisen kerroksen nykyinen työpajatila on ollut osa näyttelytiloja, ja on helposti palautettavissa alkuperäiseen asuunsa. Entisessä asuinosaossa alkuperäinen käyttötarkoitus ja tilajako on muuttunut sekä pintamateriaalit suurilta osin uusittu.

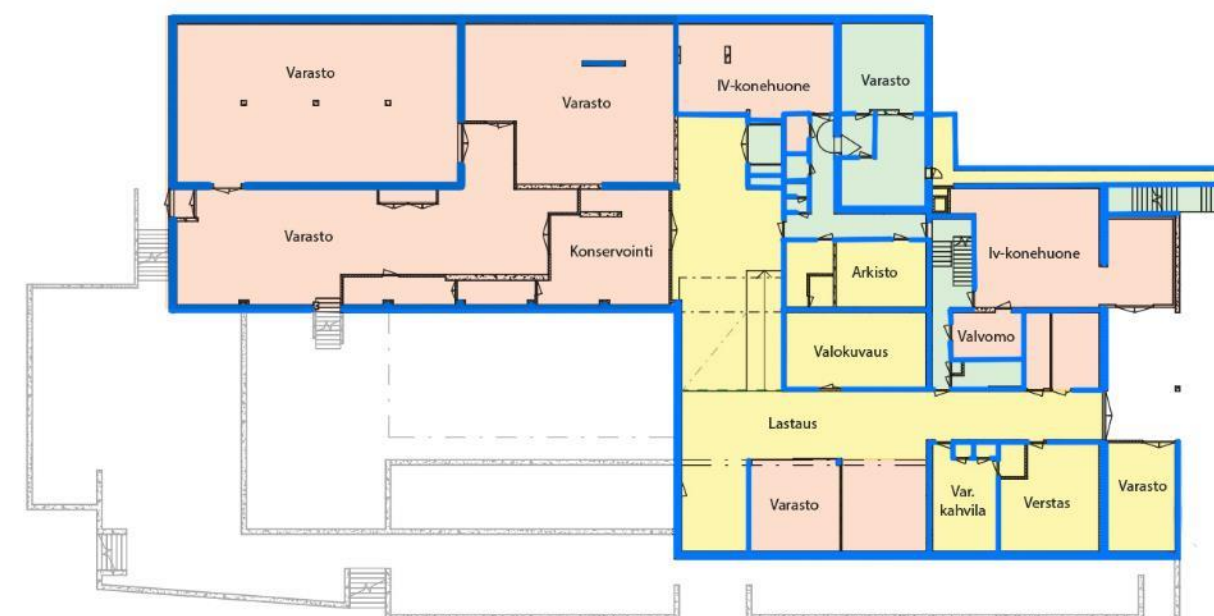
I KERROS

- Alkuperäisinä säilyneet tai pieniä muutoksia kokeneet tilat
- Vähäisiä muutoksia kokeneet tilat
- Merkittäviä muutoksia kokeneet tai kokonaisuudessaan muuttuneet tilat
- Alkuperäinen seinärakenne

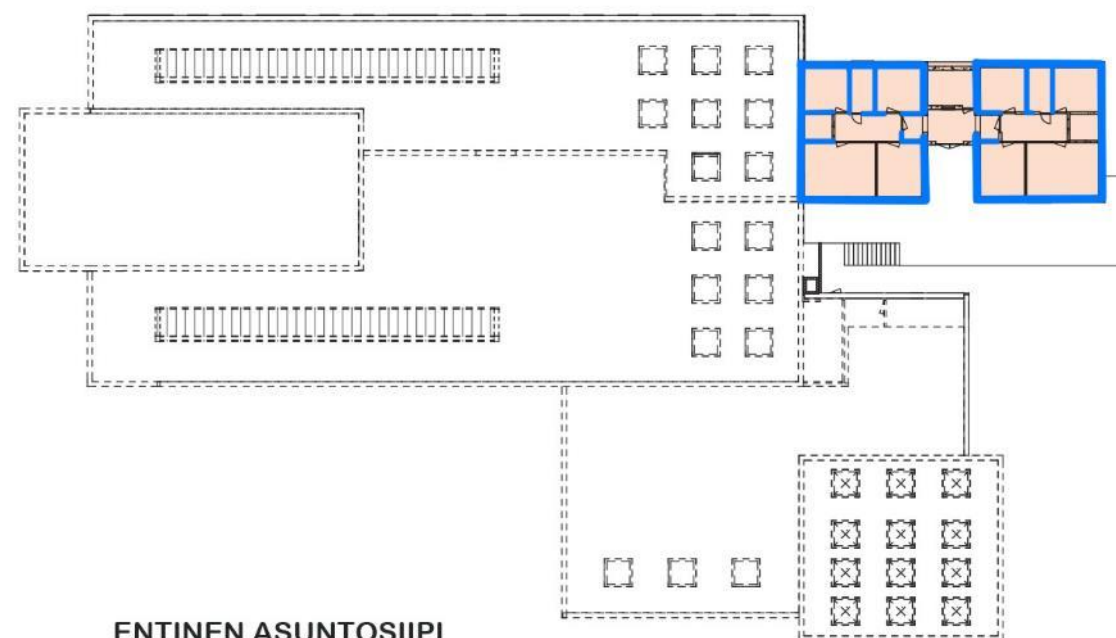
II KERROS

- Alkuperäisinä säilyneet tai pieniä muutoksia kokeneet tilat
- Vähäisiä muutoksia kokeneet tilat
- Merkittäviä muutoksia kokeneet tai kokonaisuudessaan muuttuneet tilat
- Alkuperäinen seinärakenne

KELLARIKERROS

- Alkuperäisinä säilyneet tai pieniä muutoksia kokeneet tilat
- Vähäisiä muutoksia kokeneet tilat
- Merkittäviä muutoksia kokeneet tai kokonaisuudessaan muuttuneet tilat
- Alkuperäinen seinärakenne

ENTINEN ASUNTOSIIPI

- Merkittäviä muutoksia kokeneet tai kokonaisuudessaan muuttuneet tilat
- Alkuperäinen seinärakenne

8.4 Arkkitehtoniset arvot

Wäinö Aaltosen museo edustaa tyylipuhtaasti 1960-luvulle ominaista arkkitehtuuria, modernismia ja betonibrutalismia.

Wäinö Aaltosen museon ovat suunnitelleet tunnetut arkkitehdit Irma ja Matti Aaltonen. Pariskunnan arkkitehtitoimisto toimi vuosina 1954–1972, jonka aikana he suunnittelivat lukuisia muistomerkkejä sekä julkisia rakennuksia. Tunnetuimpia heidän suunnittelemaansa rakennuksia ovat Wäinö Aaltosen museon lisäksi Helsingin juutalaisen seurakunnan koulu (1961) sekä Hailuodon kotakirkko (1972). Rakennus on saanut vaikutteita muista merkittävistä kotimaisista ja eurooppalaisista museorakennuksista, ja toiminut myös itse esikuvana myöhemmille museo-
rakennuksille. Kansainvälisiä vaikutteita ilmentävät travertiini, atriumpiha sekä museon pohjaratkaisu.

Museorakennus on alkuperäisessä käytössään ja julkisivuiltaan se on säilyttänyt alkuperäiset tyylipiirteensä. Sisätiloissa on tehty muutoksia, jotka ilmentävät rakentamisen, hoidon ja käytön historiaa ja jatkuvuutta (historiallinen kerroksisuus). Museon aulassa sijaitseva akvaario muistuttaa alkuperäisistä suunnitelmista, joissa rakennuksen yhteyteen kaavailtiin luonnontieteellistä museota.

Museon rakentamisessa on käytetty laadukkaita materiaaleja kuten julkisivujen travertiini ja kupari sekä sisätilojen lattiapintojen kalkkikivi. Materiaalit ja detaljit ovat kestäneet hyvin aikaa ja käyttöä.

Museorakennuksen ensimmäisen kerroksen galleria- ja näyttelytilojen terassimainen tilarakenne ja tilojen yhteys toisiinsa luo monimuotoisia näkymiä.

8.5 Historialliset arvot

Wäinö Aaltosen museon historialliset arvot liittyvät erityisesti henkilöhistoriaan. Museo on taiteilija Wäinö Aaltosen nimikkomuseo. Museo on kaikille kaupunkilaisille avoin, kaikkien tuntema ja yhteisesti käyttämä julkinen rakennus. Pitkän käyttöhistoriansa ja henkilöhistoriansa ansiosta sillä on maakunnallista ja valtakunnallista tunnettavuutta.

Museo on myös esimerkki 1960-luvulla tapahtuneesta taiteiden aseman vahvistumisesta yhteiskunnassa ja taidemuseoiden itsenäistymisestä. Rakennus on yksi keskeisimmistä 1960-luvulla rakennetuista museoista Suomessa.

Wäinö Aaltosen museon rakentuminen sijoittuu 1960-luvun alkuun eli murrosvaiheeseen, jolloin alue muuttui kauppiaitten rakennuttamien varastorakennusten alueesta edustavaksi julkisten rakennusten kokonaisuudeksi. Museon kanssa samaan aikaan rakentuneet teatteri ja virastotalo loivat alueelle tärkeän julkisen keskuksen.

8.6 Kaupunkikuvalliset arvot

Wäinö Aaltosen museo on osa samaan aikaan rakentuneiden teatterin ja virastotalon kanssa muodostamaa kokonaisuutta. Teatteri ja virastotalo ovat kookkaita, tummia ja niiden suunnittelusta vastasivat arkkitehdit Luukkonen ja Stenros. Wäinö Aaltosen museo poikkeaa näistä pienimittakaavaisuudellaan ja vaaleudellaan. Näitä kaikkia kolmea rakennusta kuitenkin yhdistää terassimainen toteutus sekä noppamainen massoittelu.

Rakennuksen horisontaalinen, terassimainen massoittelu on sovitettu rinteeseen eikä mikään rakennuksen osista nouse merkittävästi muita korkeammalle. Yleisvaikutelma rakennuksesta on kevyt ja hienovaraisesti maisemaan sovitettu. Vaaleat julkisivut luovat riittävän kontrastin ympäröivään kasvillisuuteen. Rakennus on tärkeä osa joenrantasiluettia ja Itäisen Rantakadun muodostamaa katutilaa. Rakennus on sovitettu porrasmaisesti rinteeseen viheralueen reunalle ja se on suunniteltu osaksi juuri tätä maisemaa.

Tulevaisuudessa Turun uuden musiikkitalon rakentaminen tulee muuttamaan merkittävästi alueen kaupunkikuvaa ja Wäinö Aaltosen museo tulee olemaan alisteinen tälle rakennukselle.

8.7 Toimenpidesuositukset jatkosuunnitteluun

Wäinö Aaltosen museon tärkeimmät ulkoiset ominaispiirteet sekä asema kaupunkikuvassa tulisi säilyttää. Museorakennuksessa on tunnistettu useita sellaisia suunnitteluperiaatteita, joiden vaaliminen on suositeltavaa alueen jatkosuunnittelussa ja kehittämisessä. Rakennuksen horisontaalinen, terassimainen massoittelu on sovitettu rinteeseen, ja rakennusmassat ovat harmoniassa keskenään. Yleisvaikutelma rakennuksesta on kevyt ja hienovaraisesti maisemaan sovitettu. Vaaleat julkisivut luovat riittävän kontrastin ympäröivään kasvillisuuteen.

Rakennuksen terassimainen massoittelu mahdollistaa hyvin laajentamisen, mutta laajennuksen tulisi olla samassa mittakaavassa muun museorakennuksen kanssa. Suunnittelussa olisi huomioitava myös rakennuksen horisontaalisuus ja sovittaminen rinteeseen. Nyt rakennuksessa ylimpänä osana kohoo 11 metriä korkea veistossali, mikä korostaa rakennuksen pääasiallista käyttötarkoitusta ja antaa arvon taiteilijalle ja hänen tuotannolleen. Laajennuksen ei tulisi olla tätä osaa korkeampi.

Sisätiloissa toiminnot ja tilantarpeet ovat vuosien saatossa muuttuneet. Alkuperäisenä säilynyt tai pieniä muutoksia kokeneita tiloja ovat näyttely- ja galleriatilat, atriumpiha sekä aula. Näitä tiloja suositellaan kunnostettavan ja restauroitavan suurta tarkkuutta noudattaen. Tiloissa suositellaan käytettäväksi alkuperäisiä vastaavia ja laadukkaita materiaaleja sekä säilytettävän pitkät ja avarat näkymät. Vähäisiä muutoksia kokeneita tiloja ovat toimistosiipi, kahvio ja luentosali. Näitä tiloja suositellaan kunnostettavan vanhaa säilyttäen ja palauttaen. Merkittäviä muutoksia kokeneita tai kokonaisuudessaan muuttuneita tiloja ovat asuinosa, lipunmyynti, varastotilat sekä wc-tilat. Näitä tiloja voidaan kunnostaa tulevan käytön ehdoilla, vanhaa soveltuvilta osin säilyttäen.

9 Lähteet

9.1 Arkistolähteet

Turun kaupunginarkisto

Rakennuspiirustukset

Turun kaupungin kaupunkiympäristötoimiala

Vanhat kaavat

Turun museokeskus

Vanhat valokuvat

9.2 Painetut lähteet

Kornamo, Riitta & Reinikka, Satu. *Välähdyksiä Wäiskistä*. 2004.

9.3 Painamattomat lähteet

Aurekoski-Turjas, Marjo: *Wäinö Aaltosen museo – taidemuseo tilana, taiteilijamuseo ideologia*. Turun yliopisto. Taidehistoria. Pro gradu -tutkielma. 1994.

Lyyra-Seppänen, Anna: *Sara Hildénin taidemuseo. Rakennushistoriaselvitys ja rakennetun ympäristön selvitys*. Raportti. Tampere: Pirkanmaan maakuntamuseo, 2017.

Rönkkö, Marja-Liisa: *Museorakennukset 1900-luvun jälkipuolella*. Artikkel. Museoviraston *Rakennettu hyvinvointi* -blogi, 2020. Saatavilla pdf-muodossa: [rakennetuhyvinvointi.fi/fi/kulttuurirakennukset/museorakennukset-1900-luvun-jalkipuoolella].

Saarin, Samuli. Turun kaupungin kaupunkiympäristötoimiala, kaupunkisuunnittelu: *Itsenäisyydenaukion kulttuuriympäristö – Asemakaavanmuutos 10/2020 Uusi Konserttitalo*. 22.12.2020.

Turun kaupunki. *Wäinö Aaltosen museo – Peruskorjaus ja tilatarveselvitys*. 15.3.2018

9.4 Sähköiset lähteet

Turun karttapalvelu. [https://opaskartta.turku.fi/ims/]

Arkkitehtuurimuseon arkkitehtikuvaukset. [www.mfa.fi/kokoelmat/arkkitehdit/matti-aalto-nen/], luettu 28.12.2021

Museovirasto. *Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt*. [www.rky.fi/read/asp/r_default.aspx], luettu 1.12.2021.

Ympäristöhallinnon verkkopalvelu. *Suomen kansallismaisemat*. [https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Maisemat/Kansallismaisemat], luettu 15.2.2022.

Kuva 179. Näyttelytiloja ennen vuotta 1982. (Turun museokeskus)

Kuva: Roni Lehti / Turun museokeskus 1990–2000